

ZAKON O PARNIČNOM POSTUPKU

Zakon je objavljen u SL SFRJ, br. 4/77, a njegove izmjene i dopune u SL SFRJ, br. 36/77-ispr, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91.

D i o p r v i

OPĆE ODREDBE

G l a v a p r v a

OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim se zakonom određuju pravila postupka na temelju kojih redovni sud raspravlja i odlučuje u sporovima iz osobnih i porodičnih odnosa, iz radnih odnosa te iz imovinskih i drugih građanskopravnih odnosa fizičkih i pravnih osoba, osim ako su neki od navedenih sporova posebnim zakonom stavljeni u nadležnost drugog suda ili državnoga odnosno društvenog organa.

Član 2.

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku. Sud ne može odbiti da odlučuje o zahtjevu za koji je nadležan.

Član 3.

Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile u toku postupka. One se mogu odreći svog zahtjeva, priznati zahtjev protivnika i nagoditi se.

Sud neće uvažiti raspolaganja stranaka:

- 1) koja su u suprotnosti s prisilnim propisima o samoupravnim pravima radnih ljudi, o raspolaganju društvenim sredstvima i drugim prisilnim propisima;
- 2) koja su u suprotnosti s pravilima morala samoupravnoga socijalističkog društva.

Član 4.

Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, u pravilu, na temelju usmene, neposredne i javne rasprave.

Član 5.

Sud će svakoj stranci dati mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne stranke. Samo kad je to ovim zakonom određeno sud je ovlašten da odluči o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije bila dana mogućnost da se izjasni.

Član 6.

Parnični postupak vodi se na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Stranke i drugi sudionici u postupku imaju pravo služiti se svojim jezikom i pismom i da im se pismena dostavljaju na jezicima naroda i narodnosti Jugoslavije u skladu s odredbama zakona.

Član 7.

Sud je dužan potpuno i istinito utvrditi sporne činjenice o kojima ovisi osnovanost zahtjeva.

Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Sud je ovlašten izvesti i dokaze koje stranke nisu predložile, ako su ti dokazi značajni za odlučivanje.

Sud je ovlašten utvrditi i činjenice što ih stranke nisu iznijele ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizlazi da stranke idu za tim da raspolazu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (član 3. stav 3), ali svoju odluku ne može temeljiti na činjenicama o kojima strankama nije dana mogućnost da se izjasne.

Član 8.

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud prema svom uvjerenju na temelju savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, a i na temelju rezultata cjelokupnog postupka.

Član 9.

Stranke su dužne pred sudom govoriti istinu i savjesno se koristiti pravilima koja su im priznata ovim zakonom.

Član 10.

Sud je dužan nastojati da se postupak provede bez odugovlačenja i sa što manje troškova te onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Član 11.

Stranku koja se iz neznanja ne koristi pravima što joj pripadaju prema ovom zakonu sud će upozoriti koje parnične radnje može poduzeti.

Član 12.

Kad odluka suda ovisi o prethodnom rješenju pitanja postoji li neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje ako posebnim propisima nije drugačije određeno.

Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravni učinak samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.

U parničnom postupku sud je u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinioća vezan za pravomoćnu presudu krivičnog suda kojom se optuženik oglašava krivim.

Član 13.

U parničnom postupku sudovi sude u zbornom sastavu.
Zakonom se određuje u kojim slučajevima sudi sudac pojedinac.

Član 14.

Ako za pojedine radnje nije zakonom određen oblik u kome se mogu poduzeti, stranke poduzimaju parnične radnje pismeno izvan ročišta ili usmeno na ročištu.

G l a v a d r u g a

NADLEŽNOST I SASTAV SUDA

1. Zajedničke odredbe

Član 15.

Sud ocjenjuje, prema službenoj dužnosti, odmah poslije primitka tužbe, je li nadležan i u kojem je sastavu nadležan.

To ocjenjivanje nadležnosti obavlja se na temelju navoda u tužbi i na temelju činjenica koje su sudu poznate.

Ako se u toku postupka promijene okolnosti na kojima je utemeljena nadležnost suda, ili ako tužitelj smanji tužbeni zahtjev, sud koji je bio nadležan u vrijeme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan i ako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi redovni sud iste vrste.

Član 16.

Sud u toku cijelog postupka, po službenoj dužnosti, pazi ide li rješavanje spora u sudsku nadležnost.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan ni redovni sud ni sud udruženog rada niti drugi samoupravni sud ustanovljen zakonom ili samoupravnim općim aktom, nego kakav drugi domaći organ, oglasit će se nadležnim, ukinuti provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan jugoslavenski sud, po službenoj dužnosti proglasit će se nenadležnim, ukinut će provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu, osim u slučajevima u kojima nadležnost jugoslavenskog suda ovisi i pristanku tuženika, a tuženik je dao svoj pristanak.

Član 17.

Svaki sud u toku cijelog postupka, po službenoj dužnosti, pazi na svoju stvarnu nadležnost.

Ako je već održano pripremno ročište, ili ako ono nije održano zato što se tuženik na prvom ročištu za glavnu raspravu upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, viši sud prvog stepena ne može se ni u povodu prigovora ni po službenoj dužnosti oglasiti stvarno nenadležnim za predmete iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena iste vrste.

Protiv rješenja višeg suda prvog stepena kojim se oglasio stvarno nadležnim te protiv rješenja kojim se taj sud oglasio stvarno nenadležnim i predmet ustupio nižem sudu prvog stepena iste vrste nije dopuštena žalba.

Član 18.

Kad sudsko vijeće u toku postupka ili predsjednik vijeća na pripremnom ročištu, po službenoj dužnosti ili u povodu prigovora stranaka, utvrdi da je riječ o sporu koji treba da sudi sudac pojedinac istog suda, postupak će se nakon pravomoćnosti tog rješenja nastaviti pred sucem pojedincem, i to po mogućnosti pred predsjednikom tog vijeća kao sucem pojedincem. Sudac pojedinac vezan je za pravomoćnu odluku kojom mu se predmet ustupa u nadležnost.

U slučaju iz stavka 1. ovog člana vijeće može, prema stanju postupka, odlučiti da predmet ne ustupi sucu pojedincu, već da ono samo provede postupak. Protiv te odluke vijeća nije dopuštena žalba.

Određbe st. 1. i 2. ovog člana primjenjivat će se i kad se u toku postupka pred vijećem promijene okolnosti ili tužitelj smanji tužbeni zahtjev, tako da bi spor trebalo da sudi sudac pojedinac.

Ako je vijeće donijelo odluku o sporu koji je trebalo da sudi sudac pojedinac, ta se odluka ne može pobijati zbog toga što odluku o sporu nije donio sudac pojedinac.

Kad sudac pojedinac u toku postupka, po službenoj dužnosti ili u povodu prigovora stranaka, nađe da je za suđenje nadležno vijeće istog suda, postupak će se nastaviti pred vijećem. Protiv ovog rješenja suca pojedinca nije dopuštena žalba.

Član 19.

Do donošenja odluke o glavnoj stvari sud će rješenjem obustaviti parnični postupak ako utvrdi da bi postupak trebalo provesti po pravilima izvanparničnog postupka. Postupak će se nakon pravomoćnosti rješenja nastaviti po pravilima izvanparničnog postupka pred nadležnim sudom.

Radnje što ih je proveo parnični sud (uvidaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i dr.) te odluke koje je donio taj sud nisu bez važnosti samo zato što su poduzete u parničnom postupku.

Član 20.

Sud se može, u povodu prigovora tuženika, proglasiti mjesno nenadležnim, ako je prigovor podnesen najkasnije na privremenom ročištu ili, ako ono nije održano, do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari na prvom ročištu za glavnu raspravu.

Sud se može proglasiti, po službenoj dužnosti, mjesno nenadležnim samo kad postoji isključiva mjesna nadležnost nekoga drugog suda najkasnije na privremenom ročištu ili, ako ono nije održano, do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari na prvom ročištu za glavnu raspravu.

Član 21.

Nakon pravomoćnosti rješenja kojim se oglasio nenadležnim (čl. 16. i 20) sud će ustupiti predmet nadležnome redovnom sudu odnosno samoupravnom sudu (član 16. stavak 2). Prije nego što ustupi predmet nadležnom sudu sud će, prema potrebi, zatražiti obavijesti od tužitelja.

Sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom nastaviti će postupak kao da je kod njega bio pokrenut.

Ako je odluka o nenadležnosti bila donesena na glavnoj raspravi, sud kome je predmet ustupljen zakazat će glavnu raspravu i postupiti kao da se rasprava drži pred izmijenjenim vijećem (član 315. stavak 3). Ako je odluka o nenadležnosti bila donesena na pripremnom ročištu, neće se zakazati novo pripremno ročište ako predsjednik vijeća smatra da ono nije potrebno s obzirom na radnje poduzete na prijašnjem pripremnom ročištu.

Parnične radnje nenadležnog suda (uvidaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i dr.) nisu bez važnosti samo zato što ih je poduzeo nenadležni sud.

Član 22.

Ako sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili koji drugi sud, dostavit će predmet sudu koji treba da riješi taj sukob nadležnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen zbog očite pogreške, a trebalo je da bude ustupljen kojem drugom sudu, u kom će slučaju predmet ustupiti drugom sudu i o tome obavijestiti sud koji mu je predmet ustupio.

Kad je u povodu žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se on oglasio mjesno nenadležnim odluku donio drugostepeni sud, za tu je odluku vezan u vezi s nadležnošću i sud kome je predmet ustupljen, ako je drugostepeni sud koji je odluku donio nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Odluka drugostepenog suda o stvarnoj nenadležnosti prvostepenog suda vezuje svaki sud kome se kasnije isti predmet ustupi, ako je drugostepeni sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Član 23.

Sukob nadležnosti između redovnih sudova iste vrste s teritorija iste republike odnosno autonomne pokrajine, osim sukoba nadležnosti između vojnih sudova, rješava zajednički neposredno viši sud s teritorija te republike odnosno autonomne pokrajine ako ustavom republike odnosno autonomne pokrajine nije drugačije određeno.

Sukob nadležnosti između redovnih sudova razne vrste s teritorija iste republike odnosno autonomne pokrajine, osim sukoba nadležnosti između vojnih sudova i drugih redovnih sudova, rješava vrhovni sud te republike odnosno autonomne pokrajine.

Sukob nadležnosti između redovnih sudova i samoupravnih sudova (član 16. stavak 2) s teritorija iste republike odnosno autonomne pokrajine, osim sukoba nadležnosti između vojnih sudova i samoupravnih sudova (član 16. stavak 2), rješava vrhovni sud te republike odnosno autonomne pokrajine.

Sukob nadležnosti između sudova s teritorija dviju autonomnih pokrajina i između sudova s teritorija autonomne pokrajine i s ostalog teritorija Socijalističke Republike Srbije, osim sukoba nadležnosti između vojnih sudova i drugih sudova, rješava sud određen ustavom Socijalističke Republike Srbije.

Sukob nadležnosti između sudova s teritorija dviju ili više republika, između sudova s teritorija autonomnih pokrajina i sudova s teritorija drugih republika te između vojnih sudova i drugih sudova rješava Savezni sud.

Član 24.

O sukobu nadležnosti može se odlučiti i kad se stranke prije toga ne izjasne o nadležnosti. Dok se ne riješi sukob nadležnosti, sud kome je predmet ustupljen dužan je poduzimati one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odgode.

Protiv rješenja kojim se odlučuje o sukobu nadležnosti nije dopuštena žalba.

Član 25.

Svaki sud obavlja radnje u postupku na svom području; ili ako postoji opasnost od odgode, sud će poduzeti izvršenje pojedinih radnji i na području susjednog suda. O tome će se obavijestiti sud na čijem je području poduzeta radnja.

Član 26.

U pogledu nadležnosti jugoslavenskih sudova za suđenje strancima koji uživaju pravo imuniteta u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji i za suđenje stranim državama u međunarodnim organizacijama važe pravila međunarodnog prava.

U slučaju sumnje o postojanju i opsegu prava imuniteta objašnjenje daje savezni organ uprave nadležan za poslove pravosuđa.

2. Nadležnost sudova u sporovima s međunarodnim elementom

Član 27.

Jugoslavenski sud nadležan je za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričito određena saveznim zakonom ili međunarodnim ugovorom. Ako u saveznom zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti jugoslavenskog suda za određenu vrstu sporova, jugoslavenski sud nadležan je za suđenje u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizlazi iz odredaba saveznog zakona o mjesnoj nadležnosti jugoslavenskog suda.

Član 28. do 32.

Članovi 28. do 32. prestali su važiti.⁽¹⁾

3. Stvarna nadležnost

Član 33.

U parničnom postupku sudovi u republikama i autonomnim pokrajinama sude u granicama svoje stvarne nadležnosti određene republičkim odnosno pokrajinskim zakonom.

⁽¹⁾ Članovi 28. do 32. prestali su važiti na temelju odredbe čl. 108. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima - SL SFRJ, br. 43/82

Savezni sud

Član 34.

Savezni sud nadležan je:

- 1) odlučivati o imovinskim sporovima između Federacije i republike odnosno autonomne pokrajine te između republika odnosno autonomne pokrajine i druge republike;
- 2) odlučivati o sporovima o zaštiti imovinskih prava Federacije u slučaju neizvršavanja ili povrede saveznih zakona, drugih propisa i općih akata;
- 3) odlučivati o zahtjevu stranaka za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke kad je to ovim zakonom propisano;
- 4) odlučivati o zahtjevu za zaštitu zakonitosti u slučajevima određenim u ovom zakonu;
- 5) rješavati o sukobu nadležnosti u slučajevima iz člana 23. stava 5. ovog zakona;
- 6) obavljati i druge poslove koji su mu stavljeni u nadležnost saveznim zakonom, u okviru prava i dužnosti Federacije.

Utvrđivanje vrijednosti predmeta spora

Član 35.

Kad je za utvrđivanje stvarne nadležnosti, sastava suda, prava na izjavljivanje revizije i u drugim slučajevima predviđenim u ovom zakonu mjerodavna vrijednost predmeta spora, kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.

Kamate, parnični troškovi, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir ako ne čine glavni zahtjev.

Član 36.

Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovu zbroju, ali najviše do iznosa koji odgovara zbroju davanja za vrijeme od pet godina.

Član 37.

Ako jedna tužba protiv istog tuženika obuhvaća više zahtjeva koji se temelje na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, nadležnost se određuje po zbroju vrijednosti svih zahtjeva.

Ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova, ili su istaknuti protiv više tuženika, nadležnost se određuje prema vrijednosti svakoga pojedinog zahtjeva.

Član 38.

Kad se spor vodi o postojanju najamnog ili zakupnog odnosa, ili iz odnosa korištenja stana odnosno poslovnih prostorija, vrijednost se računa prema jednogodišnjoj najamnini odnosno zakupnini, osim ako je riječ o najamnog ili zakupnog odnosu zaključenom na kraće vrijeme.

Član 39.

Ako se tužbom zahtijeva samo davanje osiguranja za stanovito potraživanje ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje se prema iznosu potraživanja koje treba osigurati. Ali ako predmet zaloga ima manju vrijednost od potraživanja koje treba osigurati, kao vrijednost predmeta spora uzet će se vrijednost predmeta zaloga.

Član 40.

Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, ali tužitelj u tužbi navede da pristaje da umjesto udovoljenja tom zahtjevu primi određenu novčanu svotu, kao vrijednost predmeta spora uzet će se ta svota.

U drugim slučajevima, kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naznačio.

Ako je u slučaju iz stavka 2. ovog člana tužitelj vrijednost predmeta spora očito suviše visoko ili suviše nisko naznačio, tako da se postavlja pitanje stvarne nadležnosti, sastava suda ili prava na izjavljivanje revizije, sud će, najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano, onda na glavnoj raspravi prije početka rasprave o glavnoj stvari, brzo i na prikladan način provjeriti točnost naznačene vrijednosti.

4. Sastav suda

Član 41.

U parničnom postupku sudovi sude u vijeću, a određeni sudovi i u općoj sjednici.

U kojim slučajevima sudi sudac pojedinac određuje se ovim zakonom, a zakonom republike odnosno autonomne pokrajine za postupke u područjima u kojima društvene odnose uređuju republike odnosno autonomne pokrajine.

Predsjednik vijeća može poduzimati samo one radnje u postupku i donositi samo one odluke za čije je poduzimanje odnosno donošenje ovlašten ovim zakonom.

Ako ovim zakonom nije drugačije određeno, sudac pojedinac u rješavanju stvari iz svoje nadležnosti ima sva prava i dužnosti koja pripadaju predsjedniku vijeća i vijeću.

Član 42.

U prvom stepenu sporove sudi vijeće ili sudac pojedinac.

Kad sudi u prvom stepenu, vijeće je sastavljeno od jednog suca kao predsjednika vijeća i dvojice sudaca porotnika.

Član 43.

Sudac pojedinac sudi sporove o imovinskopravnim zahtjevima ako vrijednost predmeta spora ne premašuje 8000 dinara.

U postupku stranke se mogu sporazumjeti da imovinskopravne sporove sudi sudac pojedinac, bez obzira na vrijednost predmeta spora.

Sudac pojedinac sudi sporove zbog smetanja posjeda.

Sudac pojedinac provodi postupak i donosi odluku u predmetima pravne pomoći.

Sporove iz autorskog prava te sporove koji se odnose na zaštitu ili upotrebu izuma i tehničkih unapređenja, uzoraka, modela ili žigova, ili prava na upotrebu tvrtke ili imena, sudi u prvom stepenu vijeće, bez obzira na vrijednost predmeta spora.

Član 44.

Kad sudi u drugom stepenu u sjednici vijeća, sud odlučuje u vijeću sastavljenom od trojice sudaca. U istom sastavu viši sud rješava sukob nadležnosti (član 23) i odlučuje u svim ostalim slučajevima ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Kad sudi u drugom stepenu na raspravi, vijeće drugostepenog suda sastavljeno je od dvojice sudaca i trojice sudaca porotnika.

Kad odlučuje o reviziji i zahtjevu za zaštitu zakonitosti iz člana 401. ovog zakona protiv pravomoćnih odluka suda nižeg stepena, vrhovni sud u republici odnosno autonomnoj pokrajini sudi u vijeću sastavljenom od pet sudaca.

Ako je pravomoćnu odluku donio vrhovni sud republike odnosno autonomne pokrajine, o reviziji i zahtjevu za zaštitu zakonitosti iz člana 401. ovog zakona odlučuje taj sud u vijeću sastavljenom od pet sudaca ako zakonom republike odnosno autonomne pokrajine nije određeno da odlučuje sud u širem sastavu.

Član 45.

Kad sudi u prvom stepenu o imovinskim sporovima iz člana 34. toč. 1) i 2) ovog zakona Savezni sud odlučuje u vijeću sastavljenom od dvojice sudaca i trojice sudaca porotnika.

Kad odlučuje o zahtjevu za izvanredno preispitivanje odluke donesene u sporu iz stavka 1. ovog člana, Savezni sud odlučuje u općoj sjednici.

Kad odlučuje o zahtjevu za zaštitu zakonitosti saveznog tužioca (član 409) i o zahtjevu stranaka za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke (član 416), Savezni sud odlučuje u vijeću sastavljenom od pet sudaca.

U svim ostalim slučajevima Savezni sud odlučuje u vijeću sastavljenom od trojice sudaca.

5. Mjesna nadležnost

a) Općemjesna nadležnost

Član 46.

Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost kojega drugog suda, za suđenje je nadležan sud koji je općemjesno nadležan za tuženika.

U slučajevima predviđenim u ovom zakonu za suđenje je osim suda općemjesne nadležnosti nadležan i drugi određeni sud.

Član 47.

Za suđenje je općemjesno nadležan sud na čijem području tuženik ima prebivalište.

Ako tuženik nema prebivalište ni u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji ni u kojoj drugoj državi, općemjesno je nadležan sud na čijem području tuženik ima boravište.

Ako tuženik pored prebivališta ima i boravište u kojem drugom mjestu, a prema okolnostima može se pretpostaviti da će tu dulje vrijeme boraviti, općemjesno je nadležan i sud boravišta tuženika.

Član 48.

Za suđenje u sporovima protiv društveno-političke zajednice općemjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište njezine skupštine.

Za suđenje u sporovima protiv pravnih osoba, općemjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi njihovo sjedište. U slučaju sumnje, sjedištem će se smatrati mjesto u kojem se nalaze njihovi organi upravljanja.

Član 49.

Za suđenje u sporovima protiv državljanina SFRJ koji stalno živi u inozemstvu, kamo je upućen na službu ili na rad od državnog organa ili pravne osobe, općemjesno je nadležan sud njegova posljednjeg prebivališta u SFRJ.

b) Posebna mjesna nadležnost*Nadležnost za suparničare*

Član 50.

Ako je jednom tužbom tuženo više osoba (član 196. stavak 1. točka 1), a za njih ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan je sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženika; a ako među njima ima glavnih i sporednih obveznika, sud koji je mjesno nadležan za koga od glavnih obveznika.

Nadležnost u sporovima za zakonsko uzdržavanje

Član 51.

Za suđenje u sporovima za zakonsko uzdržavanje, ako je tužitelj osoba koja traži uzdržavanje, nadležan je pored suda općemjesne nadležnosti i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište odnosno boravište.

Ako je u sporovima za zakonsko uzdržavanje s međunarodnim elementom jugoslavenski sud nadležan zato što tužitelj ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, mjesno je nadležan sud na čijem području tužitelj ima prebivalište.

Ako nadležnost jugoslavenskog suda u sporovima o zakonskom uzdržavanju postoji zato što tuženik ima imovinu u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji iz koje se može naplatiti uzdržavanje, mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi ta imovina.

Nadležnost u sporovima za naknadu štete

Član 52.

Za suđenje u sporovima o izvanugovornoj odgovornosti za štetu, osim suda općemjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja počinjena ili sud na čijem je području štetna radnja učinjena, ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.

Ako je šteta nastala zbog smrti ili teške tjelesne ozljede, nadležan je pored suda iz stavka 1. ovog člana i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište odnosno boravište.

Odredbе st. 1. i 2. ovog člana primjenjivat će se i u sporovima protiv zajednice osiguranja radi naknade štete trećim osobama na temelju propisa o neposrednoj odgovornosti zajednice osiguranja, a odredba stavka 1. ovog člana i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovi naknade štete protiv regresnih dužnika.

Nadležnost u sporovima radi zaštite prava na temelju jamstva proizvođača

Član 53.

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava na temelju pismenog jamstva protiv proizvođača koji je jamstvo dao nadležan je, osim suda općemjesne nadležnosti za tuženika, i sud općemjesne nadležnosti za prodavača koji je pri prodaji stvari uručio kupcu pismeno jamstvo proizvođača.

Nadležnost u bračnim sporovima

Član 54.

Za suđenje u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništaja braka ili rastave braka (bračni sporovi) nadležan je pored suda općemjesne nadležnosti i sud na čijem su području bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište.

Ako je u bračnim sporovima jugoslavenski sud nadležan zato što su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji odnosno zato što tužitelj ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, mjesno je nadležan sud na čijem su području bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište odnosno sud na čijem području tužitelj ima prebivalište.

Član 54a.

Ako je u sporovima o imovinskim odnosima bračnih drugova jugoslavenski sud nadležan zato što se imovina bračnih drugova nalazi u SFRJ ili zato što tužitelj u vrijeme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u SFRJ, mjesno je nadležan sud na čijem području tužitelj ima prebivalište ili boravište u vrijeme podnošenja tužbe.

Nadležnost u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva

Član 55.

U sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva dijete može podići tužbu bilo pred sudom općemjesne nadležnosti bilo pred sudom na čijem području ima prebivalište odnosno boravište.

Ako je u sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva jugoslavenski sud nadležan zato što tužitelj ima prebivalište u SFRJ, mjesno je nadležan sud na čijem području tužitelj ima prebivalište.

Nadležnost u sporovima o nekretninama i zbog smetanja posjeda

Član 56.

Za suđenje u sporovima o pravu korištenja i raspolaganja nekretninama u društvenom vlasništvu, u sporovima o vlasništvu i o drugim stvarnim pravima na nekretnini u vlasništvu građana i građanskih pravnih osoba, u sporovima zbog smetanja posjeda na nekretnini te u sporovima iz zakupnih ili najamnih odnosa na nekretnini, ili iz ugovora o korištenju stana ili poslovnih prostorija, isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi nekretnina.

Ako nekretnina leži na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

Za sporove zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima nadležan je pored suda općemjesne nadležnosti i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Nadležnost u sporovima o zrakoplovu i brodu

Član 57.

Kad je za suđenje u sporovima o pravu korištenja i raspolaganja ili o založnom pravu na zrakoplovu, pomorskom brodu i brodu unutrašnje plovidbe u društvenom vlasništvu, o pravu vlasništva i o drugim pravima na brodovima odnosno zrakoplovima u vlasništvu građana i građanskih pravnih osoba te u sporovima iz zakupnih odnosa na zrakoplovu i brodu nadležan jugoslavenski sud, isključivo je mjesno nadležan sud na čijem se području vodi upisnik u koji je zrakoplov odnosno brod upisan.

Kad je za suđenje u sporovima zbog smetanja posjeda na brodovima odnosno zrakoplovima iz stavka 1. ovog člana nadležan jugoslavenski sud, mjesno je nadležan pored suda na čijem se području vodi upisnik u koji je brod odnosno zrakoplov upisan i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Nadležnost za osobe koje nemaju općemjesnu nadležnost u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji

Član 58.

Tužba o imovinsko-pravnim zahtjevima protiv osobe koja nema općemjesnu nadležnost u SFRJ može se podnijeti svakome jugoslavenskom sudu na čijem se području nalazi kakva imovina te osobe ili predmet koji se tužbom traži.

Ako nadležnost jugoslavenskog suda postoji zato što je obveza nastala za vrijeme boravka tuženika u SFRJ, mjesno je nadležan sud na čijem je području obveza nastala.

U sporovima protiv osobe koja u SFRJ nema općemjesnu nadležnost, za obveze koje treba ispuniti u SFRJ, tužba se može podnijeti sudu na čijem području tu obvezu treba ispuniti.

Nadležnost po mjestu u kome se nalazi poslovna jedinica pravne osobe

Član 59.

Za suđenje u sporovima protiv pravne osobe koja ima poslovnu jedinicu izvan svog sjedišta, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa te jedinice, pored suda općemjesne nadležnosti nadležan je i sud na čijem se području ta poslovna jedinica nalazi.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi zastupništvo strane osobe u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji

Član 60.

U sporovima protiv fizičke ili pravne osobe koja ima sjedište u inozemstvu u pogledu obveza koje su zasnovane u SFRJ ili im se u njoj ima udovoljiti, tužba se može podnijeti jugoslavenskom sudu na čijem se području nalazi njezino stalno zastupništvo za SFRJ ili sjedište organa kome je povjereno da obavlja njezine poslove.

Nadležnost za sporove iz odnosa s vojnim jedinicama

Član 61.

U sporovima protiv federacije iz odnosa s vojnim jedinicama isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište komande vojne jedinice.

Nadležnost u sporovima iz nasljednopravnih odnosa

Član 62.

Dok ostavinski postupak nije pravomoćno završen, za suđenje u sporovima iz nasljednopravnih odnosa te u sporovima o potraživanjima vjerovnika prema ostaviocu, pored suda općemjesne nadležnosti mjesno je nadležan i sud na čijem se području nalazi sud koji provodi ostavinski postupak.

Nadležnost za sporove u izvršnom i stečajnom postupku

Član 63.

Za suđenje u sporovima koji nastaju u toku i u povodu sudskog ili administrativnoga izvršnog postupka odnosno u toku i u povodu stečajnog postupka mjesno je isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji provodi izvršni ili stečajni postupak odnosno sud na čijem se području provodi administrativno izvršenje.

Nadležnost po mjestu plaćanja

Član 64.

Za suđenje u sporovima imaoca mjenice ili čeka protiv potpisnika nadležan je, pored suda općemjesne nadležnosti, i sud mjesta plaćanja.

Nadležnost u sporovima iz radnih odnosa

Član 65.

Ako je u sporu iz radnog odnosa tužitelj radnik, za suđenje je nadležan, pored suda koji je općemjesno nadležan za tuženika, i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavljao odnosno sud na čijem bi se području rad morao obavljati te sud na čijem je području zasnovan radni odnos.

Uzajamna nadležnost za tužbe protiv stranih državljana

Član 66.

Ako u stranoj državi državljanin SFRJ može biti tužen pred sudom koji, prema odredbama ovog zakona, ne bi bio mjesno nadležan za suđenje u toj građanskopravnoj stvari, ista će nadležnost važiti i za suđenje državljaninu te strane države pred jugoslavenskim sudom.

c) Određivanje mjesne nadležnosti od višeg suda

Član 67.

Ako nadležni sud zbog izuzeća suca ne može postupati, obavijestit će o tome neposredno viši sud, koji će odrediti da u tom predmetu postupa drugi stvarno nadležni sud s njegova područja.

Član 68.

Najviši sud određene vrste u republici odnosno autonomnoj pokrajini može, na prijedlog stranke ili nadležnog suda, odrediti da u pojedinom predmetu postupa drugi stvarno nadležni sud s njegova područja ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako za to postoje drugi važni razlozi.

Član 69.

Ako je za suđenje nadležan jugoslavenski sud, ali se prema odredbama ovog zakona ne može utvrditi koji je sud mjesno nadležan, Savezni će sud, na prijedlog stranke, odrediti koji će stvarno nadležan sud biti mjesno nadležan.

d) Sporazum o mjesnoj nadležnosti

Član 70.

Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost suda stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi sud koji nije mjesno nadležan, uz uvjet da je taj sud stvarno nadležan.

Ako je zakonom određeno da su za suđenje u određenom sporu mjesno nadležna dva jugoslavenska suda ili više jugoslavenskih sudova, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi jedan od tih sudova ili drugi stvarno nadležni sud.

Taj sporazum važi samo ako je pismeno sastavljen i ako se tiče određenog spora ili više sporova koji svi proistječu iz određenog pravnog odnosa.

Ispravu o sporazumu tužitelj mora priložiti uz tužbu.

G l a v a t r e ć a

IZUZEĆE

Član 71.

Sudac ili sudac porotnik ne može obavljati sudačku dužnost:

- 1) ako je sâm stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu suovlaštenika, suobveznika ili regresnog obveznika ili ako je u istom predmetu saslušan kao svjedok ili vještak;
- 2) ako stalno ili privremeno radi u radnoj zajednici, organizaciji udruženog rada ili u drugoj društvenoj odnosno građanskoj pravnoj osobi koja je stranka u postupku;
- 3) ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kog stupnja, a u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja ili mu je bračni drug ili srodnik po tazbini do drugog stupnja, bez obzira na to je li brak prestao ili nije;
- 4) ako je staratelj, usvojitelj ili usvojenik stranke, njezina zakonskog zastupnika ili punomoćnika;
- 5) ako je u istom predmetu sudjelovao u donošenju odluke nižeg suda, samoupravnog suda ili drugog organa;
- 6) ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristranost.

Član 72.

Sudac ili sudac porotnik, čim sazna da postoji koji od razloga za izuzeće iz člana 71. toč. 1. do 5. ovog zakona, dužan je prekinuti svaki rad na tom predmetu i o tome obavijestiti predsjednika suda, koji će mu odrediti zamjenika. Ako je riječ o izuzeću predsjednika suda, on će odrediti sebi zamjenika iz reda sudaca tog suda; a ako to nije moguće, postupit će prema članu 67. ovog zakona.

Ako sudac ili sudac porotnik smatra da postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristranost (član 71. točka 6), obavijestit će o tome predsjednika suda, koji će odlučiti o izuzeću. Do donošenja rješenja predsjednika suda sudac može poduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odgode.

Član 73.

Izuzeće mogu tražiti i stranke.

Stranka je dužna podnijeti zahtjev za izuzeće suca odnosno suca porotnika čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije do završetka rasprave pred prvostepenim sudom; a ako nije bilo rasprave - do donošenja odluke.

Zahtjev za izuzeće suca višeg suda stranka može staviti u pravnom lijeku ili odgovoru na pravni lijek; a ako se pred višim sudom održava rasprava - onda do završetka rasprave.

Stranka je dužna u zahtjevu navesti okolnosti na kojima temelji svoj zahtjev za izuzeće.

Član 74.

O zahtjevu stranke za izuzeće odlučuje predsjednik suda.

Ako stranka traži izuzeće predsjednika suda, odluku o izuzeću donosi predsjednik neposredno višeg suda.

O zahtjevu stranke za izuzeće predsjednika vrhovnog suda u republici odnosno autonomnoj pokrajini, Vrhovnoga vojnog suda ili Saveznog suda odlučuje opća sjednica tog suda.

Prije donošenja rješenja o izuzeću uzet će se izjava od suca ili suca porotnika čije se izuzeće traži, a prema potrebi obaviti će se i drugi izvidaj.

Protiv rješenja kojim se zahtjev za izuzeće prihvaća nije dopuštena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dopuštena posebna žalba.

Član 75.

Kad sudac ili sudac porotnik sazna da je stavljen zahtjev za njegovo izuzeće, dužan je odmah obustaviti svaki rad na tom predmetu; a ako je u pitanju izuzeće iz člana 71. točke 6. ovog zakona, može do donošenja rješenja o zahtjevu poduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odgode.

Član 76.

Odredbe o izuzeću sudaca i sudaca porotnika primjenjivat će se na odgovarajući način i na zapisničare.

O izuzeću zapisničara odlučuje predsjednik vijeća odnosno vijeće.

G l a v a č e t v r t a

STRANKE I NJIHOVI ZAKONSKI ZASTUPNICI

Član 77.

Stranka u postupku može biti svaka fizička i pravna osoba.

Posebnim propisima određuje se tko može biti stranka u postupku osim fizičkih i pravnih osoba.

Parnični sud može, iznimno, s pravnim učinkom u određenoj parnici, priznati svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost prema odredbama st. 1. i 2. ovog člana ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, u suštini udovoljavaju bitnim uvjetima za stjecanje stranačke sposobnosti, a osobito ako raspolažu društvenim sredstvima odnosno imovinom na kojoj se može provesti izvršenje.

Protiv rješenja iz stavka 3. ovog člana kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici nije dopuštena posebna žalba.

Član 78.

Kad su društveni pravobranilac samoupravljanja i javni tužilac zakonom ovlašteni da pokrenu parnični postupak, oni mogu poduzimati radnje u postupku potrebne za ostvarivanje svojih ovlaštenja.

Član 79.

Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama obavljati radnje u postupku (parnična sposobnost).

Punoljetna osoba kojoj je djelomično ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobna u granicama svoje poslovne sposobnosti.

Maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

Član 80.

Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njezin zakonski zastupnik.

Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom nadležnoga državnog organa donesenim na temelju zakona.

Član 81.

Zakonski zastupnik može u ime stranke poduzimati sve radnje u postupku; ali ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe za priznanje odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe ili za poduzimanje drugih radnji u postupku u posebnim propisima određeno da zastupnik mora imati posebno ovlaštenje, on može te radnje poduzimati samo ako ima takvo ovlaštenje.

Osoba koja se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužna je na zahtjev suda dokazati da je zakonski zastupnik. Kad je za poduzimanje određenih radnji u postupku potrebno posebno ovlaštenje, zakonski zastupnik dužan je dokazati da ima takvo ovlaštenje.

Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik osobe pod starateljstvom ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju, obavijestit će o tome organ starateljstva. Ako bi zbog propuštanja zastupnika mogla nastati šteta za osobu pod starateljstvom, sud će zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Član 82.

U toku cijelog postupka sud će, po službenoj dužnosti, paziti može li osoba koja se pojavljuje kao stranka biti stranka u postupku i je li parnično sposobna, zastupa li parnično nesposobnu stranku njezin zakonski zastupnik i ima li zakonski zastupnik posebno ovlaštenje kad je ono potrebno.

Član 83.

Kad sud utvrdi da osoba koja se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvat će tužitelja da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će poduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti s osobom koja može biti stranka u postupku.

Isto tako, kad sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebno ovlaštenje kad je ono potrebno, zatražit će da nadležni organ starateljstva postavi staratelja parnično nesposobnoj osobi odnosno pozvat će zakonskog zastupnika da pribavi posebno ovlaštenje ili će poduzeti druge mjere koje su potrebne da bi parnično nesposobna stranka bila pravilno zastupana.

Sud može odrediti stranci rok za otklanjanje nedostataka iz st. 1. i 2. ovog člana.

Dok se ne otklone ti nedostaci, mogu se u postupku poduzimati samo one radnje zbog čije bi odgode mogle nastati štetne posljedice za stranku.

Ako se navedeni nedostaci ne mogu otkloniti ili ako određeni rok bezuspješno protekne, sud će rješenjem ukinuti radnje provedene u postupku ako su zahvaćene tim nedostacima i odbaciti tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju daljnje vođenje parnice.

Protiv rješenja kojim se naređuju mjere za otklanjanje nedostataka nije dopuštena žalba.

Član 84.

Ako se u toku postupka pred prvostepenim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženiku trajao dugo, tako da bi zbog toga za jednu ili obje stranke mogle nastati štetne posljedice, sud će tuženiku postaviti privremenog zastupnika.

Už uvjet iz stavka 1. ovog člana sud će postaviti tuženiku privremenog zastupnika osobito u ovim slučajevima:

- 1) ako tuženik nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika;
- 2) ako postoje suprotni interesi tuženika i njegova zakonskog zastupnika;
- 3) ako obje stranke imaju istoga zakonskog zastupnika;
- 4) ako je boravište tuženika nepoznato, a tuženik nema punomoćnika;
- 5) ako se tuženik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u SFRJ, nalaze u inozemstvu, a dostava se nije mogla obaviti.

O postavljanju privremenog zastupnika sud će bez odgode obavijestiti organ starateljstva, a i stranke kad je to moguće.

Član 85.

Privremeni zastupnik ima u postupku za koji je postavljen sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika.

Ta prava i dužnosti privremeni zastupnik vrši sve dok se tuženik ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staratelja.

Član 86.

Ako je privremeni zastupnik postavljen tuženiku iz razloga navedenih u članu 84. stavku 2. toč. 4. i 5. ovog zakona, sud će izdati oglas koji će objaviti u republičkom odnosno pokrajinskom službenom listu i na oglasnoj ploči suda, a prema potrebi i na drugi prikladan način.

Oglas treba da sadrži: naznaku suda koji je postavio privremenog zastupnika, zakonsku osnovu, ime tuženika kome se postavlja zastupnik, predmet spora, ime zastupnika i njegovo zanimanje i boravište te upozorenje da će zastupnik zastupati tuženika u postupku sve dok se tuženik ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staratelja.

Član 87.

Parnična sposobnost državljanina SFRJ procjenjuje se prema zakonu republike odnosno autonomne pokrajine koji je mjerodavan za utvrđivanje njegove poslovne sposobnosti.

Državljanin SFRJ koji nije parnično sposoban prema zakonu republike odnosno autonomne pokrajine koji je mjerodavan za procjenjivanje njegove poslovne sposobnosti, a parnično je sposoban prema zakonu republike odnosno autonomne pokrajine pred čijim se sudom provodi postupak, može sam poduzimati radnje u postupku. Njegov zakonski zastupnik može poduzimati radnje u postupku samo dok taj državljanin ne izjavi da sam preuzima vođenje parnice.

Član 88.

Strani državljanin koji nije parnično sposoban prema zakonu države čiji je državljanin, a parnično je sposoban prema zakonu republike odnosno autonomne pokrajine pred čijim se sudom provodi postupak, može sam poduzimati radnje u postupku. Zakonski zastupnik može poduzimati radnje u postupku samo dok strani državljanin ne izjavi da sam preuzima vođenje parnice.

G l a v a p e t a

PUNOMOĆNICI

Član 89.

Stranke mogu poduzimati radnje u postupku osobno ili preko punomoćnika, ali sud može pozvati stranku koja ima punomoćnika da se pred sudom osobno izjasni o činjenicama koje treba utvrditi u parnici.

Stranka koju zastupa punomoćnik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svog punomoćnika.

Član 90.

Punomoćnik može biti svaka osoba koja je potpuno poslovno sposobna, osim osoba koje se bave nadriparisartvom.

Ako se kao punomoćnik pojavi osoba koja se bavi nadriparisartstvom, sud će takvoj osobi uskratiti daljnje zastupanje i o tome odmah obavijestiti stranku.

Žalba protiv rješenja o uskraćivanju zastupanja ne zadržava izvršenje rješenja.

Ako utvrdi da punomoćnik koji nije odvjetnik nije sposoban obavljati tu dužnost, sud će upozoriti stranku na štetne posljedice koje mogu nastati zbog nepravilnog zastupanja.

Član 91.

Ako u parnicama o imovinskopравnim zahtjevima vrijednost predmeta spora prelazi 25.000 dinara, punomoćnici pravnih osoba mogu biti samo osobe koje imaju položen pravosudni ispit.

Član 92.

Radnje u postupku što ih punomoćnik poduzima u granicama punomoći imaju isti pravni učinak kao da ih je poduzela sama stranka.

Član 93.

Stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svog punomoćnika na ročištu na kome je ta izjava dana.

Ako je punomoćnik priznao koju činjenicu na ročištu kome stranka nije prisustvovala ili je koju činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje kasnije izmijeni ili opozove, sud će cijeniti obje izjave prema članu 221. stavku 2. ovog zakona.

Član 94.

Opseg punomoći određuje stranka.

Stranka može ovlastiti punomoćnika da poduzima samo određene radnje ili da poduzima sve radnje u postupku.

Član 95.

Ako je stranka izdala odvjetniku punomoć za vođenje parnice, a nije pobliže odredila ovlaštenja u punomoći, odvjetnik je ovlašten na temelju takve punomoći:

1) obavljati sve radnje u postupku, a osobito podnijeti tužbu, povući je, priznati tužbeni zahtjev ili se odreći tužbenog zahtjeva, zaključiti nagodbu, podnijeti pravni lijek i odreći se ili odstati od njega te zahtijevati izdavanje privremenih mjera osiguranja;

2) stavljati zahtjev za izvršenje ili osiguranje i poduzimati potrebne radnje u postupku u povodu takva zahtjeva;

3) od protivne stranke primiti dosuđene troškove;

4) punomoć prenijeti na drugog odvjetnika ili ovlastiti drugog odvjetnika na poduzimanje samo pojedinih radnji u postupku.

Za podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka odvjetniku je potrebna posebna punomoć, ako je od pravomoćnosti odluke proteklo više od šest mjeseci.

Odvjetnika može zamjenjivati odvjetnički pripravnik koji je kod njega zaposlen, i to samo pred sudom prvog stepena, uz uvjete iz člana 91. ovog zakona.

Član 96.

Ako stranka u punomoći nije pobliže odredila ovlaštenja punomoćnika, punomoćnik koji nije odvjetnik može, na temelju takve punomoći, obavljati sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebno izričito ovlaštenje za povlačenje tužbe, za priznanje ili za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe, za odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i za prenošenje punomoći na drugu osobu te za podnošenje izvanrednih pravnih lijekova.

Član 97.

Stranka izdaje punomoć pismeno ili usmeno na zapisnik kod suda.

Stranka koja nije pismena ili nije u stanju potpisati se stavit će na pismenu punomoć umjesto potpisa otisak kažiprsta. Ako se u tom slučaju punomoć izdaje osobi koja nije odvjetnik, potrebna je prisutnost dvojice svjedoka koji će se potpisati na punomoći.

Ako posumnja u istinitost pismene punomoći, sud može rješenjem odrediti da se podnese ovjerena punomoć. Protiv tog rješenja nije dopuštena žalba.

Član 98.

Punomoćnik je dužan pri prvoj radnji u postupku podnijeti punomoć.

Sud može dopustiti da radnje u postupku za stranku privremeno obavi osoba koja nije podnijela punomoć, ali će istovremeno narediti toj osobi da naknadno u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za obavljanje parnične radnje.

Dok ne protekne rok za podnošenje punomoći, sud će odgoditi donošenje odluke. Ako taj rok bezuspješno protekne, sud će nastaviti postupak, ne uzimajući u obzir radnje što ih je obavila osoba bez punomoći.

Sud je dužan u toku cijelog postupka paziti je li osoba koja se pojavljuje kao punomoćnik ovlaštena za zastupanje. Ako sud utvrdi da osoba koja se pojavljuje kao punomoćnik nije ovlaštena za zastupanje, ukinut će parnične radnje što ih je ta osoba poduzela ako te radnje nije stranka naknadno odobrila.

Član 99.

Stranka može punomoć u svako vrijeme opozvati, a punomoćnik je može u svako vrijeme otkazati.

Opozivanje odnosno otkaz punomoći mora se saopćiti sudu pred kojim se vodi postupak pisмено ili usmeno na zapisnik.

Opozivanje odnosno otkaz punomoći važi za protivnu stranku od časa kad joj je saopćen.

Poslije otkaza punomoći punomoćnik je dužan još mjesec dana obavljati radnje za osobu koja mu je izdala punomoć ako je potrebno da od nje otkloni kakvu štetu koja bi u to vrijeme mogla nastati.

Član 100.

Ako je punomoćniku dano ovlaštenje da može obavljati sve radnje u postupku, a stranka odnosno njezin zakonski zastupnik umre ili postane poslovno nesposoban, ili ako zakonski zastupnik bude razriješen dužnosti, punomoćnik je ovlašten i nadalje poduzimati radnje u postupku, ali nasljednik odnosno novi zakonski zastupnik može opozvati punomoć.

U slučajevima navedenim u stavku 1. ovog člana punomoćniku koji nije odvjetnik uvijek prestaju ovlaštenja koja se u punomoći moraju izričito navesti (član 96).

Član 101.

Prestankom pravne osobe prestaje i punomoć koju je ona izdala.

U slučaju stečaja punomoć koju je izdao stečajni dužnik prestaje kad prema važećim propisima nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka.

Iznimno od odredaba st. 1. i 2. ovog člana, punomoćnik je dužan još mjesec dana obavljati radnje u postupku ako je potreban da od stranke otkloni štetu.

G l a v a š e s t a

JEZIK U POSTUPKU

Član 102.

Stranke i drugi sudionici u postupku imaju pravo pri sudjelovanju na ročištima i pri usmenom poduzimanju drugih procesnih radnji pred sudom upotrebljavati svoj jezik. Ako se postupak ne vodi na jeziku stranke odnosno drugih sudionika u postupku, osigurat će im se usmeno prevođenje na njihov jezik onoga što se na ročištu iznosi te usmeno prevođenje isprava koje se na ročištu koriste radi dokazivanja.

Stranke i drugi sudionici u postupku poučit će se o pravu da usmeni postupak pred sudom prate na svom jeziku uz pomoć tumača. Oni se mogu odreći prava na prevođenje ako izjave da znaju jezik na kojem se vodi postupak. U zapisniku će se zabilježiti da im je dana pouka te izjave stranaka odnosno sudionika.

Prevođenje obavljaju tumači.

Član 103.

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se strankama i drugim sudionicima u postupku na jeziku naroda koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Ako je u sudu u službenoj upotrebi i koji od jezika narodnosti Jugoslavije, sud će na tom jeziku dostavljati sudska pismena onim strankama i sudionicima u postupku koji su pripadnici te narodnosti i u postupku se služe tim jezikom. Stranke i drugi sudionici u postupku mogu zahtijevati da im se sudska pismena dostavljaju na jeziku na kojem se vodi postupak.

Član 104.

Stranke i drugi sudionici u postupku upućuju sudu svoje tužbe, žalbe i druge podneske na jeziku naroda ili narodnosti koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Stranke i drugi sudionici u postupku mogu upućivati sudu svoje podneske i na jednom od jezika naroda Jugoslavije koji nije u službenoj upotrebi u tom sudu.

Stranke i drugi sudionici u postupku mogu upućivati sudu svoje podneske i na jeziku narodnosti Jugoslavije koji nije u službenoj upotrebi u sudu ako je to u skladu s ustavom, zakonom ili drugim propisima koji važe na području tog suda.

Član 105.

Troškovi prevođenja na jezik naroda i narodnosti Jugoslavije koji nastaju primjenom odredaba ustava i ovog zakona o pravu pripadnika naroda i narodnosti Jugoslavije na upotrebu svog jezika padaju na teret sredstava suda.

G l a v a s e d m a

PODNESCI

Član 106.

Tužba, odgovor na tužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i saopćenja koji se daju izvan rasprave podnose se pismeno (podnesci).

Podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržati sve ono što je potrebno da bi se u vezi s njima moglo postupiti. Oni osobito treba da sadrže: oznaku suda, ime, zanimanje i prebivalište odnosno boravište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet spora, sadržaj izjave i potpis podnosioca.

Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka treba da u podnesku navede činjenice na kojima temelji zahtjev i dokaze kad je to potrebno.

Izjava koja se daje podneskom može se, umjesto podneskom, dati usmeno na zapisnik kod parničnog suda.

Član 107.

Podnesci koje treba dostaviti protivnoj stranci predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku. Tako treba postupiti i kad se uz podnesak podnose prilozi.

Ako je na protivnoj strani više osoba koje imaju zajedničkoga zakonskog zastupnika ili punomoćnika mogu se za sve te osobe podnesci i prilozi predavati u jednom primjerku.

Član 108.

Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku ili u prijepisu.

Ako stranka priloži ispravu u izvorniku, sud će takvu ispravu zadržati, a protivnoj stranci dopustiti da je razgleda. Kad prestane potreba da se takva isprava drži u sudu, vratit će se podnosiocu na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnosioca da spisima priloži prijepis isprave.

Ako je isprava priložena u prijepisu, sud će na zahtjev protivne stranke pozvati podnosioca da podnese sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dopustiti da je pregleda. Kad je to potrebno, sud će odrediti rok u kojem se isprava ima predati odnosno pregledati.

Protiv tih rješenja nije dopuštena žalba.

Član 109.

Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud će podnosioca poučiti i pomoći mu da podnesak ispravi odnosno dopuni i u tu svrhu može ga pozvati u sud ili mu vratiti podnesak radi ispravka.

Kad sud vrati podnesak podnosiocu radi ispravka ili dopune, odredit će rok za ponovno podnošenje podneska.

Ako podnesak vezan za rok bude ispravljen odnosno dopunjen i predan sudu u roku određenom za dopunu ili ispravak, smatrat će se da je podnesen sudu onog dana kad je prvi put bio podnesen.

Smatrat će se da je podnesak povučen ako ne bude vraćen sudu u određenom roku; a ako bude vraćen bez ispravka odnosno dopune, odbacit će se.

Ako podnesci ili prilozi nisu podneseni u dovoljnom broju primjeraka, sud će pozvati podnosioca da ih u određenom roku podnese. Ako podnosilac ne postupi po tom nalogu, sud će podnesak odbaciti. Iznimno, sud može odrediti da se podnesci i prilozi prepisu na trošak stranke.

Član 110.

Parnični sud kaznit će novčano od 500 dinara osobu koja u podnesku vrijeđa sud, stranku ili drugog sudionika u postupku.

Izrečena kazna prema stavku 1. ovog člana ne utječe na izricanje kazne za krivično djelo.

Ako osoba koja je novčano kažnjena ne može platiti tu kaznu, ona će se zamijeniti zatvorom, čije trajanje odmjerava sud razmjerno visini izrečene kazne, ali koje ne može biti dulje od deset dana.

Odredba stavka 3. ovog člana primijenit će se u svim slučajevima kad sud izriče novčanu kaznu (čl. 248, 255, 316. i 318).

G l a v a o s m a

ROKOVI I ROČIŠTA

Rokovi

Član 111.

Ako rokovi nisu određeni zakonom, određuje ih sud s obzirom na okolnosti slučaja. Rok koji sud odredi može se produžiti na prijedlog zainteresirane osobe ako za to postoje opravdani razlozi.

Prijedlog se mora podnijeti prije proteka roka čije se produženje traži. Protiv rješenja o produženju roka nije dopuštena žalba.

Član 112.

Rokovi se računaju na dane, mjesece i godine.

Ako je rok određen na dane, u rok se ne uračunava dan kad je dostava ili saopćenje obavljeno odnosno dan u koji pada događaj otkad treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi idući dan.

Rokovi određeni na mjesece odnosno na godine završavaju se protekom onog dana posljednjeg mjeseca odnosno godine koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca.

Ako posljednji dan roka pada na državni praznik, ili u nedjelju ili u koji drugi dan kad sud ne radi, rok istječe protekom prvoga idućeg radnog dana.

Član 113.

Kad je podnesak vezan za rok, smatra se da je dan u roku ako je prije nego što rok protekne predan nadležnom sudu.

Ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafski, dan predaje pošti smatra se danom predaje sudu kojemu je upućen.

Ako je podnesak upućen telegrafski, a ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, smatrat će se da je dan u roku ako uredan podnesak naknadno bude predan sudu ili bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje brzojava pošti.

Za osobe koje se nalaze u Jugoslavenskoj narodnoj armiji na obaveznoj vojnoj službi dan predaje podneska vojnoj jedinici odnosno vojnoj ustanovi ili štabu smatra se danom predaje sudu.

Oredbe stavka 4. ovog člana odnosi se i na ostale osobe u Jugoslavenskoj narodnoj armiji koje se nalaze u službi u vojnim jedinicama odnosno vojnim ustanovama ili štabovima u mjestima u kojima ne postoji redovna pošta.

Za osobe lišene slobode dan predaje podneska upravi zatvora, kazneno-popravne ustanove ili odgojno-popravnog doma smatra se danom predaje sudu.

Ako je podnesak koji je vezan za rok predan ili upućen nenadležnom sudu prije proteka roka, a stigne nadležnom sudu nakon proteka roka, smatrat će se da je na vrijeme podnesen ako se njegovo podnošenje nenadležnom sudu može pripisati neznanju ili očitom pogrešci podnosioca.

Oredbe st. 1. do 7. ovog člana primjenjuju se i na rok u kojem se prema posebnim propisima mora podići tužba a i na rok zastare potraživanja ili kakva drugog prava.

Ročišta

Član 114.

Ročište određuje sud kad je to zakonom propisano ili kad to zahtijevaju potrebe postupka. Protiv rješenja o određivanju ročišta nije dopuštena žalba.

Sud će na ročište pravovremeno pozvati stranke i ostale osobe čija se prisutnost smatra potrebnom. Uz poziv će se stranci dostaviti podnesak koji je dao povod za određivanje ročišta, a u pozivu će se naznačiti mjesto, prostorija i vrijeme održavanja ročišta. Ako se uz poziv ne dostavlja podnesak, u pozivu će se navesti stranke, predmet spora te radnja koja će se na ročištu obaviti.

Sud će u pozivu osobito upozoriti na zakonske posljedice izostanka s ročišta.

Član 115.

Ročište se, u pravilu, održava u sudskoj zgradi.

Sud može odlučiti da se ročište održi izvan sudske zgrade kad ustanovi da je to nužno ili da će se na taj način uštedjeti u vremenu ili u troškovima postupka. Protiv takva rješenja nije dopuštena žalba.

Član 116.

Sud može ročište odgoditi kad je to potrebno radi izvođenja dokaza ili kad za to postoje drugi opravdani razlozi.

Kad se ročište odgodi, sud će po mogućnosti prisutnima odmah saopćiti mjesto i vrijeme novog ročišta.

Protiv rješenja o odgodi ročišta nije dopuštena žalba.

Povrat u prijašnje stanje**Član 117.**

Ako stranka propusti ročište ili rok za poduzimanje kakve radnje u postupku i zbog toga izgubi pravo na poduzimanje te radnje, sud će toj stranci na njezin prijedlog dopustiti da naknadno obavi tu radnju (povrat u prijašnje stanje) ako ocijeni da postoje opravdani razlozi za propuštanje.

Kad se dopusti povrat u prijašnje stanje, parnica se vraća u ono stanje u kojem se nalazila prije propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja donio.

Član 118.

Prijedlog za povrat u prijašnje stanje podnosi se sudu kod kojega je trebalo obaviti propuštenu radnju.

Prijedlog se mora podnijeti u roku od petnaest dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je uzrokovao propuštanje; a ako je stranka tek kasnije saznala za propuštanje – od dana kad je za to saznala.

Nakon protoka tri mjeseca od dana propuštanja ne može se tražiti povrat u prijašnje stanje.

Ako se povrat u prijašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagatelj je dužan istovremeno s podnošenjem prijedloga obaviti i propuštenu radnju.

Član 119.

Neće se dopustiti povrat u prijašnje stanje ako je propušten rok za stavljanje prijedloga da se dopusti povrat u prijašnje stanje ili ako je propušteno ročište određeno u povodu prijedloga za povrat u prijašnje stanje.

Član 120.

Prijedlog za povrat u prijašnje stanje, u pravilu, ne utječe na tok parnice, ali sud može odlučiti da se postupak prekine do pravomoćnosti rješenja o prijedlogu.

Ako je sud donio odluku da se postupak prekine, a pred višim je sudom u toku postupak u povodu žalbe, obavijestiti će se viši sud o toj odluci.

Član 121.

Nepravovremene i nedopuštene prijedloge za povrat u prijašnje stanje odbacit će predsjednik vijeća rješenjem.

U vezi s prijedlogom za povrat u prijašnje stanje sud će zakazati ročište, osim ako su činjenice na kojima se prijedlog temelji općepoznate.

Član 122.

Protiv rješenja kojim se prihvaća prijedlog za povrat u prijašnje stanje nije dopuštena žalba, osim ako je prijedlog prihvaćen protivno članu 119. ovog zakona ili prijedlog koji je nepravovremeno podnesen.

G l a v a d e v e t a**ZAPISNICI****Član 123.**

Zapisnik se sastavlja o radnjama poduzetim na ročištu.

Zapisnik se sastavlja i o važnijim izjavama ili saopćenjima koje stranke ili drugi sudionici daju izvan ročišta. O manje važnim izjavama ili saopćenjima neće se sastavljati zapisnik, nego će se samo staviti službena bilješka na spisu.

Zapisnik piše zapisničar.

Član 124.

U zapisnik se unosi: naziv i sastav suda, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i čas kad se obavlja radnja, naznaka predmeta spora i imena prisutnih stranaka odnosno trećih osoba i njihovih zakonskih zastupnika odnosno punomoćnika.

Zapisnik treba da sadrži bitne podatke o sadržaju poduzete radnje. U zapisnik o glavnoj raspravi osobito će se unijeti: je li rasprava bila javna ili je javnost bila isključena, sadržaj izjava stranaka, njihovi prijedlozi, dokazi koje su ponudile, dokazi koji su izvedeni, uz navođenje sadržaja iskaza svjedoka i vještaka te odluke suda donesene na ročištu.

Član 125.

Zapisnik se mora voditi uredno, u njemu se ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati. Prekrižena mjesta moraju ostati čitljiva.

Član 126.

Zapisnik se sastavlja tako da predsjednik vijeća kazuje glasno zapisničaru što će unijeti u zapisnik.

Stranke imaju pravo da pročitaju zapisnik ili zahtijevati da im se pročita te staviti svoje prigovore na sadržaj zapisnika.

To pravo imaju i druge osobe čija je izjava unesena u zapisnik, ali samo u vezi s onim dijelom zapisnika koji sadrži njihovu izjavu.

Ispravci ili dodaci u pogledu sadržaja zapisnika koje treba provesti u povodu prigovora stranaka ili drugih osoba ili po službenoj dužnosti unijet će se na kraju zapisnika. Na zahtjev tih osoba unijet će se i prigovori koji nisu prihvaćeni.

Član 127.

Zapisnik potpisuju predsjednik vijeća, zapisničar, stranke odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici i tumač.

Svjedok i vještak potpisuju svoj iskaz na zapisniku kad se oni saslušavaju pred zamoljenim sucem ili predsjednikom vijeća.

Nepismena osoba ili osoba koja se ne može potpisati stavit će na zapisnik otisak kažiprsta, a zapisničar će ispod otiska upisati njezino ime i prezime.

Ako se koja stranka, njezin zakonski zastupnik ili punomoćnik, svjedok ili vještak udalji prije potpisivanja zapisnika ili ne želi potpisati zapisnik, zabilježiti će se to u zapisnik i navesti razlog koji je iznesen.

Član 128.

O vijećanju i glasanju sastavlja se poseban zapisnik. Ako je kod višeg suda u postupku u vezi s pravnim lijekom odluka donesena jednoglasno, neće se sastaviti zapisnik, nego će se na izvorniku odluke staviti bilješka o vijećanju i glasanju.

Zapisnik o vijećanju i glasanju sadrži tok glasanja i odluku koja je donesena.

Odvojena mišljenja priključuju se zapisniku o vijećanju i glasanju ako nisu unesena u sam zapisnik.

Zapisnik odnosno bilješku o glasanju potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar.

Zapisnik o vijećanju i glasanju zatvorit će se u poseban omot. Taj zapisnik može razgledati samo viši sud kad rješava o pravnom lijeku i u tom slučaju zapisnik će se ponovno zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je zapisnik razgledan.

G l a v a d e s e t a

DONOŠENJE ODLUKE

Član 129.

Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja.

O tužbenom zahtjevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem.

Kad ne odlučuje presudom, sud odlučuje rješenjem.

U postupku izdavanja platnog naloga rješenje kojim se prihvaća tužbeni zahtjev donosi se u obliku platnog naloga.

Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.

Član 130.

Odluke vijeća donose se nakon vijećanja glasanjem.

U prostoriji u kojoj se vijeća i glasa mogu biti prisutni samo članovi vijeća i zapisničar.

Kad treba donijeti odluku o jednostavnijim pitanjima, vijeće može odluku donijeti i u samom zasjedanju.

Član 131.

Predsjednik vijeća rukovodi vijećanjem i glasanjem i glasa posljednji. On se brine da se o svim pitanjima svestrano i potpuno raspravlja.

Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.

Članovi vijeća ne mogu odbiti da glasaju o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća. Član vijeća koji je pri glasanju o kojem ranijem pitanju ostao u manjini ne može se suzdržati od glasanja o pitanju o kojem se ima kasnije odlučiti.

Ako se u vezi s pojedinim pitanjima o kojima se odlučuje glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da nijedno od njih nema većinu, razdvojit će se pitanja i glasanje će se ponavljati sve dok se ne postigne većina. Ako se u pogledu visine novčane svote ili količine glasova podijele na više od dva mišljenja, ponovno će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje; pa ako se i nakon toga ne može postići većina, glasovi dani za najveću novčanu svotu ili količinu dodat će se glasovima danim za najbližu manju novčanu svotu ili količinu dok se ne postigne većina.

Član 132.

Prije odlučivanja o glavnoj stvari sud odlučuje je li potrebno dopuniti postupak te o drugim prethodnim pitanjima.

Ako pri rješavanju o glavnoj stvari treba odlučiti o više zahtjeva, glasat će se o svakom zahtjevu napose.

G l a v a j e d a n a e s t a

DOSTAVA PISMENA I RAZMATRANJE SPISA

Način dostave

Član 133.

Pismena se dostavljaju, u pravilu, preko pošte, a mogu se dostavljati preko određenog radnika u sudu, preko nadležnog organa općine ili neposredno u sudu.

Član 134.

Dostava državnim organima i pravnim osobama obavlja se predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena ili radniku koji se zatekne u uredu odnosno poslovnoj prostoriji.

Kad pismeno treba dostaviti društvenom pravobranioocu samoupravljanja, javnom tužilaštvu ili javnom pravobranilaštvu, dostava se obavlja predajom pismena njegovoj pisarnici. Danom dostave smatra se dan predaje pismena pisarnici.

Dostava prema odredbama stavka 1. ovog člana obavlja se i kad su stranke, navedene u tom stavku, za svog punomoćnika odredile osobu koja je njihov radnik.

Član 135.

Vojnim osobama, radnicima milicije i radnicima kopnenoga, riječnoga, pomorskoga i zračnog prometa poziv se dostavlja preko njihove komande odnosno neposrednog starješine, a prema potrebi mogu im se na taj način dostavljati i ostala pismena.

Član 136.

Kad dostavu treba obaviti osobama ili ustanovama u inozemstvu ili strancima koji uživaju pravo imuniteta, dostava će se obaviti diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u ovom zakonu (član 146) nije što drugo određeno.

Ako se dostava pismena ima obaviti državljanima SFRJ u inozemstvu, to se može učiniti preko nadležnoga konzularnog predstavnika ili diplomatskog predstavnika SFRJ koji obavlja konzularne poslove u toj stranoj državi. Takva dostava pravovaljana je samo ako osoba kojoj se pismeno dostavlja pristane da ga primi.

Član 137.

Osobama lišenim slobode dostava se obavlja preko uprave zatvora, kazneno-popravne ustanove ili odgojno-popravnog doma.

Član 138.

Kad stranka ima zakonskog zastupnika odnosno punomoćnika, dostava se obavlja zakonskom zastupniku odnosno punomoćniku, ako u ovom zakonu nije što drugo određeno.

Ako stranka ima više zakonskih zastupnika odnosno punomoćnika, dovoljno je dostavu obaviti jednom od njih.

Član 139.

Dostava odvjetniku kao punomoćniku može se obaviti i predajom pismena njegovu namješteniku u odvjetničkom uredu.

Član 140.

Dostava se obavlja radnim danom, i to danju, u stanu ili na radnom mjestu osobe kojoj se dostava ima obaviti ili u sudu kad se ta osoba tamo zatekne.

Dostava se može obaviti i u drugo vrijeme i na drugom mjestu, po pristanku osobe kojoj se dostava ima obaviti ili na temelju posebne odluke suda koju je dostavljač dužan na zahtjev pokazati.

Odredba da se dostava obavlja samo radnim danom ne važi za dostavu poštom.

Član 141.

Ako se osoba kojoj se pismeno ima dostaviti ne zatekne u svom stanu, dostava se obavlja predajom pismena kome od njezinih odraslih članova domaćinstva, koji je dužan primiti pismeno. Ako se oni ne zateknu u stanu, pismeno će se predati kućepazitelju ili susjedu, ako oni na to pristanu.

Ako se dostava obavlja na radnom mjestu osobe kojoj se pismeno ima dostaviti, a ta se osoba tu ne zatekne, dostava se može obaviti osobi koja na istom mjestu radi, ako ona pristane da primi pismeno.

Predaja pismena drugoj osobi nije dopuštena ako ona sudjeluje u parnici kao protivnik osobe kojoj se dostava ima obaviti.

Član 142.

Tužba, platni nalog, izvanredni pravni lijek, presuda i rješenje protiv kojih je dopuštena posebna žalba dostavit će se osobno stranci odnosno njezinu zakonskom zastupniku odnosno punomoćniku. Ostala pismena dostavit će se osobno kad je to ovim zakonom izričito određeno ili kad sud smatra da je zbog priloženih isprava u izvorniku ili iz kojega drugog razloga potrebna veća opreznost.

Ako se osoba kojoj se pismeno mora osobno dostaviti ne zatekne tamo gdje se dostava ima obaviti, dostavljač će se obavijestiti kad bi i na kojem mjestu mogao tu osobu zateći i ostaviti joj kod jedne od osoba navedenih u članu 141. st. 1. i 2. ovog zakona pismenu obavijest da radi primanja pismena bude u određeni dan i sat u svom stanu odnosno na svome radnom mjestu. Ako i nakon toga dostavljač ne zatekne osobu kojoj se pismeno ima dostaviti, postupit će se prema odredbama člana 141. ovog zakona, i time se smatra da je dostava obavljena.

Ako pismeno iz stava 1. ovog člana treba dostaviti državnim organima i pravnim osobama, dostava se obavlja prema odredbama člana 134. ovog zakona.

Član 143.

Ako se utvrdi da je osoba kojoj se pismeno ima dostaviti odsutna i da joj osobe navedene u članu 141. st. 1. i 2. ovog zakona ne mogu pismeno na vrijeme predati, vratit će se pismeno sudu uz naznaku gdje se odsutni nalazi.

Odbijanje primitka**Član 144.**

Kad osoba kojoj je pismeno upućeno odnosno odrasli član njezina domaćinstva odnosno ovlaštena osoba ili radnik državnog organa i pravne osobe bez zakonitog razloga odbije da primi pismeno, dostavljač će ga ostaviti u stanu ili u prostorijama gdje ta osoba radi ili će pismeno staviti na vrata stana ili prostorije. Na dostavnici će zabilježiti dan, čas i razlog odbijanja primitka, a i mjesto gdje je pismeno ostavljeno, i time se smatra da je dostava obavljena.

Promjena stana**Član 145.**

Kad stranka ili njezin zakonski zastupnik do dostave drugostepene odluke kojom se postupak završava promijene svoje prebivalište ili stan, dužni su o tome odmah obavijestiti sud.

Ako oni to ne učine, a dostavljač ne može saznati u koje su se mjesto odnosno stan odselili, sud će odrediti da se sve daljnje dostave u parnici za tu stranku obavljaju stavljanjem pismena na oglasnu ploču suda.

Dostava se smatra obavljenom nakon proteka osam dana od dana stavljanja pismena na oglasnu ploču suda.

Kad punomoćnik odnosno za primanje pismena do dostave drugostepene odluke kojom se postupak završava promijeni svoje prebivalište ili stan, a ne obavijesti o tome sud, dostava će se obaviti kao da punomoćnik nije ni postavljen.

Punomoćnik za primanje pismena**Član 146.**

Stranku ili njezina zakonskog zastupnika koji se nalaze u inozemstvu, a nemaju punomoćnika u SFRJ, pozvat će sud da u primjerenom roku postave punomoćnika za primanje pismena u SFRJ. Ako stranka ili njezin zakonski zastupnik ne postave takva punomoćnika, sud će stranci na njezin trošak postaviti privremenog zastupnika ovlaštenog za primanje pismena i o tome obavijestiti stranku odnosno njezina zakonskog zastupnika.

Član 147.

Ako više osoba zajednički tuže, a nemaju zajedničkoga zakonskog zastupnika odnosno punomoćnika, sud ih može pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. Istovremeno sud će obavijestiti tužitelje koga će od njih smatrati zajedničkim punomoćnikom za primanje pismena ako oni sami ne imenuju takva punomoćnika.

Odredbe stavka 1. ovog člana primjenjivat će se i kad je više osoba tuženo kao jedinstveni su-parničari.

Utvrđivanje adrese**Član 148.**

Ako stranka ne može sama saznati adresu osobe kojoj pismeno treba dostaviti, sud će nastojati od nadležnog organa uprave ili na drugi način dobiti potrebne podatke.

Dostavnica**Član 149.**

Potvrdu o obavljenoj dostavi (dostavnicu) potpisuju primalac i dostavljač. Primalac će na dostavnici slovima sam napisati dan primitka.

Ako je primalac nepismen ili nije u stanju potpisati se, dostavljač će ispisati njegovo ime i prezime i slovima dan primitka te staviti napomenu zašto primalac nije stavio svoj potpis.

Ako primalac odbije da potpiše dostavnicu, dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati slovima dan predaje, i time se smatra da je dostava obavljena.

Ako je dostava obavljena prema odredbi člana 142. stavka 2. ovog zakona, na dostavnici će se pored potvrde o primitku pismena naznačiti da je prethodila pismena obavijest.

Kad je prema odredbama ovog zakona pismeno predano drugoj osobi, a ne onoj kojoj se pismeno imalo dostaviti, na dostavnici će dostavljač naznačiti odnos tih dviju osoba.

Ako je na dostavnici netočno naznačen datum dostave, smatrat će se da je dostava obavljena onog dana kad je pismeno predano.

Ako je dostavnica nestala, dostava se može dokazivati i na drugi način.

Razmatranje i prepisivanje spisa**Član 150.**

Stranke imaju pravo da razmatraju i prepisuju spise parnice u kojoj sudjeluju.

Ostalim osobama koje imaju opravdan interes može se dopustiti razmatranje i prepisivanje pojedinih spisa. Kad je postupak u toku, dozvolu daje predsjednik vijeća; a kad je postupak završen – predsjednik suda odnosno radnik u sudu koga on odredi.

G l a v a d v a n a e s t a**TROŠKOVI POSTUPKA****Parnični troškovi****Član 151.**

Parnične troškove čine izdaci učinjeni u toku ili u povodu postupka.

Parnični troškovi obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika i drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Član 152.

Svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove koje je uzrokovala svojim radnjama.

Član 153.

Kad stranka predloži izvođenje dokaza, dužna je po nalogu suda unaprijed položiti iznos potreban za podmirenje troškova koji će nastati u povodu izvođenja dokaza.

Kad izvođenje dokaza predlože obje stranke, ili kad ga sud odredi po službenoj dužnosti, sud će odrediti da iznos potreban za podmirenje troškova polože obje stranke na jednake dijelove. Ako je sud odredio izvođenje dokaza po službenoj dužnosti, može odrediti da iznos položi samo jedna stranka.

Sud će odustati od izvođenja dokaza ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku što ga sud odredi. U tom će slučaju sud, s obzirom na sve okolnosti po svojem uvjerenju cijeliti od kakve je važnosti što stranka nije u roku položila iznos potreban za podmirenje troškova.

Iznimno od odredbe stavka 3. ovog člana, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u vezi s primjenom člana 3. stavka 3. ovog zakona, a stranke ne polože određeni iznos, troškovi za izvođenje dokaza isplatit će se iz sredstava suda.

Član 154.

Stranka koja u cijelosti izgubi parnicu dužna je protivnoj stranci i njezinu umješaću nadoknaditi troškove.

Ako stranka djelomično uspije u parnici, sud može s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka podmiruje svoje troškove ili da jedna stranka nadoknadi drugoj i umješaću razmjernan dio troškova.

Sud može odlučiti da jedna stranka nadoknadi sve troškove koje su protivna stranka i njezin umješać imali ako protivna stranka nije uspjela samo u razmjerno neznatnom dijelu svog zahtjeva, a zbog tog dijela nisu nastali posebni troškovi.

Prema rezultatu dokazivanja sud će odlučiti hoće li troškove iz člana 153. stavka 4. ovog zakona podmirivati jedna ili obje stranke ili će ti troškovi pasti na teret sredstava suda.

Član 155.

Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci nadoknaditi sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni te o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

Ako je propisana tarifa za nagrade odvjetnika ili za druge troškove, odmjerit će se takvi troškovi prema toj tarifi.

Član 156.

Stranka je dužna neovisno o ishodu parnice nadoknaditi protivnoj stranci troškove koje je uzrokovala svojom krivnjom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Sud može odlučiti da zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke nadoknadi protivnoj stranci troškove koje je uzrokovao svojom krivnjom.

Član 157.

Ako tuženik nije dao povod za tužbu i ako je u odgovoru na tužbu odnosno na pripremnom ročištu, a ako se ne održava pripremno ročište – onda na glavnoj raspravi, prije nego što se uputio u raspravljanje o glavnoj stvari, priznao tužbeni zahtjev, tužitelj će nadoknaditi tuženiku parnične troškove.

Član 158.

Tužitelj koji povuče tužbu dužan je protivnoj stranci nadoknaditi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo odmah nakon udovoljenja zahtjevu od tuženika.

Stranka koja odustane od pravnog lijeka dužna je protivnoj stranci nadoknaditi troškove nastale u povodu pravnog lijeka.

Član 159.

Svaka stranka podmiruje svoje troškove ako je parnica završna sudskom nagodbom, a u nagodbi nije drugačije ugovoreno.

Troškovi nagodbe koja je pokušana (član 324), ali nije uspjela ulaze u parnične troškove.

Član 160.

Ako u izlučnoj parnici bude prihvaćen tužbeni zahtjev za izlučenje stvari, a sud utvrdi da je tuženik kao vjerovnik u izvršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih osoba na tim stvarima, odredit će da svaka stranka podmiruje svoje troškove.

Član 161.

Suparničari podmiruju troškove na jednake dijelove.

Ako postoji znatna razlika u pogledu njihova udjela u predmetu spora, sud će prema razmjeru tog udjela odrediti kolik će dio troškova nadoknaditi svaki od suparničara.

Suparničari koji su solidarno odgovorni u glavnoj stvari odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj strani.

Za troškove uzrokovane posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara ostali suparničari ne odgovaraju.

Član 162.

Kad društveni pravobranilac samoupravljanja odnosno javni tužilac sudjeluje u postupku kao stranka, on ima pravo na naknadu troškova prema odredbama ovog zakona; ali ne i pravo na nagradu.

Troškovi koje bi prema odredbama ovog zakona trebalo da podmiruje društveni pravobranilac samoupravljanja odnosno javni tužilac isplatit će se iz sredstava suda.

Svaka stranka podmiruje svoje troškove koji su nastali sudjelovanjem društvenog pravobranioca samoupravljanja odnosno javnog tužioca u postupku (čl. 204. i 205).

Troškovi što ih je društveni pravobranilac samoupravljanja odnosno javni tužilac imao u povodu svog sudjelovanja u postupku (čl. 204. i 205) padaju na teret sredstava društvenog pravobranioca samoupravljanja odnosno javnog tužilaštva.

Član 163.

Odredbe o troškovima primjenjuju se i na stranke što ih zastupa javno pravobranilaštvo. U tom slučaju troškovi postupka obuhvaćaju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade odvjetniku.

Član 164.

O naknadi troškova odlučuje sud na određen zahtjev stranke, bez raspravljanja.

Stranka je dužna u zahtjev određeno navesti troškove za koje traži naknadu.

Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna staviti najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima; a ako je riječ o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja, stranka je dužna zahtjev za naknadu troškova staviti u prijedlogu o kojem sud treba da odluči.

O zahtjevu za naknadu troškova sud će odlučiti u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom.

U slučaju usmene objave presude ili rješenja kojim se naređuje naknada troškova sud može odlučiti da će iznos troškova odmjeriti u pismeno izrađenoj presudi odnosno rješenju ako se rješenje ima dostaviti strankama.

U toku postupka sud će posebnim rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne ovisi o odluci o glavnoj stvari.

U slučaju iz člana 158. ovog zakona, ako povlačenje tužbe ili odustanak od pravnog lijeka nisu obavljani na raspravi, zahtjev za naknadu troškova može se staviti u roku od petnaest dana nakon što primi obavijest o odustanku.

Član 165.

U djelomičnoj presudi ili međupresudi sud može izreći da se odluka o troškovima ostavlja za kasniju presudu.

Član 166.

Kad sud odbaci ili odbije pravni lijek, odlučit će i o troškovima nastalim u postupku u povodu toga pravnog lijeka.

Kad sud preinači odluku protiv koje je donesen pravni lijek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odlučit će o troškovima cijelog postupka.

Kad se ukine odluka protiv koje je podnesen pravni lijek i predmet vrati na ponovno suđenje, ostavit će se da se o troškovima postupka u povodu pravnog lijeka odluči u konačnoj odluci.

Sud može postupiti prema odredbi stavka 3. ovog člana i kad odluku protiv koje je podnesen pravni lijek samo djelomično ukine.

Član 167.

Odluka o troškovima sadržana u presudi može se napadati samo žalbom na rješenje ako se istovremeno ne napada i odluka o glavnoj stvari.

Ako jedna stranka napada presudu samo u pogledu troškova, a druga u pogledu glavne stvari, viši će sud jednom odlukom odlučiti o oba pravna lijeka.

Troškovi u postupku za osiguranje dokaza**Član 168.**

Troškove postupka za osiguranje dokaza podmiruje stranka koja je podnijela prijedlog za osiguranje dokaza. Ona je dužna nadoknaditi i troškove protivnoj stranci odnosno postavljenom privremenom zastupniku.

Te troškove stranka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova, prema uspjehu u parnici.

Član 169. do 171.

Član 169. do 171. briše se.⁽²⁾

Oslobodenje od plaćanja troškova postupka**Član 172.**

Sud će osloboditi plaćanja troškova postupka stranku koja prema svome općem imovnom stanju ne može podmiriti te troškove bez štete za nužno uzdržavanje svoje i svoje obitelji.

Oslobodenje od plaćanja troškova postupka obuhvaća oslobodenje od plaćanja taksa i oslobodenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uvidaja i sudskih oglasa.

Sud može osloboditi stranku samo plaćanja taksa ako bi plaćanjem taksa bila znatno umanjena sredstva iz kojih se uzdržava stranka i članovi njezine obitelji.

Pri donošenju odluke o oslobodenju od plaćanja troškova postupka sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a osobito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj osoba koje stranka uzdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njezine obitelji.

Član 173.

Odluku o oslobodenju od plaćanja troškova postupka donosi prvostepeni sud na prijedlog stranke.

Stranka je dužna uz prijedlog podnijeti potvrdu nadležnog organa uprave o imovnom stanju.

U potvrdi o imovnom stanju mora se naznačiti iznos poreza koji plaća domaćinstvo i pojedini članovi domaćinstva te drugi izvori njihovih prihoda i uopće imovno stanje stranke kojoj se izdaje potvrda.

Potanje propise o izdavanju potvrde o imovnom stanju donosi organ određen republičkim odnosno pokrajinskim propisom.

Kad je to potrebno, i sam sud može, po službenoj dužnosti, pribaviti potrebne podatke i obavijesti o imovnom stanju stranke koja traži oslobodenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku.

Protiv rješenja suda kojim se prihvaća prijedlog stranke nije dopuštena žalba.

Član 174.

Kad je stranka potpuno oslobođena plaćanja troškova postupka (član 172. stavak 2), prvostepeni će sud na njezin zahtjev odrediti da je zastupa punomoćnik, ako je to nužno radi zaštite prava stranke.

Stranka kojoj je postavljen punomoćnik oslobađa se plaćanja stvarnih izdataka i nagrade postavljenom punomoćniku.

Za punomoćnika postavlja se odvjetnik; ali ako u sjedištu suda nema dovoljno odvjetnika, za punomoćnika se može postaviti i druga osoba s pravnom spremom, sposobna da dađe potrebnu pravnu pomoć.

Punomoćnika iz reda odvjetnika postavlja predsjednik suda; a ako se niži sud prvog stepena nalazi u sjedištu višeg suda prvog stepena, punomoćnika određuje predsjednik višeg suda prvog stepena.

Postavljeni punomoćnik može iz opravdanih razloga tražiti da bude razriješen. O tome odlučuje izvan glavne rasprave predsjednik vijeća, a na raspravi vijeće. Protiv odluke suda kojom se punomoćnik razrješava nije dopuštena žalba.

Protiv rješenja suda kojim se prihvaća zahtjev stranke o postavljanju punomoćnika nije dopuštena žalba.

Član 175.

Kad je stranka potpuno oslobođena plaćanja troškova postupka (član 172. stavak 2), iz sredstava suda isplatit će se predujam za troškove svjedoka, vještaka, uvidaja i izdavanja sudskog oglasa te stvarni izdaci postavljenog punomoćnika.

⁽²⁾ Članovi 169. do 171. prestali su važiti na temelju odredbe člana 108. Zakona o rješavanju sukoba Zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima - SL SFRJ, br. 43/82.

Član 176.

Rješenje o oslobođenju od plaćanja troškova i o postavljanju punomoćnika prvostepeni sud može u toku postupka ukinuti ako utvrdi da je stranka u stanju podmirivati troškove postupka. Tom prilikom sud će rješiti hoće li stranka potpuno ili djelomično nadoknaditi i one troškove i takse od kojih je prije bila oslobođena te stvarne izdatke i nagradu postavljenog punomoćnika. U prvom redu imaju se nadoknaditi iznosi isplaćeni iz sredstava suda.

Član 177.

Takse i troškovi isplaćeni iz sredstava suda te stvarni izdaci i nagrada postavljenog punomoćnika čine dio parničnih troškova.

O naknadi tih troškova od protivnika stranke koja je oslobođena plaćanja troškova postupka sud će odlučiti prema odredbama o naknadi troškova.

Takse i troškove isplaćene iz sredstava suda naplaćuje, prema službenoj dužnosti, prvostepeni sud od stranke koja je dužna nadoknaditi ih.

Ako je protivnik stranke koja je oslobođena plaćanja troškova postupka osuđen da nadoknadi parnične troškove, a utvrdi se da on nije u stanju te troškove platiti, sud može naknadno odrediti da troškove iz stavka 1. ovog člana plati u cijelosti ili djelomično stranka koja je oslobođena plaćanja troškova postupka iz onoga što joj je dosuđeno. Time se ne dira u pravo te stranke da za ono što je platila traži naknadu od protivnika.

Član 178.

Član 178. briše se.⁽³⁾

Član 178a.

Propise o naknadi troškova parničnog postupka koji nastanu pred Saveznim sudom donosi funkcionar koji rukovodi saveznom upravom nadležnim za poslove pravosuđa, a pred vojnim sudovima - savezni sekretar za narodnu obranu.

Naknada troškova parničnog postupka koji nastanu pred sudovima u republikama odnosno pred sudovima u autonomnim pokrajinama utvrđuje se republičkim odnosno pokrajinskim propisom.

G l a v a t r i n a e s t a

PRAVNA POMOĆ

Član 179.

Sudovi su jedan drugome dužni ukazivati pravnu pomoć u parničnom postupku.

Ako zamoljeni sud nije nadležan da obavi radnju za koju je zamoljen, ustupit će molbu nadležnom sudu odnosno drugome državnom organu i o tome obavijestiti sud od koga je primio molbu; a ako mu nadležni sud odnosno državni organ nije poznat, vratit će molbu.

Ako u jednom mjestu postoji više sudova stvarno nadležnih za davanje pravne pomoći, molba za davanje pravne pomoći može se podnijeti bilo kojem od tih sudova, ako republičkim odnosno pokrajinskim propisima nije drugačije određeno.

Član 180.

Sudovi s teritorija raznih republika odnosno autonomnih pokrajina međusobno opće na jeziku koji je u službenoj upotrebi u njihovu sudu.

Ako je pismeno sastavljeno na jeziku narodnosti Jugoslavije, a upućuje se sudu u kojem jezik te narodnosti nije u službenoj upotrebi, uz sudsko pismeno na jeziku narodnosti priložit će se prijevod tog pismena na jezik naroda Jugoslavije koji je u službenoj upotrebi u sudu kojem se pismeno upućuje.

Član 181.

Sudovi će ukazivati pravnu pomoć inozemnim sudovima u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorom i kad postoji uzajamnost u ukazivanju pravne pomoći. U slučaju sumnje o postojanju uzajamnosti objašnjenje daje Savezni organ uprave nadležan za poslove pravosuđa.

Sud će uskratiti pravnu pomoć inozemnom sudu ako se traži izvršenje radnje koja je protivna javnom poretku SFRJ. U takvu će slučaju sud nadležan za davanje pravne pomoći, po službenoj dužnosti, dostaviti predmet vrhovnom sudu republike odnosno autonomne pokrajine radi donošenja konačne odluke.

Odredbe člana 179. st. 2. i 3. ovog zakona važe i za postupanje s molbom inozemnog suda.

⁽³⁾ Član 178. prestao je važiti na temelju odredbe člana 108. Zakona o rješavanju sukoba Zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima - SL SFRJ, br. 43/82.

Član 182.

Sudovi ukazuju pravnu pomoć inozemnim sudovima na način predviđen u domaćem zakonu. Radnja koja je predmet molbe inozemnog suda može se obaviti i na način koji zahtijeva inozemni sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku SFRJ.

Član 183.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno sudovi će uzimati u postupak molbe za pravnu pomoć inozemnih sudova samo ako su dostavljene diplomatskim putem i ako su molba i prilozi sastavljeni na jednom od jezika naroda Jugoslavije ili ako je priložen ovjereni prijevod na tom jeziku.

Član 184.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, molbe domaćih sudova za pravnu pomoć dostavljaju se inozemnim sudovima diplomatskim putem. Molbe i prilozi moraju biti sastavljeni na jeziku zamoljene države ili uz njih mora biti priložen njihov ovjereni prijevod na tom jeziku.

D i o d r u g i**TOK POSTUPKA****A. Postupak pred prvostepenim sudom****G l a v a č e t r n a e s t a****TUŽBA****Član 185.**

Parnični postupak pokreće se tužbom.

Sadržaj tužbe**Član 186.**

Tužba treba da sadrži određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužitelj temelji zahtjev, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, a i druge podatke koje mora imati svaki podnesak (član 106).

Kad nadležnost, sastav suda ili pravo na izjavljivanje revizije ovisi o vrijednosti predmeta spora, a predmet tužbenog zahtijeva nije novčana svota, tužitelj je dužan u tužbi naznačiti vrijednost predmeta spora.

Sud će po tužbi postupiti i kad tužitelj nije naveo pravnu osnovu tužbenog zahtjeva; a ako je tužitelj pravnu osnovu naveo, sud nije za nju vezan.

Tužba za utvrđenje**Član 187.**

Tužitelj može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje odnosno nepostojanje kakva prava ili pravnog odnosa ili istinitost odnosno neistinitost kakve isprave.

Takva se tužba može podići kad je to posebnim propisima predviđeno, kad tužitelj ima pravni interes da sud utvrdi postojanje odnosno nepostojanje kakva prava ili pravnog odnosa ili istinitost odnosno neistinitost kakve isprave prije dospelosti zahtijeva za činidbu iz istog odnosa ili kad tužitelj ima kakav drugi pravni interes za podizanje takve tužbe.

Ako odluka o sporu ovisi o tome postoji li ili ne postoji kakav pravni odnos koji je u toku parnice postao sporan, tužitelj može, pored postojećeg zahtjeva, istaknuti i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.

Isticanje zahtjeva prema odredbi stavka 3. ovog člana neće se smatrati preinakom tužbe.

Isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi**Član 188.**

U jednoj tužbi tužitelj može istaknuti više zahtjeva protiv istog tuženika kad su svi zahtjevi povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom. Ako zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom, oni se mogu istaknuti u jednoj tužbi protiv istog tuženika samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

Tužitelj može dva ili više tužbenih zahtjeva u međusobnoj vezi istaknuti u jednoj tužbi i tako da sud slijedeći od tih zahtjeva prihvati ako nađe da onaj koji je ispred njega istaknut nije osnovan.

Zahtjevi se mogu, prema stavku 2. ovog člana, istaknuti u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

Ako o nekim od zahtjeva istaknutih u istoj tužbi treba da sudi vijeće, a o drugima sudac pojedinačno istog suda, o svim zahtjevima sudit će vijeće.

Protutužba

Član 189.

Tuženik može do zaključenja glavne rasprave pred sudom podnijeti kod istog suda protutužbu, ako je zahtjev protutužbe u vezi s tužbenim zahtjevom, ili ako se ti zahtjevi mogu prebiti, ili ako se protutužbom traži utvrđenje kakva prava ili pravnog odnosa o čijem postojanju ili nepostojanju ovisi u cijelosti ili djelomično odluka o tužbenom zahtjevu.

Protutužba se ne može podnijeti ako je za zahtjev iz protutužbe stvarno nadležan viši sud ili sud druge vrste.

Protutužba se može podnijeti i kad o zahtjevu iz protutužbe treba da sudi isti sud u drugom sastavu.

Preinaka tužbe

Član 190.

Tužitelj može do zaključenja glavne rasprave preinačiti tužbu.

Nakon dostave tužbe tuženiku za preinaku tužbe potreban je pristanak tuženika; ali i kad se tuženik protivi, sud može dopustiti preinaku ako smatra da bi to bilo svrsishodno za konačno rješenje odnosa među strankama.

Smatrat će se da postoji pristanak tuženika na preinaku tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a nije se prije toga protivio preinaci.

Ako je parnični sud za preinačenu tužbu stvarno nenadležan, dostavit će predmet nadležnom sudu, koji će, ako se tuženik protivi preinaci, riješiti je li preinaka dopuštena.

Na način predviđen u stavku 4. ovog člana postupit će se i kad po preinačenoj tužbi treba da sudi isti sud u drugom sastavu (član 18).

Kad sud dopusti preinaku tužbe, dužan je ostaviti tuženiku vrijeme potrebno da se može pripremiti za raspravljanje po preinačenoj tužbi, ako za to nije imao dovoljno vremena. Na isti način sud će postupiti ako tuženik koji se ne protivi preinaci zatraži da mu se ostavi potrebno vrijeme radi pripremanja.

Ako je tužba preinačena na ročištu na kojem tuženik nije prisutan, sud će odgoditi ročište i dostaviti tuženiku prijepis zapisnika s tog ročišta.

Protiv rješenja kojim se prihvaća preinaka tužbe nije dopuštena posebna žalba.

Član 191.

Preinaka tužbe jest promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahtjeva uz postojeći.

Ako tužitelj preinačuje tužbu tako da, zbog okolnosti koje su nastale nakon podnošenja tužbe, zahtjeva iz iste činjenične osnove drugi predmet ili novčanu svotu, tuženik se takvoj preinaci ne može protiviti.

Tužba nije preinačena ako je tužitelj promijenio pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode, tako da zbog toga tužbeni zahtjev nije promijenjen.

Član 192.

Tužitelj može sve do zaključenja glavne rasprave svoju tužbu preinačiti i tako da umjesto prvobitnog tuženika tuži drugu osobu.

Za preinaku tužbe prema stavku 1. ovog člana potreban je pristanak osobe koja treba da stupi u parnicu umjesto tuženika; a ako se tuženik već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, potreban je i pristanak tuženika.

Osoba koja stupa u parnicu umjesto tuženika mora primiti parnicu u onom stanju u kakvu se ona nalazi u trenutku kad u nju stupa.

Povlačenje tužbe**Član 193.**

Tužitelj može povući tužbu bez pristanka tuženika prije nego što se tuženik upusti u raspravljanje o glavnoj stvari.

Tužba se može povući i kasnije, sve do zaključenja glavne rasprave, ako tuženik na to pristane. Ako se tuženik u roku od 15 dana od dana obavijesti o povlačenju tužbe ne izjasni o tome, smatrat će se da je pristao na povlačenje.

Povučena tužba smatra se kao da nije ni bila podnesena i može se ponovno podnijeti.

Postojanje parnice**Član 194.**

Parnica počinje teći dostavom tužbe tuženiku.

U pogledu zahtjeva koji je stranka postavila u toku postupka parnica počinje teći od časa kad je o tom zahtjevu obaviještena protivna stranka.

Dok parnica teče, ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, sud će tužbu odbaciti.

Sud će u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti teče li već druga parnica o istom zahtjevu među istim strankama.

Član 195.

Ako koja od stranaka otuđi stvar ili pravo o kojem teče parnica, to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši.

Osoba koja je pribavila stvar ili pravo o kojem teče parnica može stupiti u parnicu umjesto tužitelja odnosno tuženika samo ako na to pristanu obje stranke.

G l a v a p e t n a e s t a**SUPARNIČARI****Član 196.**

Više osoba mogu jednom tužbom tužiti odnosno biti tužene (suparničari):

1) ako su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava odnosno obveze proistječu iz iste činjenične i pravne osnove;

2) ako su predmet spora zahtjevi odnosno obveze iste vrste koji se temelje na bitno istovrsnoj činjeničnoj i pravnoj osnovi te ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev i za svakog tuženika;

3) ako je to drugim zakonom određeno.

Do zaključenja glavne rasprave može, uz uvjete iz stavka 1. ovog člana, uz tužitelja pristupiti novi tužitelj ili tužba može biti proširena na novog tuženika s njegovim pristankom.

Osoba koja pristupa tužbi odnosno na koju se tužba proširuje mora primiti parnicu u onom stanju u kojem se ona nalazi kad ona u nju stupa.

Član 197.

Tužitelj može tužbom obuhvatiti dva ili više tuženika i tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude prihvaćen prema slijedećem tuženiku u slučaju da bude pravomoćno odbijen prema onome koji je u tužbi naveden prije njega.

Na način predviđen u stavku 1. ovog člana može tužitelj tužbom obuhvatiti dva ili više tuženika samo ako prema svakom od njih ističe isti zahtjev ili ako prema pojedinim od njih ističe različite zahtjeve koji su u međusobnoj vezi te ako je isti sud stvarno i mjesno nadležan za svaki od zahtjeva.

Član 198.

Osoba koja u cijelosti ili djelomično traži stvar ili pravo o kojem između drugih osoba već teče parnica može pred sudom pred kojim ta parnica teče tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravomoćno ne završi.

Član 199.

Glavni dužnik i jamac mogu biti zajednički tuženi ako to nije u protivnosti sa sadržajem ugovora o jamstvu.

Član 200.

Svaki je suparničar u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja niti koriste niti štete drugim suparničarima.

Član 201.

Ako se prema zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinствени suparničari), smatraju se oni kao jedna parnična stranka, tako da se u slučaju ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju učinak parničnih radnji što su ih poduzeli drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nisu poduzeli.

Član 202.

Ako rokovi za izvršenje određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare ističu u razno vrijeme tu parničnu radnju može svaki suparničar poduzeti sve dok ma i za jednog od njih još teče rok za poduzimanje te radnje.

Član 203.

Svaki suparničar ima pravo podnositi prijedloge koji se tiču toka parnice.

G l a v a š e s n a e s t a

SUDJELOVANJE TREĆIH OSOBA U PARNICI

Sudjelovanje društvenog pravobranioca samoupravljanja

Član 204.

Kad društveni pravobranilac samoupravljanja na temelju zakonskog ovlaštenja sudjeluje u parnici koja teče među drugim osobama, ovlašten je u granicama tužbenog zahtjeva predlagati da se utvrde i činjenice koje stranke nisu navele i izvedu dokazi koje stranke nisu predložile te da izjavljuje pravne lijekove.

Svoje sudjelovanje u postupku društveni pravobranilac samoupravljanja prijavljuje podneskom sudu pred kojim se vodi parnica među drugim osobama.

Ako smatra da postoje zakonski uvjeti za sudjelovanje društvenog pravobranioca samoupravljanja u parnici i da je njegovo sudjelovanje potrebno, sud će o tome obavijestiti nadležnoga društvenog pravobranioca samoupravljanja i odrediti mu rok u kojem može prijaviti svoje sudjelovanje. Dok taj rok ne protekne, sud će zastati s postupkom, ali se društveni pravobranilac samoupravljanja može i nakon proteka tog roka koristiti svojim pravom iz stavka 1. ovog člana.

Sud će društvenog pravobranioca samoupravljanja koji sudjeluje u parnici pozivati na sva ročišta i dostavljati mu sve odluke protiv kojih je dopušten pravni lijek.

Sudjelovanje javnog tužioca

Član 205.

Ako postoji sumnja da se jedna stranka ili obje stranke koriste svojim pravima u postupku da bi onemogućile primjenu prisilnih propisa o upravljanju i raspolaganju društvenim sredstvima ili da bi izbjegle financijske obveze prema zajednici, ili da bi onemogućile primjenu prisilnih odredaba međunarodnog ugovora nadležni javni tužilac ima pravo da sudjeluje u takvoj parnici koja teče među drugim osobama.

U pogledu sudjelovanja javnog tužioca u parnici koja teče među drugim osobama prema odredbi stavka 1. ovog člana na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe člana 204. ovog zakona.

Sudjelovanje umješača

Član 206.

Osoba koja ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama jedna od stranaka uspije može se pridružiti toj stranci.

Umješač može stupiti u parnicu u toku cijelog postupka sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu te u toku postupka nastavljenog podnošenjem izvanrednoga pravnog lijeka. Izjavu o stupanju u parnicu umješač može dati na ročištu ili pismenim podneskom. Podnesak umješača dostavlja se objema parničnim strankama; a ako je izjava umješača dana na ročištu, prijepis tog dijela zapisnika dostavit će se samo onoj stranci koja je s ročišta izostala.

Član 207.

Svaka stranka može osporiti umješaču pravo da sudjeluje u postupku i predložiti da se umješač odbije, a sud može i bez izjašnjenja stranaka odbiti sudjelovanje umješača ako utvrdi da ne postoji pravni interes umješača.

Do pravomoćnosti rješenja kojim se odbija sudjelovanje umješača umješač može sudjelovati u postupku i njegove parnične radnje ne mogu se isključiti.

Protiv odluke suda kojom prihvaća sudjelovanje umješača nije dopuštena posebna žalba.

Član 208.

Umješač mora primiti parnicu u onom stanju u kakvu se nalazi u trenutku kad se umješa u parnicu. U daljnjem toku parnice on je ovlašten stavljati prijedloge i poduzimati sve ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla poduzimati stranka kojoj se pridružio.

Ako je umješač stupio u parnicu nakon pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašten je podnijeti i izvanredni pravni lijek.

Ako umješač podnese pravni lijek, primjerak njegova podneska dostavit će se i stranci kojoj se pridružio.

Parnične radnje umješača imaju za stranku kojoj se pridružio pravni učinak ako nisu u suprotnosti s njezinim radnjama.

Nakon pristanka obiju parničnih stranaka umješač može stupiti u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio.

Član 209.

Ako pravni učinak presude treba da se odnosi i na umješača, on ima položaj jedinstvenog suparničara (član 201).

Umješač s položajem jedinstvenog suparničara može podnijeti izvanredni pravni lijek i u parnici u kojoj do nastupanja pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu nije sudjelovao kao umješač.

Imenovanje prethodnika

Član 210.

Osoba koja je tužena kao imalac kakve stvari ili korisnik kakva prava, a tvrdi da stvar ima ili pravo vrši u ime treće osobe, može najkasnije na pripremnom ročištu, a ako ono nije održano – onda na glavnoj raspravi prije nego što se upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, pozvati preko suda tu treću osobu (prethodnika) da umjesto nje stupi kao stranka u parnicu.

Pristanak tužitelja da umjesto tuženika u parnicu stupi prethodnik potreban je samo ako tužitelj protiv tuženika ističe i takve zahtjeve koji ne ovise o tome ima li tuženik u ime prethodnika stvar ili vrši pravo.

Ako prethodnik koji je uredno pozvan ne dođe na ročište ili odbije da stupi u parnicu, tuženik se ne može protiviti da se upusti u parnicu.

Obavijest treće osobe o parnici

Član 211.

Ako tužitelj ili tuženik treba da treću osobu obavijesti o otpočetoj parnici, da bi se time zasnova stanoviti građanskopravni učinak, oni mogu, sve dok se parnica pravomoćno ne dovrši, to učiniti podneskom preko parničnog suda, u kojem će navesti razlog obavijesti i u kakvu se stanju nalazi parnica.

Stranka koja je treću osobu obavijestila o parnici ne može zbog toga tražiti prekid otpočete parnice, produljenje rokova ili odgodu ročišta.

G l a v a s e d a m n a e s t a

PREKID I MIROVANJE POSTUPKA

Član 212.

Postupak se prekida:

- 1) kad stranka umre ili izgubi parničnu sposobnost, a nema punomoćnika u toj parnici;
- 2) kad zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlaštenje za zastupanje, a stranka nema punomoćnika u toj parnici;
- 3) kad stranka koja je pravna osoba prestane postojati odnosno kad nadležni organ pravomoćno odluči o zabrani rada;
- 4) kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka;
- 5) kad zbog rata ili drugih uzroka prestane rad u sudu;
- 6) kad je to drugim zakonom određeno.

Član 213.

Osim slučajeva posebno predviđenih u ovom zakonu prekid postupka sud će odrediti:

- 1) ako je odlučio da sam ne rješava o prijašnjem pitanju (član 12);
- 2) ako se stranka nalazi na području koje je zbog izvanrednih događaja (poplava i sl.) odsjeđeno od suda.

Sud može odrediti prekid postupka ako odluka o tužbenom zahtjevu ovisi o tome je li učinjen privredni prjestup ili je li učinjeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, tko je učinilac i je li on odgovoran, a osobito kad se pojavi sumnja da je svjedok ili vještak dao lažan iskaz ili da je isprava upotrijebljena kao dokaz lažna.

Član 214.

Prekid postupka uzrokuje to da prestaju teći svi rokovi određeni za obavljanje parničnih radnji.

Za trajanja prekida postupka sud ne može poduzimati nikakve radnje u postupku; ali ako je prekid nastupio poslije zaključenja glavne rasprave, sud može na temelju te rasprave donijeti odluku.

Parnične radnje što ih je jedna stranka poduzela dok traje prekid postupka nemaju prema drugoj stranci nikakav pravni učinak. Njihov učinak počinje tek nakon što postupak bude nastavljen.

Član 215.

Postupak koji je prekinut iz razloga navedenih u članu 212. toč. 1. do 4. ovog zakona nastavit će se kad nasljednik ili staratelj ostavštine, novi zakonski zastupnik, stečajni upravitelj ili pravni sljedbenici pravne osobe preuzmu postupak ili kad ih sud na prijedlog protivne strane pozove da to učine.

Ako je sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članu 213. stavku 1. točki 1. i stavku 2. ovog zakona, postupak će se nastaviti kad se pravomoćno završi postupak pred sudom ili drugim nadležnim organom ili kad sud ustanovi da više ne postoje razlozi da se čeka na njegov završetak.

U svim ostalim slučajevima prekinuti postupak nastaviti će se na prijedlog stranke čim prestanu razlozi prekida.

Rokovi koji su zbog prekida postupka prestali teći počinju za zainteresiranu stranku teći u cijelosti iznova od dana kad joj sud dostavi rješenje o nastavljanju postupka.

Stranci koja nije stavila prijedlog za nastavljanje postupka rješenje o nastavljanju postupka dostavlja se prema odredbama člana 142. ovog zakona.

Član 216.

Mirovanje postupka nastupa ako se obje stranke prije zaključenja glavne rasprave o tome sporazumiju ili kad obje stranke izostanu s pripremnog ročišta ili ročišta za glavnu raspravu odnosno kad prisutne stranke na ročištu neće da raspravljaju te kad jedna stranka koja je uredno pozvana izostane, a druga predloži mirovanje, ili kad na ročište dođe samo tužitelj, pa ne predloži donošenje presude zbog izostanka.

Kad su se stranke sporazumjele da postupak miruje, to mirovanje nastupa od dana kad stranke o tome obavijeste sud.

Mirovanje postupka neće nastupiti ako obje stranke izostanu s ročišta za izvođenje dokaza pred predsjednikom vijeća ili zamoljenim sucem. U tom slučaju, ako su stranke uredno pozvane, ročište će se održati.

Ako se u istom postupku ponovno udovolji uvjetima za mirovanje, smatrat će se da je tužba povučena.

Član 217.

U slučaju mirovanja postupka nastupaju iste pravne posljedice kao i pri prekidu postupka, osim što rokovi određeni zakonom ne prestaju teći.

Postupak miruje dok jedna stranka ne predloži da se postupak nastavi. Takav prijedlog ne može se staviti prije nego što proteknu tri mjeseca od dana kad je nastupilo mirovanje postupka.

Ako nijedna stranka u roku od četiri mjeseca od dana kad je nastupilo mirovanje postupka ne stavi prijedlog za nastavljanje postupka, smatra se da je tužba povučena.

U rješenju kojim se utvrđuje mirovanje postupka naznačit će se od kojeg dana postupak miruje i upozorit će se stranke na pravne posljedice iz st. 1. do 3. ovog člana.

Član 218.

Žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje (član 212) ili određuje (član 213) prekid postupka te protiv rješenja kojim se utvrđuje mirovanje postupka (član 216) ne zadržava izvršenje rješenja.

Ako je sud na ročištu odbio prijedlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi, protiv tog rješenja nije dopuštena posebna žalba.

G l a v a o s a m n a e s t a

DOKAZI I IZVOĐENJE DOKAZA

Opće odredbe

Član 219.

Svaka stranka dužna je iznijeti činjenice i predložiti dokaze na kojima temelji svoj zahtjev ili kojim pobija navode i dokaze protivnika.

Član 220.

Dokazivanje obuhvaća sve činjenice koje su važne za donošenje odluke. Koji će se dokazi izvesti radi utvrđivanja odlučnih činjenica, rješava sud.

Član 221.

Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred sudom u toku parnice, ali sud može narediti da se dokazuju i takve činjenice ako smatra da stranka njihovim priznanjem ide za tim da raspolaže zahtjevom kojim ne može raspolagati (član 3. stavak 3).

Sud će, uzimajući u obzir sve okolnosti, prema svom uvjerenju ocijeniti hoće li uzeti za priznatu ili osporenu činjenicu koju je stranka najprije priznala, a onda potpuno ili djelomično pokle ili ograničila priznanje dodavanjem drugih činjenica.

Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da te činjenice ne postoje, ako zakonom nije što drugo određeno.

Ne treba dokazivati činjenice koje su općepoznate.

Član 221a.

Ako sud na temelju izvedenih dokaza (član 8) ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, postojanju činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja.

Član 222.

Član 222. prestao je važiti.⁽⁴⁾

Član 223.

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčanu svotu ili na zamjenjive stvari, ali se visina svote odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo s nerazmjernim teškoćama, sud će o tome odlučiti prema slobodnoj ocjeni.

Član 224.

Dokazi na glavnoj raspravi izvode se pred vijećem, ali vijeće može iz važnih razloga odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred predsjednikom vijeća ili sucem zamoljenog suda (zamoljeni sudac). U tom slučaju zapisnici o izvedenim dokazima pročitati će se na glavnoj raspravi.

Kad vijeće odluči da se kakav dokaz izvede pred zamoljenim sucem, u zamolnici za izvođenje dokaza opisat će se stanje stvari prema toku glavne rasprave i posebno će se naznačiti o kojim okolnostima treba osobito voditi računa pri izvođenju dokaza.

O ročištu za izvođenje dokaza pred predsjednikom vijeća ili pred zamoljenim sucem obavijestit će se i stranke, ako nisu izjavile da neće pristupiti ročištu.

Predsjednik vijeća ili zamoljeni sudac ima pri izvođenju dokaza sva ovlaštenja koja ima vijeće odnosno predsjednik vijeća kad se dokazi izvode na glavnoj raspravi.

Protiv rješenja suda kojim se izvođenje dokaza povjerava predsjedniku vijeća ili zamoljenom sucu nije dopuštena posebna žalba.

Član 225.

Predsjednik vijeća ili zamoljeni sudac kome je povjereno izvođenje kakva dokaza ovlašten je izvesti i druge dokaze, ako smatra da je to svrsishodno.

Član 226.

Ako se prema okolnostima može pretpostaviti da se kakav dokaz neće moći izvesti ili da se neće moći izvesti u primjerenom roku, ili ako dokaz treba izvesti u inozemstvu, sud će u rješenju o izvođenju dokaza odrediti rok do kojeg će se čekati izvođenje dokaza.

Kad određeni rok protekne, rasprava će se provesti bez obzira na to što određeni dokaz nije izveden.

⁴⁾ Član 222. prestao je važiti na temelju odredbe člana 108. Zakona o rješavanju sukoba Zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima - SL SFRJ, br. 43/82.

Uvidaj

Član 227.

Uvidaj se poduzima kad je za utvrđivanje kakve činjenice ili za razjašnjenje kakve okolnosti potrebno neposredno opažanje suda.

Uvidaj se može obavljati i uz sudjelovanje vještaka.

Član 228.

Vijeće će ovlastiti predsjednika vijeća da obavi uvidaj ako se stvar koju treba razgledati ne može donijeti u sud ili bi njezino donošenje uzrokovalo znatne troškove, a vijeće smatra da nije nužno neposredno opažanje svih članova vijeća.

Član 229.

Ako treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka, kod treće osobe, kod državnog organa ili kod samoupravne organizacije ili zajednice kojoj je povjereno vršenje javnog ovlaštenja, na odgovarajući će se način primijeniti odredbe ovog zakona o pribavljanju isprava od tih organa ili organizacija (član 232. do 234.)

Isprave

Član 230.

Isprava koju je u propisanom obliku izdao državni organ u granicama svoje nadležnosti te isprava koju je u takvu obliku izdala samoupravna organizacija ili zajednica u vršenju javnog ovlaštenja koje joj je povjereno zakonom ili odlukom općinske skupštine utemeljenom na zakonu (javna isprava) dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačene s javnim ispravama.

Dopušteno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

Ako sud posumnja u autentičnost isprave, može zatražiti da se o tome izjasni organ od kojega bi ona trebalo da potječe.

Član 231.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, inozemne javne isprave koje su propisno ovjerene imaju, uz uvjet uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

Član 232.

Stranka je dužna sama podnijeti ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.

Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i ovjereni prijevod.

Ako se isprava nalazi kod državnog organa ili društvene pravne osobe kojoj je povjereno vršenje javnog ovlaštenja, a sama stranka ne može isposlovati da se isprava preda ili pokaže, sud će po službenoj dužnosti pribaviti tu ispravu.

Član 233.

Kad se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, sud će tu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok.

Stranka ne može uskratiti podnošenje isprave ako se ona sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda, ili ako je riječ o ispravi koju je po zakonu dužna predati ili pokazati, ili ako se isprava s obzirom na njezin sadržaj smatra zajedničkom za obje strane.

U pogledu prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe čl. 237. i 238. ovog zakona.

Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu poriče da se isprava kod nje nalazi, sud može radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokaze.

Sud će, s obzirom na sve okolnosti, prema svom uvjerenju cijiniti od kakva je značenja što stranka koja drži ispravu neće postupiti po rješenju suda kojim joj se nalaže da podnese ispravu ili protivno uvjerenju suda poriče da se isprava kod nje nalazi.

Protiv odluke suda iz stavka 1. ovog člana nije dopuštena posebna žalba.

Član 234.

Trećoj osobi sud može narediti da podnese ispravu samo kad je ona po zakonu dužna pokazati ili je podnijeti ili kad je riječ o ispravi koja je po svojem sadržaju zajednička za tu osobu i stranku koja se poziva na ispravu.

Prije nego što donese odluku kojom trećoj osobi naređuje da podnese ispravu sud će pozvati treću osobu da se o tome izjasni.

Kad treća osoba poriče svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod nje nalazi, parnični će sud riješiti je li treća osoba dužna podnijeti ispravu.

Kad treća osoba poriče da se isprava nalazi kod nje, sud može radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokaze.

Pravomoćno rješenje o dužnosti treće osobe da podnese ispravu može se izvršiti prema pravilima izvršnog postupka.

Treća osoba ima pravo na naknadu troškova što ih je imala u vezi s podnošenjem isprava. Odredbe člana 249. ovog zakona na odgovarajući će se način primjenjivati i u tom slučaju.

Svjedoci

Član 235.

Svaka osoba koja se poziva kao svjedok dužna je odazvati se pozivu; a ako ovim zakonom nije drugačije određeno, dužna je i svjedočiti.

Kao svjedoci mogu se saslušati samo osobe koje su sposobne dati obavijesti o činjenicama koje se dokazuju.

Član 236.

Ne može se saslušati kao svjedok osoba koja bi svojim iskazom povrijedila dužnost čuvanja službene ili vojne tajne, dok je nadležni organ ne oslobodi te dužnosti.

Član 237.

Svjedok može uskratiti svjedočenje:

- 1) o onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila;
- 2) o onome o čemu se stranka ili druga osoba svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovijedala;
- 3) o činjenicama što ih je svjedok saznao kao odvjetnik, liječnik ili u obavljanju kakva drugog poziva ili kakve druge djelatnosti ako postoji obveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u obavljanju tog poziva ili djelatnosti.

Predsjednik vijeća upozorit će te osobe da mogu uskratiti davanje iskaza.

Član 238.

Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja ako za to postoje važni razlozi, a osobito ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio teškoj sramoti, znatnoj imovinskoj šteti ili krivičnom gonjenju sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno, svoga bračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stupnja zaključno i onda kad je brak prestao te svog staratelja ili staranika, usvojitelja ili usvojenika.

Predsjednik vijeća upozorit će svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Član 239.

Svjedok ne može zbog opasnosti od kakve imovinske štete uskratiti svjedočenje o pravnim poslovima pri kojima je bio prisutan kao pozvani svjedok, o radnjama što ih je u pogledu spornog odnosa poduzeo kao pravni prethodnik ili zastupnik jedne od stranaka, o činjenicama koje se tiču imovinskih odnosa uvjetovanih porodičnom ili bračnom vezom, o činjenicama koje se tiču rođenja, sklapanja braka ili smrti te kad je na temelju posebnih propisa dužan podnijeti prijavu ili dati izjavu.

Član 240.

Opravdanost razloga za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocjenjuje sud pred kojim svjedok treba da svjedoči. Ako je potrebno, prije toga će se o tome saslušati stranka.

Protiv rješenja suda iz stavka 1. ovog člana stranke nemaju pravo na posebnu žalbu, a svjedok može to rješenje pobijati u žalbi protiv rješenja o novčanoj kazni ili o zatvoru zbog toga što je uskratilo svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje (član 248. stavak 2).

Član 241.

Stranka koja predlaže da se određena osoba sasluša kao svjedok mora prije toga naznačiti o čemu ona treba da svjedoči i navesti njezino ime i prezime, zanimanje i boravište.

Član 242.

Svjedoci se pozivaju dostavom pismenog poziva u kojem se navodi prezime i ime i zanimanje pozvanoga, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u vezi s kojim se poziva i naznaka da se poziva kao svjedok. U pozivu će se svjedok upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka (član 248) i na pravo na naknadu troškova (član 249).

Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu saslušati će se u svom stanu.

Član 243.

Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisutnosti svjedoka koji će se kasnije saslušavati. Svjedok je dužan odgovore davati usmeno.

Svjedok će se najprije opomenuti da je dužan govoriti istinu i da ne smije ništa prešutjeti, a nakon toga će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza.

Zatim će se svjedok pitati za ime i prezime, ime oca, zanimanje, boravište, mjesto rođenja, godine života i njegov odnos sa strankom.

Član 244.

Poslije općih pitanja svjedok se poziva da iznese sve što mu je poznato o činjenicama o kojima treba da svjedoči, a nakon toga mu se mogu postavljati pitanja radi provjere, dopune ili razjašnjenja. Nije dopušteno postavljati pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti.

Svjedok će se uvijek pitati odkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Svjedoci se mogu suočiti ako se njihovi iskazi ne slažu o važnim činjenicama. Suočeni će se o svakoj okolnosti u kojoj se ne slažu pojedinačno saslušati i njihov odgovor unijet će se u zapisnik.

Član 245.

Svjedok koji ne zna jezik na kojme se vodi postupak saslušati će se preko tumača.

Ako je svjedok gluh, postavljat će mu se pitanja pismeno, a ako je nijem pozvat će se da pismeno odgovara. Ako se saslušanje ne može obaviti na taj način, pozvat će se kao tumač osoba koja se sa svjedokom može sporazumjeti.

Sud će tumača upozoriti na dužnost vjernog prenošenja pitanja koja se svjedoku postavljaju i izjava koje svjedok bude davao.

Član 246.

Sud može odlučiti da svjedok položi zakletvu na iskaz koji je dao.

Zakletva se polaže usmeno izgovaranjem ovih riječi: »Zaklinjem se čašću da sam o svemu što me je sud pitao istinu govorio i da ništa što sam o ovoj stvari znao nisam prešutio.«

Sud može odlučiti da svjedok položi zakletvu i prije nego što bude saslušan.

Nijemi svjedoci koji znaju čitati i pisati zaklinju se tako da potpisuju tekst zakletve, a gluhi će svjedoci pročitati tekst zakletve. Ako gluhi ili nijemi svjedoci ne znaju ni čitati ni pisati, zaklet će se preko tumača.

Ako se svjedok ponovno saslušava, neće po drugi put polagati zakletvu, nego će se samo opomenuti na već položenu zakletvu.

Član 247.

Neće se zaklinjati svjedoci koji u času saslušanja nisu punoljetni ili ne mogu shvatiti značenje zakletve.

Protiv odluke suda kojom se svjedoku naređuje da položi zakletvu ili se određuje da se svjedok ne zaklinje, stranke i svjedok nemaju pravo na žalbu.

Član 248.

Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba da bude saslušan, sud može narediti da se prisilno dovede i podmiruje troškove dovođenja, a može ga i kazniti novčano do 500 dinara.

Ako svjedok dođe i nakon što je upozoren na posljedice uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud ocijeni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, može ga kazniti novčano do 500 dinara; a ako i poslije toga odbije da svjedoči, može ga zatvoriti. Zatvor traje sve dok svjedok ne pristane da svjedoči ili dok njegovo saslušanje ne postane nepotrebno, ali najdulje mjesec dana.

Žalba protiv rješenja o novčanoj kazni ili o zatvoru ne zadržava izvršenje rješenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka suda kojom nisu prihvaćeni razlozi svjedoka za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedino pitanje.

Sud će na zahtjev stranke odlučiti da je svjedok dužan nadoknaditi troškove što ih je uzrokovao svojim neopravdanim izostankom odnosno neopravdanim odbijanjem da svjedoči.

Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak, sud će opozvati svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelomično osloboditi naknade troškova. Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane da svjedoči.

Vojne osobe i radnici milicije ne mogu se zatvoriti, ali će se o njihovu odbijanju da svjedoče izvjestiti njihova komanda radi kažnjavanja. Ako je potrebno da se te osobe radi svjedočenja prisilno dovedu, sud će se obratiti njihovu starješini koji će narediti da se one privedu sudu.

Član 249.

Svjedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za prehranu i prenoćište te na naknadu izmakle zarade.

Svjedok treba da zahtijeva naknadu odmah nakon saslušanja; inače gubi pravo na nju. Sud je dužan na to upozoriti svjedoka.

U rješenju kojim se odmjerauju troškovi svjedoka sud će odrediti da se određena svota isplati iz položenog predujma; a ako predujam nije položen, naredit će stranci da određenu svotu plati svjedoku u roku od osam dana. Žalba protiv tog rješenja ne zadržava izvršenje rješenja.

Vještaci

Član 250.

Sud će izvesti dokaz vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja kakve činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Član 251.

Vještačenje obavljaju vještaci koje određuje parnični sud.

Prije nego što odredi koje će osobe uzeti za vještake sud će o tome saslušati stranke. U hitnim slučajevima sud može odrediti vještaka iako prije toga stranke nisu saslušane.

Parnični sud može ovlastiti predsjednika vijeća ili zamoljenog suca da oni odrede vještake ako je njima povjereno izvođenje dokaza vještačenjem.

Umjesto određenog vještaka sud može uvijek odrediti drugog vještaka.

Član 252.

Vještačenje, u pravilu, obavlja jedan vještak; a kad sud ocijeni da je vještačenje složeno, može odrediti dva ili više vještaka.

Vještaci se određuju u prvom redu iz reda stalnih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.

Vještačenje se može povjeriti i stručnoj ustanovi (bolnici, kemijskom laboratoriju, fakultetu i sl.).

Ako postoje posebne ustanove za određene vrste vještačenja (vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i sl.), takva vještačenja, a osobito složenija, povjeravat će se, u prvom redu, tim ustanovama.

Član 253.

Određeni vještaci dužni su odazvati se pozivu suda i iznijeti svoj nalaz i mišljenje.

Sud će vještaka, na njegov zahtjev, osloboditi dužnosti vještačenja iz razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Sud može vještaka, na njegov zahtjev, osloboditi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga. Oslobodenje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlaštenu radnik organa ili organizacije u kojoj vještak radi.

Član 254.

Vještak može biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudac ili sudac porotnik, ali se za vještaka može uzeti i osoba koja je već bila saslušana kao svjedok.

Stranka je dužna podnijeti zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem. Ako je sud prije određivanja vještaka saslušao stranku o ličnosti vještaka, stranka se dužna tom prilikom izjasniti o izuzeću.

U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna navesti okolnosti na kojima temelji svoj zahtjev za izuzeće.

O zahtjevu za izuzeće odlučuje parnični sud. Sudac zamoljenog suda i predsjednik vijeća odlučuju o izuzeću ako im je povjerenje izvođenje dokaza vještačenjem.

Protiv rješenja kojim se prihvaća zahtjev za izuzeće nije dopuštena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dopuštena posebna žalba.

Ako je stranka saznala za razlog izuzeća poslije obavljenog vještačenja i prigovora vještačenju iz tog razloga, sud će postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije obavljenog vještačenja.

Član 255.

Sud može kazniti novčano do 500 dinara vještaka koji ne dođe na ročište iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda, a i vještaka koji bez opravdanog razloga odbije da vještači.

Rješenje o kazni sud može opozvati uz uvjete iz člana 248. stavka 5. ovog zakona.

Na zahtjev stranke sud može rješenjem narediti vještaku da nadoknadi troškove koje je uzrokovao svojim neopravdanim nedolaskom ili neopravdanim odbijanjem da vještači.

Član 256.

Vještak ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za prehranu i prenočište, na naknadu izmakle zarade i troškova vještačenja te pravo na nagradu za obavljeno vještačenje.

U pogledu naknade troškova i nagrade vještaka na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe člana 249. st. 2. i 3. ovog zakona.

Član 257.

Vještaci se pozivaju dostavom pismenog poziva u kojem se navodi ime i prezime i zanimanje pozvanoga, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u vezi s kojim se poziva i naznaka da se poziva kao vještak. U pozivu će se vještak upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka (član 255) i na pravo na naknadu troškova (član 256).

Član 258.

Prije početka vještačenja pozvat će se vještak da predmet vještačenja brižljivo razmotri, da točno navede sve što opazi i nađe i da svoje mišljenje iznese savjesno i u skladu s pravilima znanosti i vještine, a upozorit će se i na posljedice davanja lažnog iskaza.

Nakon toga će se vještak pitati za ime i prezime, ime oca, zanimanje, boravište, mjesto rođenja, godine života i njegov odnos sa strankom.

Član 259.

Sud rukovodi vještačenjem, označuje vještaku predmet koji će se razgledati, postavlja mu pitanja i, prema potrebi, traži objašnjenja u vezi s danim nalazom i mišljenjem.

Vještaku se mogu davati razjašnjenja, a može mu se dopustiti i razmatranje spisa. Na zahtjev vještaka mogu se izvoditi i novi dokazi da bi se utvrdile okolnosti koje su važne za stvaranje mišljenja vještaka.

Član 260.

Sud će odrediti hoće li vještak iznijeti svoj nalaz i mišljenje samo usmeno na raspravi ili će ih podnijeti i pismeno prije rasprave. Sud će odrediti rok za pismeno podnošenje nalaza i mišljenja.

Vještak mora uvijek obrazložiti svoje mišljenje.

Sud će, po mogućnosti, dostaviti strankama pismeni nalaz i mišljenje prije ročišta na kojem će se o njima raspravljati.

Član 261.

Ako je određeno više vještaka, oni mogu podnijeti zajednički nalaz i mišljenje kad se u nalazu i mišljenju slažu. Ako se u nalazu i mišljenju ne slažu, svaki vještak posebno iznosi svoj nalaz i mišljenje.

Ako se podaci vještaka o njihovu nalazu bitno razilaze, ili ako je nalaz jednog ili više vještaka nejasan, nepotpun ili u proturiječnosti sam sa sobom ili s izviđenim okolnostima, a ti se nedostaci ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, obnovit će se vještačenje s istim ili drugim vještacima.

Ako u mišljenju jednog ili više vještaka ima proturiječnosti ili nedostataka, ili se pojavi osnovana sumnja u pravilnost danog mišljenja, a ti se nedostaci ili sumnja ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, zatražit će se mišljenje drugih vještaka.

Član 262.

Protiv rješenja suda iz čl. 251, 252. i 261. ovog zakona nije dopuštena žalba.

Član 263.

Odredbe člana 251, člana 252. stavka 2, čl. 253. do 257, člana 258. stavka 2. i člana 262. ovog zakona na odgovarajući se način primjenjuju i na tumače.

Saslušanje stranaka

Član 264.

Sporne činjenice važne za odluku sud može utvrđivati i saslušavanjem stranaka.

Sud može odlučiti da se izvede dokaz saslušanjem stranaka kad nema drugih dokaza ili kad unatoč izvedenim drugim dokazima ustanovi da je to potrebno za utvrđivanje važnih činjenica.

Član 265.

Ako se uvjerio da stranci odnosno osobi koja se ima saslušati za stranku nisu poznate sporne činjenice, ili ako saslušanje te stranke nije moguće, sud može odlučiti da se sasluša samo druga stranka.

Isto tako sud može odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

Član 266.

Izvođenje dokaza saslušanjem stranaka preko predsjednika vijeća ili zamoljenog suca dopušteno je samo ako stranka zbog neotklonjivih smetnji ne može osobno doći ili ako bi njezin dolazak uzrokovao nerazmjerne troškove.

Član 267.

Za stranku koja nema parničnu sposobnost saslušat će se njezin zakonski zastupnik. Sud može odlučiti da se umjesto ili pored zakonskog zastupnika sasluša sama stranka, ako je njezino saslušanje moguće.

Za pravnu osobu saslušat će se osoba koja je zakonom ili pravilima određena da je zastupa.

Ako kao stranka u sporu sudjeluje na jednoj strani više osoba, sud će odlučiti hoće li se saslušati sve te osobe ili samo neke od njih.

Član 268.

Poziv na ročište na kojem će se izvoditi dokaz saslušanjem stranaka dostavit će se osobno strankama odnosno osobi koja će se za stranku saslušati.

U pozivu će se naznačiti da će se na ročištu izvoditi dokaz saslušanjem stranaka i da stranka koja dođe na ročište može biti saslušana u odsutnosti druge stranke (član 265. stavak 2).

Član 269.

Ne mogu se primijeniti nikakve prisilne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja niti se stranka može prisiliti na davanje iskaza.

Sud će, s obzirom na sve okolnosti, ocijeniti od kakva je značenja što stranka nije došla na saslušanje ili što je uskratila iskaz.

Član 270.

Dokaz saslušanjem stranaka izvodi se bez polaganja zakletve.

Član 271.

Odredbe o izvođenju dokaza svjedocima primjenjivat će se i pri izvođenju dokaza saslušanjem stranaka, ako za saslušanje stranaka nije što drugo propisano.

G l a v a d e v e t n a e s t a

OSIGURANJE DOKAZA

Član 272.

Ako postoji opravdana bojazan da se dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo kasnije izvođenje biti otežano, može se u toku, a i prije pokretanja parnice predložiti da se taj dokaz izvede.

U postupku za osiguranje dokaza ne može se izvesti dokaz saslušanjem stranaka.

Osiguranje dokaza može se tražiti i nakon što odluka kojom se postupak završava postane pravomoćna, ako je to potrebno prije ili u toku postupka po izvanrednim pravnim lijekovima.

Član 273.

Ako je prijedlog za osiguranje dokaza stavljen u toku parničnog postupka, za postupanje je nadležan sud pred kojim je postupak u toku.

Kad se traži osiguranje dokaza prije pokretanja postupka te u hitnim slučajevima ako je postupak već u toku, nadležan je niži sud prvog stepena na čijem se području nalaze stvari koje treba razgledati odnosno sud na čijem području boravi osoba koju treba saslušati.

O prijedlogu iz stavka 1. ovog člana odlučuje predsjednik vijeća ili sudac pojedinac koji vodi postupak, a u slučajevima iz stavka 2. ovog člana sudac pojedinac nadležnog suda.

Član 274.

U podnesku kojim traži osiguranje dokaza predlagač je dužan navesti činjenice koje se imaju dokazati, dokaze koje treba izvesti i razloge iz kojih smatra da se kasnije dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano. U podnesku treba navesti ime i prezime protivnika, osim ako iz okolnosti proistječe da on nije poznat.

Član 275.

Podnesak u kojem je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza dostavit će se protivniku, ako je poznat. Ako postoji opasnost od odgode, sud će o prijedlogu odlučiti i bez prethodnog izjašnjenja protivnika.

U rješenju kojim se prihvaća prijedlog sud će odrediti ročište za izvođenje dokaza, navest će činjenice o kojima će se izvoditi dokazi te dokaze koji će se izvesti; a ako je potrebno, imenovat će i vještake.

Ako protivniku nije prije bio dostavljen podnesak u kojem je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza, on će mu se dostaviti zajedno s rješenjem suda kojim se prihvaća prijedlog za osiguranje dokaza.

Protivniku koji je nepoznat ili je nepoznato njegovo boravište sud može radi sudjelovanja na ročištu za izvođenje dokaza postaviti privremenog zastupnika (član 84). O tom postavljanju nije potrebno izdati oglas.

Sud može u hitnim slučajevima odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što se rješenje kojim se prihvaća prijedlog za osiguranje dokaza dostavi protivniku.

Protiv rješenja suda kojim se prihvaća prijedlog za osiguranje dokaza te protiv rješenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne prije nego što se rješenje dostavi protivniku nije dopuštena žalba.

Član 276.

Ako su dokazi izvedeni prije nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuvat će se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.

Ako je postupak u toku, a osiguranje dokaza nije izveo parnični sud, zapisnik će se dostaviti parničnom sudu.

G l a v a d v a d e s e t a

PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

Član 277.

Nakon primitka tužbe obavljaju se pripreme za glavnu raspravu.

Te pripreme obuhvaćaju prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe tuženiku na odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

Pripremanjem glavne rasprave rukovodi predsjednik vijeća.

U toku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice koje namjeravaju iznijeti na glavnoj raspravi te dokaze čije izvođenje namjeravaju predložiti.

Član 278.

U toku pripremanja glavne rasprave do ročišta za glavnu raspravu predsjednik vijeća ovlašten je da odlučuje: o stupanju prethodnika u parnicu, o sudjelovanju umješaca, o osiguranju dokaza, o preinaci tužbe, o troškovima postupka u slučaju povlačenja tužbe, o prekidu ili mirovanju postupka, o privremenim mjerama osiguranja, o spajanju parnica, o razdvajanju postupka, o određivanju sudskih rokova ili njihovu produženju, o zakazivanju ročišta ili njihovoj odgodi, o povratu u prijašnje stanje zbog propuštanja roka ili ročišta, o oslobođenju stranke od plaćanja troškova postupka, o osiguranju parničnih troškova, o polaganju predujma na ime troškova za poduzimanje pojedinih radnji u postupku, o postavljanju privremenog zastupnika, o dostavi sudskih pismena, o mjerama za ispravljanje podnesaka, o urednosti punomoći te o svim pitanjima koja se tiču upravljanja postupkom.

Protiv odluka koje donosi predsjednik vijeća u toku pripremanja glavne rasprave, a koje se odnose na upravljanje postupkom, nije dopuštena žalba.

Član 279.

Predsjednik vijeća može u toku pripremanja glavne rasprave donijeti presudu na temelju priznanja, presudu na temelju odricanja i presudu zbog izostanka i primiti na zapisnik nagodbu stranaka.

Prethodno ispitivanje tužbe**Član 280.**

Nakon prethodnog ispitivanja tužbe predsjednik vijeća ovlašten je donositi rješenja iz člana 278. ovog zakona, ako nije riječ o pitanjima o kojima se po prirodi stvari ili prema odredbama ovog zakona odluka može donijeti tek u daljnjem toku postupka.

Član 281.

Kad utvrdi da je tužba nerazumljiva ili nepotpuna, ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužitelja ili tuženika da budu stranke u parnici, ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke, ili nedostaci koji se odnose na ovlaštenje zastupnika da pokrene parnicu kad je takvo ovlaštenje potrebno, predsjednik će vijeća radi otklanjanja tih nedostataka poduzeti potrebne mjere predviđene u ovom zakonu (čl. 83. i 109).

Član 282.

Nakon prethodnog ispitivanja tužbe predsjednik vijeća donosi rješenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi da rješavanje o tužbenom zahtjevu ne ide u sudsku nadležnost (član 26) ili da je tužba podnesena nepravovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe.

Predsjednik vijeća donosi i rješenje kojim se sud oglašava nenadležnim (čl. 17. i 20) i predmet ustupa drugome redovnom sudu ili sudu udruženog rada.

Član 283.

Ako smatra da nema dovoljno osnova za donošenje odluke o pitanju koje se postavilo u toku prethodnog ispitivanja tužbe, predsjednik vijeća ostavit će da o tom pitanju donese odluku nakon primitka odgovora na tužbu ili na pripremnom ročištu.

Pripremno ročište i odgovor na tužbu**Član 284.**

Ako predsjednik vijeća smatra da se na temelju tužbe može dalje postupati, zakazat će, u pravilu, pripremno ročište i narediti da se primjerak tužbe dostavi tuženiku.

Pripremno ročište neće se zakazivati kad je za suđenje nadležan sudac pojedinac.

Predsjednik vijeća može odmah zakazati ročište za glavnu raspravu ako smatra da s obzirom na navode u tužbi i na prirodu spora nije potrebno održavanje pripremnog ročišta.

Član 285.

Prije zakazivanja pripremnog ročišta predsjednik vijeća može zatražiti od tuženika da podnese odgovor na tužbu, ako bi zbog složenosti spora ili zbog većeg broja zahtjeva stavljenih u tužbi bilo svrsishodno da se tuženik pismeno izjasni o navodima u tužbi.

Odgovor na tužbu podnosi se u roku koji odredi predsjednik vijeća, ali taj rok ne može biti dulji od petnaest dana od dostave tužbe. Iznimno, s obzirom na osobite okolnosti slučaja, taj rok može biti i do 30 dana.

Ako tuženik podnese odgovor na tužbu, predsjednik vijeća ocijenit će je li s obzirom na prijedloge i navode stranaka potrebno zakazati pripremno ročište ili se može zakazati odmah ročište za glavnu raspravu.

Ako tuženik u određenom roku ne podnese odgovor na tužbu, predsjednik vijeća zakazat će pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu.

Tuženik može pismeno odgovoriti na tužbu iako mu sud to nije naložio.

Pošto primi odgovor na tužbu, predsjednik vijeća može donijeti sva rješenja koja može donositi u toku prethodnog ispitivanja tužbe.

Član 286.

Pripremno ročište treba odrediti tako da strankama ostane dovoljno vremena za pripremu, a najmanje osam dana od primitka poziva.

U pozivu za pripremno ročište naložit će se strankama da na ročište donesu sve isprave koje im služe za dokaz, a i sve predmete koje treba razgledati u sudu.

Ako je potrebno da se za pripremno ročište pribave spisi, isprave ili predmeti koji se nalaze kod suda ili kod kojega drugog državnog organa ili organizacije kojoj je povjereno vršenje javnog ovlaštenja, predsjednik vijeća naredit će da se ti predmeti odnosno isprave pravovremeno pribave.

Član 287.

Pripremno ročište počinje izlaganjem tužbe, a nakon toga tuženik iznosi svoj odgovor na tužbu.

Kad bude potrebno, predsjednik vijeća zatražit će od stranaka razjašnjenje u vezi s njihovim navodima ili prijedlozima.

Član 288.

Na pripremnom ročištu najprije se raspravlja o pitanjima koja se odnose na smetnje za daljnji tok postupka, bilo da je predsjednik vijeća nakon ispitivanja tužbe odgodio rješavanje tih pitanja bilo da su ona pokrenuta u odgovoru na tužbu ili na pripremnom ročištu. O tim se pitanjima mogu na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno.

Osim rješenja koje je ovlašten da donosi nakon prethodnog ispitivanja tužbe na pripremnom ročištu predsjednik vijeća donosi i rješenje o odbacivanju tužbe, ako utvrdi da o tužbenom zahtjevu već teče parnica, da je stvar pravomoćno presuđena, da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba ili da ne postoji pravni interes tužitelja za podnošenje tužbe za utvrđenje.

Ako predsjednik vijeća ne prihvati prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka iz stavka 2. ovog člana, nastavit će se s raspravljanjem, a odluku o prigovoru donijet će vijeće posebno ili zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

Na pripremnom ročištu predsjednik vijeća ima u pogledu upravljanja postupkom sva ovlaštenja koja imaju predsjednik vijeća i vijeće na glavnoj raspravi.

Član 289.

Kad ustanovi da ne postoje smetnje za daljnje vođenje postupka, predsjednik će vijeća, prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu, odlučiti koji će se svjedoci i vještaci pozvati na glavnu raspravu i koji će se drugi dokazi pribaviti. O tome koji će se od tih dokaza izvesti odlučuje vijeće na glavnoj raspravi.

Ako predsjednik vijeća ne prihvati prijedloge stranaka o dokazima, stranke mogu svoje prijedloge ponoviti na glavnoj raspravi.

Član 290.

Ako predsjednik vijeća smatra da je neke sporne činjenice potrebno utvrditi preko vještaka, a nijedna se stranka ne protivi da se obavi vještačenje, predsjednik vijeća imenovat će vještake, odlučiti o zahtjevima za izuzeće vještaka i pozvati jednu stranku ili obje stranke da polože svotu potrebnu za troškove vještaka

Imenovane vještake sud će obavijestiti o predmetu koji treba razgledati i pozvati ih da do glavne rasprave pripreme svoj nalaz i mišljenje (član 260. stavak 1).

Ako je potrebno, predsjednik vijeća može, uz suglasnost stranaka, obaviti uvidaj izvan suda. Ako se taj uvidaj obavlja uz sudjelovanje vještaka, primijenit će se pri tome odredbe st. 1. i 2. ovog člana.

Član 291.

Ako na pripremno ročište ne dođe tužitelj ili ne dođe tuženik, a nema uvjeta za donošenje presude zbog izostanka, predsjednik vijeća raspravljat će s prisutnom strankom.

Član 292.

Na pripremnom ročištu predsjednik vijeća, u pravilu, saopćava strankama dan i sat kad će se održati glavna rasprava.

Zakazivanje ročišta za glavnu raspravu

Član 293.

Ročište za glavnu raspravu zakazuje predsjednik vijeća.

Uz poziv za glavnu raspravu tuženiku će se dostaviti tužba, ako mu već prije nije bila dostavljena.

Predsjednik vijeća pozvat će na ročište stranke te svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio da pozove na glavnu raspravu. Ako pripremno ročište nije održano, predsjednik vijeća odlučit će koje će od svjedoka što su ih stranke predložile pozvati, a stranke će upozoriti da mogu na ročište dovesti i druge svjedoke.

Odredbe člana 286. ovog zakona primijenit će se i pri zakazivanju ročišta za glavnu raspravu.

G l a v a d v a d e s e t p r v a

GLAVNA RASPRAVA

Tok glavne rasprave

Član 294.

Predsjednik vijeća otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja. Nakon toga utvrđuje jesu li došle sve pozvane osobe; pa ako nisu, provjerava jesu li uredno pozvane i jesu li opravdale svoj izostanak.

Član 295.

Ako s prvog ročišta za glavnu raspravu izostane tužitelj, ili ako na to ročište ne dođe tuženik, a nema uvjeta za donošenje presude zbog izostanka, te kad s kojega kasnijeg ročišta izostane tužitelj ili tuženik, rasprava se može održati.

Član 296.

Ako stranka ili zakonski zastupnik stranke nije u stanju da se jasno i određeno izjasni o predmetu o kojemu se raspravlja, a nema punomoćnika, predsjednik vijeća upozorit će je na potrebu da uzme punomoćnika.

Ako stranka ne može odmah uzeti punomoćnika, vijeće će na njezin prijedlog odgoditi ročište.

Član 297.

Ako nije prije toga održano pripremno ročište, prvo ročište za glavnu raspravu počinje izlaganjem tužbe, a nakon toga tuženik odgovara na navode tužbe.

Ako je prije glavne rasprave održano pripremno ročište, predsjednik vijeća upoznat će vijeće s tokom i rezultatima toga ročišta. Stranke mogu dopuniti izlaganje predsjednika vijeća.

U daljnjem toku rasprave raspravljat će se o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge odnosno pobijaju prijedloge protivnika, a i o dokazima ponuđenim s njihove strane, izvodit će se dokazi i raspravljati o rezultatima njihova izvođenja.

Stranke mogu iznositi i svoja pravna shvaćanja koja se odnose na predmet spora.

Kad je u ovom zakonu predviđeno da stranka može staviti određen prigovor ili prijedlog ili poduzeti kakvu drugu parničnu radnju dok se tuženik na glavnoj raspravi ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor odnosno prijedlog tužitelj može staviti odnosno drugu parničnu radnju poduzeti dok ne završi izlaganje po tužbi, a tuženik dok ne završi svoj odgovor na tužbu.

Član 298.

Predsjednik će se vijeća postavljanjem pitanja i na drugi svrsishodan način brinuti da se u toku rasprave iznesu sve odlučne činjenice, da se dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama, da se označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode stranaka i, uopće, da se dadu sva razjašnjenja potrebna da bi se utvrdilo činjenično stanje važno za odluku.

Član 299.

Svaka stranka treba u svojim izlaganjima iznijeti sve činjenice potrebne za obrazloženje svojih prijedloga, ponuditi dokaze potrebne za utvrđivanje svojih navoda te izjasniti se o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke.

Stranke mogu u toku cijele glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze. Stranke mogu i u toku glavne rasprave upućivati podneske u kojima će navesti činjenice koje namjeravaju iznijeti na ročištu, a i dokaze čije izvođenje namjeravaju predložiti.

Član 300.

Izvođenje dokaza određuje vijeće rješenjem u kojemu će se naznačiti sporna činjenica o kojoj treba izvesti dokaz i dokazno sredstvo.

Predložene dokaze koje ne smatra važnim za odluku vijeće će odbiti i u rješenju naznačiti razlog odbijanja.

Protiv rješenja kojim se određuje ili odbija izvođenje dokaza nije dopuštena posebna žalba. Sud nije u daljnjem toku parnice vezan za svoje prijašnje rješenje o izvođenju dokaza.

Član 301.

Ako stranka prigovori da rješavanje o tužbenom zahtjevu ne ide u sudsku nadležnost, da sud nije stvarno ili mjesno nadležan, da o istom zahtjevu već teče parnica, da je stvar pravomoćno presuđena, da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba, ili da se tužitelj pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva, sud će riješiti hoće li o tim prigovorima raspravljati i odlučivati odvojeno od glavne stvari ili zajedno s njom.

Ako sud ne prihvati prigovor iz stavka 1. ovog člana o kojemu se raspravljalo zajedno s glavnom stvari, ili ako sud nakon odvojenog raspravljanja ne prihvati prigovor i odluči da se odmah nastavi glavna rasprava, rješenje o prigovoru unijet će se u odluku o glavnoj stvari.

Protiv rješenja kojim se odbijaju prigovori stranaka nije dopuštena posebna žalba ako je vijeće odlučilo da se odmah nastavi raspravljanje o glavnoj stvari.

Odredbe st. 1. do 3. ovog člana primijenit će se i kad sud po službenoj dužnosti odluči da odvojeno od glavne stvari raspravi o tome da li stvar ide u sudsku nadležnost, da li je sud stvarno nadležan, da li već teče parnica, da li je stvar već pravomoćno presuđena, da li se tužitelj pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva te da li je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba.

Član 302.

Kad predsjednik vijeća završi saslušanje pojedinog svjedoka, vještaka ili stranke, članovi vijeća mogu toj osobi neposredno postavljati pitanja.

Stranka i njezin zastupnik ili punomoćnik mogu po odobrenju predsjednika vijeća neposredno postavljati pitanja protivnoj stranci, svjedocima i vještacima.

Predsjednik vijeća zabranit će stranci postavljanje određenih pitanja ili će zabraniti odgovor na postavljeno pitanje ako je već u pitanju sadržano kako na nj treba odgovoriti ili ako se pitanje ne odnosi na predmet.

Ako predsjednik vijeća zabrani postavljanje određenog pitanja ili davanje odgovora, stranka može zahtijevati da o tome odluči vijeće.

Na zahtjev stranke u zapisnik će se unijeti pitanje koje je vijeće odbilo, a i pitanje na koje je zabranjen odgovor.

Član 303.

Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako ih predsjednik vijeća, nakon izjašnjenja stranaka, sasvim ne otpusti ili ne odredi da se privremeno udalje iz sudnice.

Predsjednik vijeća može odrediti da se saslušani svjedoci kasnije ponovno pozovu i još jednom saslušaju u prisutnosti ili odsutnosti svjedoka i vještaka.

Član 304.

Kad vijeće smatra da je predmet raspravljen tako da se može donijeti odluka, predsjednik vijeća saopćit će da je glavna rasprava zaključena, i nakon toga će se vijeće povući na vijećanje i glasanje radi donošenja odluke.

Vijeće može odlučiti da glavnu raspravu zaključi i kad je ostalo da se pribave stanoviti spisi koji sadrže dokaze potrebne za odlučivanje ili ako treba sačekati zapisnik o dokazima izvedenim od zamoljenog suca, a stranke odustanu od raspravljanja o tim dokazima ili vijeće smatra da to raspravljanje nije potrebno.

Član 305.

Vijeće može u toku vijećanja i glasanja odlučiti da se zaključena glavna rasprava ponovno otvori ako je to potrebno radi dopune postupka ili razjašnjenja pojedinih važnijih pitanja.

Javnost glavne rasprave

Član 306.

Glavna je rasprava javna.

Raspravi mogu prisustvovati samo punoljetne osobe.

Osobe koje prisustvuju raspravi ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe.

Odredba stavka 3. ovog člana ne odnosi se na čuvare osoba koje sudjeluju u postupku.

Član 307.

Vijeće može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njezin dio ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili osobne tajne, interesi javnog reda ili razlozi morala.

Vijeće može isključiti javnost i kada se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo osigurati nesmetano održavanje rasprave.

Član 308.

Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umješake.

Vijeće može dopustiti da glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena prisustvuju pojedine službene osobe, a i znanstveni i javni radnici, ako je to od interesa za njihovu službu odnosno znanstvenu ili javnu djelatnost.

Na zahtjev stranke vijeće može dopustiti da raspravi prisustvuju najviše dvije osobe koje ona označi.

Predsjednik vijeća upozorit će osobe koje prisustvuju raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužne kao tajnu čuvati sve ono što su na raspravi saznale i upozoriti ih na posljedice ođavanja tajne.

Član 309.

O isključenju javnosti odlučuje vijeće rješenjem, koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno. Protiv rješenja o isključenju javnosti nije dopuštena posebna žalba.

Član 310.

Odredbe o javnosti na glavnoj raspravi na odgovarajući će se način primjenjivati i na pripremnom ročištu, na ročištu izvan glavne rasprave pred predsjednikom vijeća te na ročištu pred zamoljenim sucem.

Rukovođenje glavnom raspravom

Član 311.

Predsjednik vijeća rukovodi glavnom raspravom, ispituje stranke, izvodi dokaze, daje riječ članovima vijeća, strankama, njihovim zakonskim zastupnicima i punomoćnicima te objavljuje odluke vijeća.

Dužnost je predsjednika vijeća da se brine da se o predmetu spora svestrano raspravlja, ali da se zbog toga postupak ne odugovlači, tako da se rasprava po mogućnosti dovrši na jednom ročištu.

Ako se osoba koja sudjeluje na raspravi protivi kakvoj mjeri predsjednika vijeća koja se odnosi na rukovođenje raspravom ili kakvu pitanju koje je postavio predsjednik vijeća, član vijeća ili druga osoba koja sudjeluje u postupku, o takvu protivljenju odlučuje vijeće.

Sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na rukovođenje raspravom.

Protiv rješenja koja se odnose na rukovođenje raspravom nije dopuštena posebna žalba.

Član 312.

Izvan ročišta za glavnu raspravu predsjednik vijeća donosi rješenje o ispitivanju podneska, o postavljenju privremenog zastupnika, o urednosti punomoći, o polaganju predujma na ime troškova za poduzimanje pojedinih radnji u postupku, o oslobođenju od plaćanja troškova postupka, o osiguranju parničnih troškova, o dostavi sudskih pismena, o osiguranju dokaza, o privremenim mjerama osiguranja, o prekidu i mirovanju postupka, o troškovima postupka u slučaju povlačenja tužbe, o kazazivanju ročišta i njihovoj odgovodi, o spajanju parnica te o određivanju rokova i njihovu produljivanju.

Predsjednik vijeća isto je tako ovlašten da, nakon što primi zapisnik o izvođenju dokaza pred zamoljenim sucem, odredi da se obave potrebni ispravci ili dopune.

Izvan ročišta za glavnu raspravu predsjednik vijeća ovlašten je da u povodu izjave tuženika odnosno tužitelja, dane pismeno ili na zapisnik kod parničnog suda, donese presudu na temelju priznanja odnosno presudu na temelju odricanja te da primi na zapisnik sudsku nagodbu.

Član 313.

Ako pred istim sudom teče više parnica između istih osoba ili u kojima je ista osoba protivnik raznih tužitelja ili raznih tuženika, sve se te parnice mogu rješenjem vijeća spojiti radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice sud može donijeti zajedničku presudu.

Vijeće može odrediti da se radi zajedničkog raspravljanja pred njim spoji više parnica i onda kad je za koju od njih nadležan sudac pojedinac istog suda.

Vijeće može odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima u istoj tužbi i nakon završetka odvojenog raspravljanja može donijeti posebne odluke o tim zahtjevima.

Član 314.

Kad vijeće odluči da se odgodi ročište za glavnu raspravu, predsjednik vijeća brinut će se da se za iduće ročište pribave svi dokazi čije je izvođenje određeno za to ročište i da se obave druge pripreme kako bi se rasprava mogla završiti na tom ročištu.

Protiv rješenja suda kojim se odgađa ročište ili se odbijaju prijedlozi stranaka o odgodi ročišta nije dopuštena žalba.

Član 315.

Ako se ročište odgodi, novo ročište održat će se po mogućnosti pred istim vijećem.

Ako se novo ročište drži pred istim vijećem, glavna će se rasprava nastaviti i predsjednik će vijeća ukratko izložiti tok prijašnjih ročišta, ali u tom slučaju vijeće može odlučiti da rasprava počne iznova.

Ako se ročište drži pred izmijenjenim vijećem, glavna rasprava mora početi iznova, ali vijeće može, nakon što se stranke o tome izjasne, odlučiti da se ponovno ne saslušavaju svjedoci i vještaci i da se ne obavlja nov uviđaj, već da se pročitaju zapisnici o izvođenju tih dokaza.

Član 316.

Sud u toku postupka može kazniti novčanom kaznom do 500 dinara stranku, zakonskog zastupnika, punomoćnika ili umješaka koji su svojim parničnim radnjama teže zloupotrijebili prava priznata ovim zakonom.

Održavanje reda na glavnoj raspravi

Član 317.

Dužnost je predsjednika vijeća da se u toku glavne rasprave brine o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu suda.

Član 318.

Ako osoba koja sudjeluje u postupku ili osoba koja kao slušalac prisustvuje raspravi vrijeđa sud ili druge sudionike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naredbama predsjednika vijeća za održavanje reda, predsjednik vijeća opomenut će je. Ako opomena bude bezuspješna, vijeće može opomenutu osobu udaljiti iz sudnice ili kazniti novčanom kaznom do 500 dinara, a može je i udaljiti i kazniti novčanom kaznom.

Ako stranka bude udaljena iz sudnice, ročište će se održati i bez njezine prisutnosti.

Ako iz sudnice bude udaljen punomoćnik, vijeće će na zahtjev stranke odgoditi ročište; a ako stranka nije prisustvovala ročištu, vijeće će uvijek odgoditi ročište i obavijestiti stranku da je njezin punomoćnik udaljen s ročišta zbog narušavanja reda.

Kad sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice odvjetnika ili odvjetničkog pripravnika kao punomoćnika, obavijestit će o tome odvjetničku komoru.

Žalba protiv rješenja o novčanoj kazni ili udaljenju iz sudnice ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 319.

Ako društveni pravobranilac samoupravljanja, javni tužilac ili javni pravobranilac odnosno osoba koja ih zamjenjuje narušava red, predsjednik vijeća obavijestit će o tome nadležnoga društvenog pravobranioca samoupravljanja, javnog tužioca odnosno javnog pravobranioca, a vijeće može odgoditi ročište i od nadležnoga društvenog pravobranioca samoupravljanja, javnog tužioca odnosno javnog pravobranioca zatražiti da odredi drugu osobu za sudjelovanje u parnici.

Član 320.

Ovlaštenja koja za održavanje reda na glavnoj raspravi imaju predsjednik vijeća i vijeće pripadaju predsjedniku vijeća na pripremnom ročištu i na ročištu izvan glavne rasprave, a i zamoljenom sucu.

G l a v a d v a d e s e t d r u g a

SUDSKA NAGODBA

Član 321.

Stranke mogu u toku cijelog postupka pred parničnim sudom prvog stepena zaključiti nagodbu o predmetu spora (sudska nagodba).

Nagodba se može odnositi na cio tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

Sud će u toku postupka upozoriti stranke na mogućnost sudske nagodbe i pomoći im da zaključče nagodbu.

Pred sudom se ne može zaključiti nagodba u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (član 3. stavak 3).

Kad sud donese rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, zastat će s postupkom dok to rješenje ne postane pravomoćno.

Član 322.

Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u zapisnik.

Nagodba je zaključena kad stranke nakon pročitanoog zapisnika o nagodbi potpišu zapisnik.

Strankama će se na njihov zahtjev izdati ovjeren prijepis zapisnika u koji je unesena nagodba.

Član 323.

Sud će u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti vodi li se parnica o predmetu o kojemu je ranije bila zaključena sudska nagodba; i ako utvrdi da se parnica vodi o predmetu o kojemu je već zaključena sudska nagodba, odbacit će tužbu.

Član 324.

Osoba koja namjerava podići tužbu može preko nižeg suda prvog stepena na čijem području protivna strana ima prebivalište pokušati da postigne nagodbu.

Sud kojemu je takav prijedlog upućen pozvat će protivnu stranu i upoznati je s prijedlogom o nagodbi.

Troškove tog postupka podmiruje podnosilac prijedloga.

G l a v a d v a d e s e t t r e ć a

PRESUDA

Član 325.

Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih traženja.

Ako postoji više zahtjeva, sud će o svim tim zahtjevima, u pravilu, odlučiti jednom presudom.

Ako je više parnica spojeno radi zajedničkog raspravljanja, a za konačnu odluku sazrela je samo jedna parnica, može se donijeti presuda samo za tu parnicu.

Član 326.

Sud može naložiti tuženiku da izvrši određenu činidbu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.

Ako sud prihvati zahtjev za uzdržavanje, može obavezati tuženika i na činidbe koje nisu dospjele.

Presuda kojom se tuženik obavezuje da preda ili preuzme stvari dane u najam ili zakup može se donijeti i prije prestanka tih odnosa.

Član 327.

Ako je tužitelj u tužbi tražio da mu se dosudi stanovita stvar, a istovremeno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari primiti određenu novčanu svotu, sud će, ako prihvati tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženik može osloboditi davanja stvari ako plati tu novčanu svotu.

Član 328.

Kad se stranci u presudi nalaže izvršenje kakve činidbe, odredit će se i rok u kojemu je tu činidbu dužna izvršiti.

Ako posebnim propisima nije drugačije određeno, rok za izvršenje činidbe jest petnaest dana, ali za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti dulji rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj je rok osam dana.

Rok za izvršenje činidbe počinje teći prvog dana nakon dostave prijepisa presude stranci kojoj je naloženo izvršenje.

Djelomična presuda**Član 329.**

Ako su od više tužbenih zahtjeva, zbog priznanja ili na temelju raspravljanja, samo neki sazreli za konačnu odluku ili ako je samo dio jednog zahtjeva sazrio za konačnu odluku, sud može u vezi sa sazrelim zahtjevima odnosno dijelom zahtjeva zaključiti raspravu i donijeti presudu (djelomična presuda).

Djelomičnu presudu sud može donijeti i kad je podnesena protutužba, ako je za odluku sazrio samo zahtjev tužbe ili zahtjev protutužbe.

Pri ocjeni pitanja hoće li donijeti djelomičnu presudu sud će osobito uzeti u obzir veličinu zahtjeva ili dijela zahtjeva koji je sazrio za odluku.

Što se tiče pravnih lijekova i izvršenja djelomična presuda smatra se samostalnom presudom.

Medupresuda**Član 330.**

Ako je tuženik osporio i osnovu tužbenog zahtjeva i iznos tužbenog zahtjeva, a u pogledu osnova stvar je sazrela za donošenje odluke, sud može iz razloga svrsishodnosti donijeti najprije presudu samo o osnovi tužbenog zahtjeva (medupresuda).

Do pravomoćnosti medupresude sud će zastati s raspravljanjem o iznosu tužbenog zahtjeva.

Presuda na temelju priznanja**Član 331.**

Ako tuženik do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom prihvaća tužbeni zahtjev (presuda na temelju priznanja).

Sud neće donijeti presudu na temelju priznanja i kad je udovoljeno potrebnim uvjetima, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stavak 3).

Donošenje presude na temelju priznanja odgodit će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stavka 2. ovog člana prije toga pribave obavijesti.

Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženik može i bez pristanka tužitelja opozvati do donošenja presude.

Presuda na temelju odricanja**Član 331a.**

Ako se tužitelj do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na temelju odricanja).

Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženika.

Sud neće donijeti presudu na temelju odricanja i kad je udovoljeno potrebnim uvjetima ako utvrdi da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 3).

Donošenje presude na temelju odricanja odgodit će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 3. ovog člana prethodno pribave obavijesti.

Odricanje od tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pisanom podnesku, tužitelj može i bez pristanka tuženika opozvati do donošenja presude.

Presuda zbog izostanka**Član 332.**

Kad tuženik ne dođe na pripremno ročište do njegova zaključenja, ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano, ili ako dođe na ta ročišta, ali neće da se upusti u raspravljanje ili se udalji s ročišta, a ne ospori tužbeni zahtjev, donijet će se presuda kojom se prihvaća tužbeni zahtjev (presuda zbog izostanka), ako je udovoljeno ovim uvjetima:

- 1) ako je tuženik bio uredno pozvan;
- 2) ako tužitelj predloži donošenje presude zbog izostanka;
- 3) ako tuženik nije podneskom osporio tužbeni zahtjev;
- 4) ako osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi;
- 5) ako činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev nisu u protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili s činjenicama koje su općepoznate;
- 6) ako ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da dođe na ročište.

Neće se donijeti presuda zbog izostanka i kad je udovoljeno uvjetima iz stavka 1. ovog člana ako sud nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stavak 3).

Donošenje presude zbog izostanka odgodit će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stavka 2. ovog člana prije toga pribave obavijesti.

Ako iz činjenica navedenih u tužbi ne proizlazi osnovanost tužbenog zahtjeva, a tužba na ročištu nije preinačena, sud će donijeti presudu kojom se tužbeni zahtjev odbija.

Donošenje presude zbog izostanka može se odgoditi i ako nema dokaza da je tuženik uredno pozvan, a nesumljivo je da mu je poziv upućen. U tom slučaju predsjednik vijeća odredit će rok, koji ne može biti dulji od trideset dana za dostavu u zemlji odnosno dulji od šest mjeseci za dostavu u inozemstvu, da se izvidi je li tuženik uredno pozvan. Ako se u tom roku utvrdi da je tuženik bio uredno pozvan, predsjednik vijeća donijet će presudu zbog izostanka.

Protiv odluke suda kojom se odbija prijedlog tužitelja da se donese presuda zbog izostanka dopuštena je posebna žalba.

U slučajevima predviđenim u st. 3. i 5. ovog člana presudu zbog izostanka sud može donijeti bez saslušanja stranaka.

Pravomoćnost presude

Član 333.

Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravomoćna ako je njome odlučeno o zahtjevu tužbe ili protutužbe.

Sud tokom cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi je li stvar pravomoćno presuđena; i ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kojemu je već pravomoćno odlučeno, odbacit će tužbu.

Ako je u presudi odlučeno o potraživanju koje je tuženik istakao prigovorom radi prebijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju toga potraživanja postaje pravomoćna.

Član 334.

Sud je vezan za svoju presudu čim je objavljena, a ako presuda nije objavljena, čim je otprilje objavljena.

Prema strankama presuda ima učinak tek od dana kad im je dostavljena.

Donošenje i objava presude

Član 335.

Presuda se donosi i objavljuje u ime naroda.

Kad se glavna rasprava održava pred vijećem, presudu donose predsjednik vijeća i članovi vijeća koji su sudjelovali na ročištu na kojemu je glavna rasprava zaključena. Odmah nakon zaključenja glavne rasprave sud donosi presudu koju objavljuje predsjednik vijeća.

U složenijim predmetima sud može odgoditi donošenje presude za osam dana od dana zaključenja glavne rasprave. U takvu slučaju presuda se neće objaviti, već će sud prijepis presude dostaviti strankama.

U slučaju iz člana 304. stavka 2. ovog zakona presuda će se donijeti najkasnije u roku od osam dana od dana primitka spisa odnosno zapisnika. Ta se presuda neće objavljivati.

Član 336.

Kad se presuda objavljuje, predsjednik vijeća javno će pročitati izreku i saopćiti ukratko razloge presude.

Pri objavi presude može se saopćiti da je sud odlučio da se o odmjerenju troškova naknadno odluči. U takvu slučaju odmjerenje troškova obavlja predsjednik vijeća, a odluka se unosi u pismeni sastav presude.

Ako je javnost na glavnoj raspravi bila isključena izreka presude uvijek će se javno pročitati, a sud će odlučiti hoće li se i koliko isključiti javnost pri objavi razloga presude.

Svi prisutni saslušat će čitanje izreke presude stojeći.

Pismena izrada i dostava presude

Član 337.

Presuda se mora pismeno izraditi u roku od osam dana od donošenja.

Izvornik presude potpisuje predsjednik vijeća.

Strankama se dostavlja ovjeren prijepis presude s uputom o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.

Član 338.

Pismeno izrađena presuda mora imati uvod, izreku i obrazloženje.

Uvod presude sadrži: naznaku da se presuda izriče u ime naroda, naziv suda, ime i prezime predsjednika i članova vijeća, ime i prezime, zanimanje i prebivalište odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora, dan zaključenja glavne rasprave, naznaku stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su toj raspravi prisustvovali te dan kad je presuda donesena.

Izreka presude sadrži odluku suda o prihvaćanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja te odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja (član 333).

U obrazloženju sud će izložiti: zahtjeve stranaka i njihove navode o činjenicama na kojima se ti zahtjevi temelje, dokaze, a i propise na kojima je sud utemeljio presudu.

U obrazloženju presude zbog izostanka, presude na temelju priznanja ili presude na temelju odricanja iznijet će se samo razlozi koji opravdavaju donošenje takvih presuda.

Dopunska presuda

Član 339.

Ako je sud propustio da odluči o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom, ili je propustio da odluči o dijelu zahtjeva, stranka može u roku od petnaest dana od primitka presude predložiti parničnom sudu da se presuda dopuni.

Nepravovremeni ili neosnovani prijedlog za dopunu presude odbacit će odnosno odbiti predsjednik vijeća bez održavanja ročišta.

Član 340.

Kad predsjednik vijeća nađe da je prijedlog za dopunu presude osnovan, zakazat će glavnu raspravu pred vijećem radi donošenja presude o zahtjevu koji nije riješen (dopunska presuda).

Dopunska presuda može se donijeti i bez ponovnog otvaranja glavne rasprave ako tu presudu donosi isto vijeće koje je donijelo i prvobitnu presudu, a zahtjev u pogledu kojega se traži dopuna dovoljno je raspravljen.

Ako vijeće ustanovi da je prijedlog za donošenje dopunske presude nepravovremen ili neosnovan, odbacit će odnosno odbiti prijedlog rješenjem.

Ako se prijedlog za dopunu presude odnosi samo na troškove postupka, odluku o prijedlogu donosi predsjednik vijeća bez održavanja ročišta.

Član 341.

Ako je uz prijedlog za dopunu presude podnesena i žalba protiv presude, prvostepeni sud zastat će s dostavom te žalbe drugostepenom sudu dok se ne donese odluka o prijedlogu za dopunu presude i dok ne protekne rok za žalbu protiv te odluke.

Ako protiv odluke o dopuni presude bude podnesena žalba, ta žalba zajedno sa žalbom protiv prvobitne presude dostavit će se drugostepenom sudu.

Ako se prvostepena presuda pobija žalbom samo zato što prvostepeni sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, žalba će se smatrati prijedlogom stranke da se donese dopunska presuda.

Ispravljanje presude

Član 342.

Pogreške u imenima i brojevima, i druge očite pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesuglasnost prijepisa presude s izvornikom ispravit će predsjednik vijeća u svako doba.

Ispravljanje će se obaviti posebnim rješenjem i unijeti na kraju izvornika, a strankama će se dostaviti prijepis rješenja.

Ako između izvornika i prijepisa presude postoji nesuglasnost u pogledu kakve odluke sadržane u izreci presude, strankama će se dostaviti ispravljeni prijepis presude s naznakom da se tim prijepisom presude zamjenjuje prijašnji prijepis presude. U takvu slučaju rok za izjavljivanje pravnog lijeka u pogledu ispravljenog dijela presude teče od dana dostave ispravljenog prijepisa presude.

O ispravljanju presude sud može odlučiti bez saslušanja stranaka.

G l a v a d v a d e s e t č e t v r t a

RJEŠENJE

Član 343.

Sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuje predsjednik vijeća.

Rješenje koje je na ročištu objavljeno dostavit će se strankama u ovjerenom prijepisu samo ako je protiv toga rješenja dopuštena posebna žalba, ili ako se na temelju rješenja može odmah tražiti izvršenje, ili ako to zahtijeva upravljanje parnicom.

Sud je vezan za svoja rješenja ako se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije što drugo određeno.

Kad se rješenje ne dostavlja pismeno, ono prema strankama ima učinak čim je objavljeno.

Član 344.

Rješenja koja sud donosi izvan ročišta saopćavaju se strankama dostavom ovjerenog prijepisa rješenja.

Ako se rješenjem odbija prijedlog jedne stranke bez prethodnog saslušanja protivne stranke, toj se stranci rješenje neće dostaviti.

Član 345.

Rješenje mora biti obrazloženo ako se njime odbija prijedlog stranke ili ako se njime rješava o prijedlozima stranaka koji su među sobom u opreci, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.

Pismeni sastav rješenja treba da sadrži uvijek uvod i izreku, a obrazloženje samo ako prema stavku 1. ovog člana rješenje mora biti obrazloženo.

Član 346.

Pravomoćna rješenja o kaznama izrečenim prema odredbama ovog zakona izvršavaju se po službenoj dužnosti.

Član 347.

Odredbe čl. 328, 334. stavka 2, člana 335. stavka 2, člana 336. stavka 2. i čl. 337. do 342. ovog zakona na odgovarajući će se način primjenjivati i na rješenja.

B. Postupak po pravnim lijekovima

G l a v a d v a d e s e t p e t a

REDOVNI PRAVNI LIJEKOVI

1. Žalba protiv presude

Pravo na žalbu

Član 348.

Protiv presude donesene u prvom stepenu stranke mogu podnijeti žalbu u roku od petnaest dana od dana dostave prijepisa presude, ako u ovom zakonu nije određen drugi rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj je rok osam dana.

Pravovremeno podnesena žalba sprečava da presuda postane pravomoćna u dijelu koji se pobija žalbom.

O žalbi protiv presude odlučuje drugostepeni sud.

Član 349.

Stranka se može odreći prava na žalbu od časa kad je presuda objavljena; a ako presuda nije objavljena, onda od časa kad joj prijepis presude bude dostavljen.

Do donošenja odluke drugostepenog suda stranka može odustati od već podnesene žalbe. Odricanje ili odustanak od žalbe ne može se opozvati.

Sadržaj žalbe

Član 350.

Žalba treba da sadrži:

- 1) oznaku presude protiv koje se podnosi žalba;
- 2) izjavu da se presuda pobija u cijelosti ili u određenom dijelu;
- 3) razlog žalbe;
- 4) potpis podnosioca žalbe.

Član 351.

Ako se na temelju podataka iz žalbe ne može utvrditi koja se presuda pobija ili ako žalba nije potpisana (nepotpuna žalba), prvostepeni će sud rješenjem, protiv kojega nije dopuštena žalba, pozvati žalitelja da u određenom roku dopuni ili ispravi žalbu podneskom ili na zapisnik kod toga suda.

Ako žalitelj u određenom roku ne postupi po traženju suda, sud će rješenjem odbaciti žalbu kao nepotpunu.

Ako žalba po svojem sadržaju ima drugih nedostataka, prvostepeni će sud žalbu dostaviti drugostepenom sudu ne pozivajući žalitelja da je dopuni odnosno ispravi.

Član 352.

U žalbi se mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi. Pozivajući se na nove činjenice žalitelj je dužan navesti dokaze kojima bi se te činjenice utvrdile, a predlažući nove dokaze dužan je navesti činjenice koje tim dokazima treba utvrditi.

Žalitelj koji nije učinio vjerojatnim da je iz opravdanih razloga propustio u prvostepenom postupku položiti iznos potreban za podmirenje troškova u povodu izvođenja predloženog dokaza (član 153. stav 3) ne može u žalbi predložiti da se taj dokaz izvede.

Prigovor radi prebijanja koji nije iznesen pred prvostepenim sudom ne može se iznositi u žalbi.

Ako su zbog iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza uzrokovani troškovi u postupku u povodu žalbe, te će troškove neovisno o ishodu spora podmirivati ona stranka koja je iznijela nove činjenice odnosno predložila nove dokaze.

Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati

Član 353.

Presuda se može pobijati:

- 1) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka;
- 2) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja;
- 3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Presuda zbog izostanka ne može se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja.

Presuda na temelju priznanja i presuda na temelju odricanja mogu se pobijati zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju odnosno o odricanju dana u zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare.

Član 354.

Bitna povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud u toku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovog zakona, a to je bilo ili je moglo biti od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Bitna povreda odredaba parničnog postupka uvijek postoji:

- 1) ako je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je u donošenju presude sudjelovao sudac ili sudac porotnik koji nije sudjelovao na glavnoj raspravi;
- 2) ako je u donošenju presude sudjelovao sudac ili sudac porotnik koji se po zakonu mora izuzeti (član 71. stavak 1. toč. 1. do 5) odnosno koji je rješenjem suda bio izuzet;
- 3) ako je odlučeno o zahtjevu u sporu koji ne ide u sudsku nadležnost (član 16);
- 4) ako je sud odlučio o tužbenom zahtjevu za koji je stvarno nadležan viši sud iste vrste, redovni sud druge vrste odnosno samoupravni sud (član 16) ili ako je u povodu prigovora stranaka, u odluci koja je unesena u presudu, nepravilno odlučio da je mjesno nadležan, a stranka se zbog toga žali;
- 5) ako je protivno odredbama ovog zakona sud utemeljio svoju odluku na nedopuštenim raspolaganjima stranaka (član 3. stava 3);
- 6) ako je protivno odredbama ovog zakona sud donio presudu zbog izostanka, presudu na temelju priznanja ili presudu na temelju odricanja;
- 7) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave, nije dana mogućnost da raspravlja pred sudom;
- 8) ako je protivno odredbama ovog zakona sud odbio zahtjev stranke da se u postupku služi svojim jezikom i pismom i da prati tok postupka na svom jeziku, a stranka se zbog toga žali;
- 9) ako je sud donio presudu bez glavne rasprave, a bio je dužan održati glavnu raspravu;

10) ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;

11) ako je odlučeno o zahtjevu o kojemu već teče parnica, ili o kojemu je već prije pravomoćno presuđeno, ili o kojemu je već zaključena sudska nagodba;

12) ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi;

13) ako presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati, a osobito ako je izreka presude nerazumljiva, ako proturječi sama sebi ili razlozima presude, ili ako presuda nema uopće razloga, ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama, ili su ti razlozi nejasni ili proturiječni, ili ako o odlučnim činjenicama postoji proturiječnost između onoga što se u razlozima presude navodi o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima danim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika.

Član 355.

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud kakvu odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio.

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to upozoravaju nove činjenice ili novi dokazi.

Član 356.

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebao primijeniti ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

Postupak po žalbi

Član 357.

Žalba se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 358.

Nepravovremenu, nepotpunu (član 351. stavak 1) ili nedopuštenu žalbu odbacit će rješenjem predsjednik vijeća prvostepenog suda bez održavanja ročišta.

Žalba je nepravovremena ako je podnesena nakon protoka zakonskog roka za njezino podnošenje.

Žalba je nedopuštena ako je žalbu podnijela osoba koja nije ovlaštena za podnošenje žalbe, ili osoba koja se odrekla ili je odustala od žalbe, ili ako osoba koja je podnijela žalbu nema pravnog interesa za podnošenje žalbe.

Član 359.

Primjerak pravovremene, potpune i dopuštene žalbe dostavit će prvostepeni sud protivnoj stranci koja može u roku od osam dana od primitka podnijeti tome sudu odgovor na žalbu.

Primjerak odgovora na žalbu dostavit će prvostepeni sud žalitelju.

Nepravovremeno podnesen odgovor na žalbu neće se odbaciti, već će se dostaviti drugostepenom sudu koji će ga uzeti u obzir ako je to još moguće.

Član 360.

Nakon primitka odgovora na žalbu ili nakon protoka roka za odgovor na žalbu predsjednik će vijeća žalbu i odgovor na žalbu, ako je podnesen, sa svim spisima dostaviti drugostepenom sudu.

Ako žalitelj tvrdi da su u prvostepenom postupku povrijeđene odredbe parničnog postupka, predsjednik vijeća prvostepenog suda dat će objašnjenje u povodu navoda žalbe koji se tiču tih povreda, a prema potrebi će provesti i izvidaje da provjeri istinitost tih navoda u žalbi.

Član 361.

Kad spisi po žalbi stignu drugostepenom sudu, predsjednik žalbenog vijeća određuje suca izvjestitelja.

Sudac izvjestitelj može, prema potrebi, od prvostepenog suda pribaviti izvještaj o povredama odredaba postupka i zatražiti da se radi utvrđivanja tih povreda provedu izvidaji.

Član 362.

Drugostepeni sud odlučuje o žalbi, u pravilu, bez rasprave.

Kad vijeće drugostepenog suda nađe da je radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno da se pred drugostepenim sudom ponove već izvedeni dokazi, zakazat će raspravu pred drugostepenim sudom.

Član 363.

Na raspravu se pozivaju stranke odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, a i oni svjedoci i vještaci za koje sud odluči da se saslušaju.

Ako s rasprave izostane jedna stranka ili obje stranke, sud će raspravljati o žalbi i donijeti odluku uzimajući u obzir osobito ono što je izneseno u žalbi i u odgovoru na žalbu.

Rasprava pred drugostepenim sudom počinje izvještajem izvjestitelja, koji izlaže stanje stvari ne dajući svoje mišljenje o osnovanosti žalbe.

Nakon toga pročitat će se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a prema potrebi i zapisnik o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom. Zatim će žalitelj obrazložiti svoju žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Stranka može na raspravi iznositi činjenice i predlagati dokaze koje nije iznijela odnosno predložila u žalbi, ali ne može isticati prigovor prebijanja koji nije istaknut pred prvostepenim sudom.

Član 364.

Ako u čl. 362. i 363. ovog zakona nije što drugo određeno, odredbe o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom (čl. 294. do 320) na odgovarajući se način primjenjuju i na raspravu pred drugostepenim sudom.

*Granice ispitivanja prvostepene presude***Član 365.**

Drugostepeni sud ispituje prvostepenu presudu u onom dijelu u kojemu se pobija žalbom; a ako se iz žalbe ne vidi u kojem se dijelu presuda pobija, drugostepeni sud uzet će da se presuda pobija u dijelu u kojemu stranka nije uspjela u sporu.

Drugostepeni sud ispituje prvostepenu presudu u granicama razloga navedenih u žalbi pazeći po službenoj dužnosti na bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stavka 2. ovog zakona i na pravilnu primjenu materijalnog prava.

Na prekoračenje tužbenog zahtjeva drugostepeni sud pazi samo na zahtjev stranke.

*Odluke drugostepenog suda o žalbi***Član 366.**

Drugostepeni sud može u sjednici vijeća ili na temelju održane rasprave odbaciti žalbu kao nepravovremenu, nepotpunu ili kao nedopuštenu, odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu, ukinuti tu presudu i uputiti predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje, ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu ili preinačiti prvostepenu presudu.

Drugostepeni sud može ukinuti presudu i kad stranka traži njezinu preinaku, a može preinačiti presudu iako stranka traži da se ona ukine.

Član 367.

Nepravovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu žalbu odbacit će drugostepeni sud rješenjem, ako to nije učinio prvostepeni sud (član 358).

Član 368.

Drugostepeni će sud presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu kad ustanovi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 369.

Drugostepeni će sud rješenjem ukinuti prvostepenu presudu ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka (član 354) i vratiti predmet istome prvostepenom sudu ili će ga ustupiti nadležnome prvostepenom sudu radi održavanja nove glavne rasprave. U tom će rješenju drugostepeni sud odlučiti i koje se provedene radnje, zahvaćene bitnom povredom odredaba parničnog postupka, ukidaju.

Ako su u postupku pred prvostepenim sudom povrijeđene odredbe iz člana 354. stavka 2. toč. 3. i 11. ovog zakona, drugostepeni će sud ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Ako su u postupku pred prvostepenim sudom povrijeđene odredbe iz člana 354. stavka 2. točke 10. ovog zakona, drugostepeni će sud, s obzirom na prirodu povrede, ukinuti prvostepenu presudu i vratiti predmet nadležnome prvostepenom sudu ili će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Član 370.

Drugostepeni će sud rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda i vratiti predmet tom sudu na ponovno suđenje ako smatra da radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja treba održati novu glavnu raspravu pred prvostepenim sudom, osim ako je odlučio da sam održi raspravu.

Tako će drugostepeni sud postupiti i kad stranka nije pobijala presudu zbog pogrešno ili nepotpuno utvrdenoga činjeničnog stanja, ako se pri rješavanju o žalbi pojavi opravdana sumnja da su činjenice na kojima je utemeljena prvostepena presuda pravilno utvrđene.

Ako drugostepeni sud u sjednici vijeća ili na raspravi ustanovi da radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja treba utvrditi činjenice ili izvesti nove dokaze ukinut će prvostepenu presudu i vratiti predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

Član 371.

Kad drugostepeni sud ukine presudu prvostepenog suda i vrati predmet istom sudu na ponovno suđenje, može narediti da se nova glavna rasprava održi pred drugim vijećem.

Član 372.

Ako utvrdi da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev, drugostepeni će sud, prema prirodi prekoračenja tužbenog zahtjeva, rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje tom sudu odnosno presudom preinačiti pobijanu odluku.

Član 373.

Drugostepeni će sud presudom preinačiti prvostepenu presudu:

- 1) ako je na temelju rasprave utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;
- 2) ako je prvostepeni sud pogrešno ocijenio isprave ili posredno izvedene dokaze, a odluka je prvostepenog suda utemeljena isključivo na tim dokazima;
- 3) ako je prvostepeni sud iz činjenica što ih je utvrdio izveo nepravilan zaključak o postojanju drugih činjenica, a na tim je činjenicama utemeljena presuda;
- 4) ako smatra da je činjenično stanje u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo.

Član 374.

Drugostepeni sud ne može preinačiti presudu na štetu stranke koja se žalila ako je samo ona podnijela žalbu.

Član 375.

U obrazloženju presude odnosno rješenja drugostepeni sud treba ocijeniti žalbene navode koji su od odlučnog značenja i označiti razloge koje je uzeo u obzir po službenoj dužnosti.

Kad se prvostepena presuda ukida zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka, treba u obrazloženju navesti koje su odredbe povrijeđene i u čemu se povrede sastoje.

Ako se prvostepena presuda ukida i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja, navest će se u čemu se sastoje nedostaci u utvrđivanju činjeničnog stanja odnosno zašto su nove činjenice i dokazi važni i od utjecaja za donošenje pravilne odluke.

Član 376.

Drugostepeni sud vratit će sve spise sudu prvog stepena s dovoljnim brojem ovjerenih prijepisa svoje odluke, radi predaje strankama i drugim zainteresiranim osobama.

Član 377.

Prvostepeni sud dužan je izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja je upozorio drugostepeni sud u svom rješenju.

Na novoj glavnoj raspravi stranke mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze.

Ako presuda bude ukinuta zato što je presudu donio nenadležni sud, nova rasprava pred prvostepenim sudom održat će se prema odredbama koje važe za održavanje glavne rasprave u slučaju kad se promijeni vijeće (član 315. stavak 3).

2. Žalba protiv rješenja

Član 378.

Protiv rješenja prvostepenog suda dopuštena je žalba ako u ovom zakonu nije određeno da žalba nije dopuštena.

Ako ovaj zakon izričito određuje da posebna žalba nije dopuštena, rješenje prvostepenog suda može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

Član 379.

Pravovremeno podnesena žalba zadržava izvršenje rješenja, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Rješenje protiv kojega nije dopuštena posebna žalba može se odmah izvršiti.

Član 380.

Rješavajući o žalbi drugostepeni sud može:

- 1) odbaciti žalbu kao nepravovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu (član 358. st. 1. do 3. i član 378. stavak 1);
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi rješenje prvostepenog suda;
- 3) uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti te prema potrebi predmet vratiti na ponovan postupak.

Član 381.

U postupku po žalbi protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe koje važe za žalbu protiv presude, osim odredaba o odgovoru na žalbu i o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

G l a v a d v a d e s e t š e s t a

IZVANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

1. Revizija

Član 382.

Protiv pravomoćne presude donesene u drugom stepenu stranke mogu izjaviti reviziju u roku od 30 dana od dana dostave prijepisa presude.

Revizija nije dopuštena u imovinskopravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 8.000 dinara.

Revizija nije dopuštena u imovinskopravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naveo ne prelazi 8.000 dinara.

Iznimno, i kad je riječ o tužbenom zahtjevu iz st. 2. i 3. ovog člana, revizija je uvijek dopuštena:

- 1) u sporovima o uzdržavanju;
 - 1a) u sporovima o naknadi štete za izgubljeno uzdržavanje zbog smrti davaoca uzdržavanja;
- 2) u sporovima iz radnih odnosa;
- 3) u sporovima iz autorskog prava;
- 4) u sporovima koji se odnose na zaštitu i upotrebu izuma i tehničkih unapređenja, uzoraka, modela i žigova i prava na upotrebu tvrtke ili imena te u sporovima iz nelojalne utakmice i monopolističkih ponašanja;
- 5) u imovinskim sporovima koji nastanu iz protuustavnih i protuzakonitih pojedinačnih akata i radnji kojima se poduzeća odnosno druge pravne osobe ili radni ljudi ovisno o sjedištu odnosno prebivalištu stavljaju u neravnopravan položaj na jedinstvenome jugoslavenskom tržištu ili na drugi način narušava jedinstvo jugoslavenskog tržišta, uključujući i sporove o naknadi štete koja se time uzrokuje.

Član 383.

O reviziji odlučuje vrhovni sud u republici odnosno autonomnoj pokrajini.

Član 384.

Podnesena revizija ne zadržava izvršenje pravomoćne presude protiv koje je izjavljena.

Član 385.

Revizija se može izjaviti:

1) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stavka 2. ovog zakona, osim ako se povreda odnosi na mjesnu nadležnost (član 354. stavak 2. točka 4), ako je prvostepeni sud donio presudu bez glavne rasprave, a bio je dužan održati glavnu raspravu (član 354. stavak 2. točka 9), ako je odlučeno o zahtjevu o kojemu već teče parnica (član 354. stavak 2. točka 11) ili ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi (član 354. stavak 2. točka 12);

2) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stavka 1. ovog zakona koja je učinjena u postupku pred drugostepenim sudom;

3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva revizija se može izjaviti samo ako je ta povreda učinjena tek u postupku pred drugostepenim sudom.

Revizija se ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrdenoga činjeničnog stanja.

Protiv presude donesene u drugom stepenu kojom se potvrđuje presuda na temelju priznanja revizija se može izjaviti samo iz razloga iz stavka 1. toč. 1. i 2. i stavka 2. ovog člana.

Član 386.

Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kojemu se ona pobija revizijom i u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 354. stavka 2. točke 10. ovog zakona i na pravilnu primjenu materijalnog prava.

Član 387.

Stranke mogu u reviziji iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako se oni odnose na bitne povrede odredaba parničnog postupka zbog kojih se revizija može izjaviti.

Član 388.

Revizija se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud, protivnu stranku i javnog tužioca nadležnog za ulaganje zahtjeva za zaštitu zakonitosti (član 403).

Član 389.

Nepravovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu reviziju odbacit će rješenjem predsjednik vijeća prvostepenog suda, bez održavanja ročišta.

Revizija je nedopuštena ako ju je izjavila osoba koja nije ovlaštena na podnošenje revizije, ili osoba koja je odustala od revizije, ili ako osoba koja je izjavila reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može podnijeti.

Član 390.

Primjerak pravovremene, potpune i dopuštene revizije predsjednik vijeća prvostepenog suda dostavit će protivnoj stranci i javnom tužiocu nadležnom za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti (član 403).

Javnom tužiocu iz stavka 1. ovog člana dostavit će se, zajedno s revizijom, i prijepis presude protiv koje je revizija izjavljena.

U roku od 30 dana od dana dostave revizije protivna stranka može podnijeti sudu odgovor na reviziju, a nadležni javni tužilac može se izjasniti o podnesenoj reviziji.

Nakon primitka odgovora odnosno izjašnjenja o reviziji ili nakon proteka roka za odgovor odnosno za izjašnjenje predsjednik vijeća prvostepenog suda dostavit će reviziju i odgovor na reviziju odnosno izjašnjenje o reviziji, ako su podneseni, sa svim spisima, revizijskom sudu preko drugostepenog suda.

Član 391.

O reviziji revizijski sud odlučuje bez rasprave.

Član 392.

Nepravovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu reviziju odbacit će revizijski sud rješenjem ako to, u granicama svojih ovlaštenja (član 389), nije učinio prvostepeni sud.

Član 393.

Revizijski će sud presudom odbiti reviziju kao neosnovanu ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 394.

Ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. st. 1. i 2. ovog zakona zbog koje se revizija može izjaviti, osim povreda određenih u st. 2. i 3. ovog člana, revizijski će sud rješenjem ukinuti u cijelosti ili djelomično presudu drugostepenog i prvostepenog suda ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću prvostepenog ili drugostepenog suda odnosno drugome nadležnom sudu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom učinjena povreda iz čl. 354. st. 2. toč. 3. i 11. ovog zakona, osim ako je odlučeno o zahtjevu o kojemu već teče parnica, revizijski će sud ukinuti rješenjem donesene odluke i odbaciti tužbu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom učinjena povreda iz čl. 354. st. 2. točke 10. ovog zakona, revizijski će sud s obzirom na prirodu povrede, postupiti prema odredbama st. 1. ili 2. ovog člana.

Član 395.

Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će prihvatiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

Ako revizijski sud ustanovi da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uvjeta za preinaku pobijane presude, rješenjem će prihvatiti reviziju, ukinuti u cijelosti ili djelomično presudu prvostepenog i drugostepenog suda ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću prvostepenog odnosno drugostepenog suda.

Član 396.

Ako utvrdi da je pravomoćnom presudom donesenom u drugom stepenu prekoračen tužbeni zahtjev, revizijski će sud, prema prirodi prekoračenja tužbenog zahtjeva, rješenjem ukinuti presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje drugostepenom sudu odnosno presudom preinačiti pobijanu presudu.

Član 397.

Ako se pri odlučivanju o reviziji izjavljenoj u sporu iz čl. 382. st. 4. točke 5. ovog zakona opravdano posumnja da su činjenice na kojima je pobijana odluka utemeljena pravilno utvrđene, revizijski će sud rješenjem ukinuti pobijanu odluku, a prema potrebi i odluke sudova nižeg stepena i predmete vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću prvostepenog ili drugostepenog suda odnosno drugom nadležnom sudu.

Član 398.

Odluka revizijskog suda dostavlja se prvostepenom sudu preko drugostepenog suda. Primjerak odluke revizijskog suda dostavlja se i nadležnome javnom tužiocu (član 403).

Član 399.

Ako u čl. 382. do 398. ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku u povodu revizije na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovog zakona o žalbi protiv presude iz člana 349. st. 2. i 3. čl. 350, 351. i 356, člana 358. stavka 5, člana 359. st. 2. i 3. člana 360. stavka 2, čl. 361, 366, 371. i čl. 374. do 377. ovog zakona.

Član 400.

Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostepenog suda kojim je postupak pravomoćno završen.

Revizija protiv rješenja iz st. 1. ovog člana nije dopuštena u sporovima u kojima ne bi bila dopuštena revizija protiv pravomoćne presude (član 382. st. 2. i 3).

Revizija je uvijek dopuštena protiv rješenja drugostepenog suda kojim se podnesena žalba odbacuje odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostepenog suda o odbacivanju revizije.

U postupku u povodu revizije protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude.

2. Zahtjev za zaštitu zakonitosti

Član 401.

Protiv pravomoćne sudske odluke javni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti u roku od tri mjeseca.

Rok za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti iz st. 1. ovog člana računa se:

- 1) protiv odluke donesene u prvom stepenu protiv koje nije podnesena žalba – od dana kad se ta odluka više nije mogla pobijati žalbom;
- 2) protiv odluke donesene u drugom stupnju protiv koje nije izjavljena revizija – od dana kad je ta odluka dostavljena onoj stranci kojoj je kasnije dostavljena.

Protiv odluke iz stavka 1. ovog člana donesene u drugom stepenu protiv koje su stranke izjavile reviziju javni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti samo u roku od 30 dana od dana kad mu je dostavljena revizija one stranke čija mu je revizija ranije dostavljena (član 390. stavak 1).

Zahtjev za zaštitu zakonitosti nije dopušten protiv odluke koju je u povodu revizije ili zahtjeva za zaštitu zakonitosti donio sud nadležan da odlučuje o tim pravnim lijekovima (član 383).

Član 401a.

Protiv pravomoćne sudske odluke donesene u sporu koji se odnosi na ugovor o prometu nekretnina javni tužilac može u roku od dvije godine podići zahtjev za zaštitu zakonitosti zbog toga što je ugovor po svojem sadržaju ili cilju protivan ustavom utvrđenim načelima društvenog uređenja, prisilnim propisima ili moralu socijalističkoga samoupravnog društva. Taj se rok računa od dana pravomoćnosti odluke, a ako je protiv odluke bila izjavljena revizija - od dana donošenja odluke revizijskog suda kojom je postupak završen.

Član 402.

O zahtjevu za zaštitu zakonitosti odlučuje sud iz člana 383. ovog zakona.

Član 403.

Zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv odluke iz člana 401. ovog zakona podiže javni tužilac određen republičkim odnosno pokrajinskim zakonom.

Član 404.

Javni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti:

1) zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. st. 1. i 2. ovog zakona, osim ako se povreda odnosi na mjesnu nadležnost (član 354. stavak 2. točka 4), ako je prvostepeni sud donio presudu bez glavne rasprave, a bio je dužan održati glavnu raspravu (član 354. stavak 2. točka 9), ako je odlučeno o zahtjevu o kojemu već teče parnica (član 354. stavak 2. točka 11) ili ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi (član 354. stavak 2. točka 12);

2) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Javni tužilac ne može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva niti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenoga činjeničnog stanja.

Član 405.

Prema odredbi člana 394. stavka 1. ovog zakona sud nadležan da odlučuje o zahtjevu za zaštitu zakonitosti postupit će i kad utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stavka 1. ovog zakona koja je učinjena u postupku pred prvostepenim sudom.

Član 406.

Ako su protiv iste odluke podneseni i revizija i zahtjev za zaštitu zakonitosti, sud iz člana 383. ovog zakona odlučit će o tim pravnim lijekovima jednom odlukom.

Član 407.

O sjednici na kojoj će sud odlučiti o zahtjevu za zaštitu zakonitosti obavijestit će se nadležni javni tužilac (član 403).

Član 408.

Kad rješava o zahtjevu za zaštitu zakonitosti, sud će se ograničiti samo na ispitivanje povreda koje javni tužilac ističe u svom zahtjevu.

Ako u čl. 401. do 407. ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku u povodu zahtjeva za zaštitu zakonitosti na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe člana 384. čl. 387. do 395. i čl. 397. do 399. ovog zakona.

3. Zahtjev za zaštitu zakonitosti saveznoga javnog tužioca

Član 409.

Savezni javni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv pravomoćne sudske odluke kojom je povrijeđen savezni zakon ili međunarodni ugovor.

Savezni javni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti iz stavka 1. ovog člana tek pošto se protiv pobijane odluke iscrpi mogućnost ulaganja žalbe, revizije i zahtjeva za zaštitu zakonitosti pred sudovima republike odnosno autonomne pokrajine odnosno pošto ulaganje tih pravnih lijekova više ne bude moguće.

Savezni javni tužilac ne može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv odluke Saveznog suda donesene u povodu zahtjeva za zaštitu zakonitosti ili u povodu zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke pred Saveznim sudom.

Član 410.

Savezni javni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti samo iz razloga iz kojih zahtjev za zaštitu zakonitosti može podići javni tužilac u republici odnosno autonomnoj pokrajini (član 404).

Zahtjev za zaštitu zakonitosti ne može se podići zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka (član 354) u predmetima u kojima se odluka o osnovanosti tužbenog zahtjeva temelji isključivo na primjeni republičkog odnosno pokrajinskog zakona.

U predmetima u kojima se odluka o osnovanosti tužbenog zahtjeva temelji isključivo na primjeni republičkog odnosno pokrajinskog zakona, savezni javni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti:

- 1) zbog povrede odredaba saveznog zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja;
- 2) zbog povrede odredaba saveznog zakona o nadležnosti jugoslavenskog suda da sudi u sporovima s međunarodnim elementom;
- 3) zbog povrede odredaba saveznog zakona o rješavanju sukoba zakona i nadležnosti u odnosima između republika te autonomne pokrajine i druge republike.

Član 411.

O zahtjevu za zaštitu zakonitosti saveznoga javnog tužioca odlučuje Savezni sud.

Član 412.

Savezni javni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti u roku od tri mjeseca. Rok iz stavka 1. ovog člana računa se:

- 1) ako protiv pravomoćne odluke nije bila izjavljena revizija niti podignut zahtjev za zaštitu zakonitosti iz člana 401. ovog zakona - od protoka roka za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti nadležnoga javnog tužioca u republici odnosno autonomnoj pokrajini (član 401);
- 2) ako je protiv pravomoćne odluke bila izjavljena revizija ili podignut zahtjev za zaštitu zakonitosti iz člana 401. ovog zakona - od dana kad je objavljena posljednja dostava odluke donesene u povodu tih pravnih lijekova stranka i nadležnome javnom tužiocu u republici odnosno autonomnoj pokrajini (član 403).

Savezni javni tužilac ne može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti prije proteka roka za izjavlivanje revizije odnosno podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti iz člana 401. ovog zakona; a ako ti pravni lijekovi budu podneseni, ne može podići zahtjev prije nego što nadležni sud o njima donese odluku.

Iznimno od odredbe stavka 3. ovog člana, ako nadležni javni tužilac u republici odnosno autonomnoj pokrajini izjavi da neće podići zahtjev za zaštitu zakonitosti, savezni javni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti nakon proteka rokova u kojima su reviziju mogle izjaviti stranke; a ako revizija nije dopuštena, zahtjev može podići od dana označenog u članu 401. stavku 2. ovog zakona.

U slučaju iz stavka 4. ovog člana savezni javni tužilac treba uz zahtjev za zaštitu zakonitosti priložiti izjavu nadležnoga javnog tužioca u republici odnosno autonomnoj pokrajini da neće podići zahtjev za zaštitu zakonitosti.

Do donošenja odluke Saveznog suda savezni javni tužilac može odustati od podnesenog zahtjeva.

Član 413.

Zahtjev za zaštitu zakonitosti podnosi se neposredno Saveznom sudu, u dovoljnom broju primjeraka za sud i parnične stranke.

Primjerak zahtjeva Savezni sud dostavit će parničnim strankama, koje se mogu u roku od 15 dana od dana dostave izjasniti o zahtjevu.

Član 414.

Ako pravomoćna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, sud je dužan izvesti sve parnične radnje i raspraviti o svim pitanjima na koja je upozorio Savezni sud.

U novom postupku pred prvostepenim i drugostepenim sudom stranke mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze.

Ako je osim odluke nižeg suda ukinuta i odluka višeg suda, predmet se dostavlja nižem sudu preko višeg suda.

Član 415.

Ako u čl. 409. do 414. ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku u povodu zahtjeva za zaštitu zakonitosti saveznoga javnog tužioca na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe člana 384, čl. 387. do 395. čl. 397. do 399, čl. 405, 407. i 408. stavka 1. ovog zakona.

4. Zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke pred Saveznim sudom

Član 416.

Protiv pravomoćne odluke koja je donesena u povodu revizije ili zahtjeva za zaštitu zakonitosti iz člana 401. ovog zakona, stranka može podnijeti zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke Saveznom sudu u roku od 30 dana od dana dostave pobijene odluke.

Zahtjev se može podnijeti u imovinskim sporovima koji nastanu iz protuustavnih i protuzakonskih pojedinačnih akata i radnji kojima se poduzeća odnosno druge pravne osobe ili radni ljudi, ovisno o sjedištu odnosno prebivalištu, stavljaju u neravnopravan položaj na jedinstvenome jugoslavenskom tržištu ili u sporovima koji proizlaze iz zaključenih monopolističkih sporazuma, nelojalne utakmice ili iz poslova odnosno radnji kojima se na drugi način narušava jedinstvo jugoslavenskog tržišta, uključujući i sporove o naknadi štete koja se time prouzrokuje.

Stranka ne može podnijeti zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke Saveznog suda donesene u povodu zahtjeva za zaštitu zakonitosti ili u povodu zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke.

Član 417.

Zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke može se podnijeti samo iz razloga iz kojih se može izjaviti revizija (član 385).

Član 418.

Zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke podnosi se neposredno Saveznom sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud, protivnu stranku i saveznoga javnog tužioca.

Primjerak zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke Savezni sud dostavit će protivnoj stranci i saveznome javnom tužiocu, koji se mogu u roku od 15 dana izjasniti o zahtjevu.

Član 419.

Ako je protiv iste odluke savezni javni tužilac podigao zahtjev za zaštitu zakonitosti i stranka podnijela zahtjev za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke, Savezni će sud odlučiti o tim pravnim lijekovima jednom odlukom.

Član 420.

Ako u čl. 416. do 419. ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku u povodu zahtjeva za izvanredno preispitivanje pravomoćne odluke pred Saveznim sudom na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe člana 384, čl. 386. do 395. i čl. 397. do 399. ovog zakona.

5. Ponavljanje postupka

Član 421.

Postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti:

- 1) ako je pri donošenju odluke sudjelovao sudac odnosno porotnik koji je po zakonu morao biti izuzet (član 71. stavak 1. toč. 1. do 5) odnosno koji je rješenjem suda bio izuzet;
- 2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave, nije bila dana mogućnost da raspravlja pred sudom;
- 3) ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;
- 4) ako se odluka suda temelji na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka;
- 5) ako se odluka suda temelji na ispravi koja je krivotvorena ili u kojoj je ovjeren neistinit sadržaj;
- 6) ako je do odluke suda došlo zbog krivičnog djela suca odnosno suca porotnika, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili koje treće osobe;
- 7) ako stranka stekne mogućnost da upotrijebi pravomoćnu odluku suda koja je ranije među istim strankama donesena o istom zahtjevu;
- 8) ako se odluka suda temelji na drugoj odluci suda ili na odluci kakva drugog organa, a ta odluka bude pravomoćno preinačena, ukinuta odnosno poništena;
- 9) ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na temelju kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku.

Član 422.

Iz razloga navedenih u čl. 421. toč. 1. do 3. ovog zakona ne može se zahtijevati ponavljanje postupka ako je taj razlog bio bez uspjeha iznesen u prijašnjem postupku.

Zbog okolnosti navedenih u čl. 421. toč. 1, 7, 8. i 9. ovog zakona ponavljanje postupka može se dopustiti samo ako stranka bez svoje krivnje nije mogla te okolnosti iznijeti prije nego što je prijašnji postupak završen pravomoćnom sudskom odlukom.

Član 423.

Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od trideset dana:

1) u slučaju iz člana 421. točke 1. ovog zakona - od dana kad je stranka saznala za taj razlog;
2) u slučaju iz člana 421. točke 2. ovog zakona - od dana kad je odluka dostavljena stranci;
3) u slučaju iz člana 421. točke 3 ovog zakona, ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku - od dana kad je odluka dostavljena toj osobi; ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik - od dana kad je odluka dostavljena stranci odnosno njezinu zakonskom zastupniku; a ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku - od dana kad je stranka saznala za taj razlog;

4) u slučajevima iz člana 421. toč. 4. do 6. ovog zakona - od dana kad je stranka saznala za pravomoćnu presudu u krivičnom postupku; a ako se krivični postupak ne može provesti - onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih se postupak ne može pokrenuti;

5) u slučajevima iz člana 421. toč. 7. i 8. ovog zakona - od dana kad je stranka mogla upotrijebiti pravomoćnu odluku koja je razlog za ponavljanje postupka;

6) u slučaju iz člana 421. točke 9. ovog zakona - od dana kad je stranka mogla iznijeti sudu nove činjenice odnosno nova dokazna sredstva.

Ako bi rok određen u stavku 1. ovog člana počeo teći prije nego što je odluka postala pravomoćna, taj će se rok računati od pravomoćnosti odluke ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lijek odnosno od dostave pravomoćne odluke višeg suda izrečene u posljednjem stepenu.

Nakon što protekne rok od pet godina od dana kad je odluka postala pravomoćna, prijedlog za ponavljanje postupka ne može se podnijeti, osim ako se ponavljanje traži iz razloga navedenih u članu 421. toč. 2. i 3. ovog zakona.

Član 424.

Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek sudu koji je donio odluku u prvom stepenu.

U prijedlogu se osobito moraju navesti: zakonska osnova po kojoj se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizlazi da je prijedlog podnesen u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagачa.

Član 425.

Nepravovremene (član 423), nepotpune (član 424. stavak 2) ili nedopuštene (član 423) prijedloge za ponavljanje postupka odbacit će rješenjem predsjednik vijeća bez održavanja ročišta.

Ako predsjednik vijeća ne odbaci prijedlog, dostavit će primjerak prijedloga protivnoj stranci prema odredbama člana 142. ovog zakona, koja ima pravo da u roku od petnaest dana odgovori na prijedlog. Kad sudu stigne odgovor na prijedlog ili kad protekne rok za davanje odgovora, predsjednik vijeća odredit će ročište za raspravljanje o prijedlogu.

Ako se ponavljanje postupka zahtijeva iz razloga navedenog u članu 421. točki 9. ovog zakona, predsjednik vijeća može raspravljanje o prijedlogu za ponavljanje postupka spojiti s raspravljanjem o glavnoj stvari.

Član 426.

Ročište za raspravljanje o prijedlogu za ponavljanje postupka drži se pred predsjednikom vijeća prvostepenog suda, osim ako raspravljanje o prijedlogu nije spojeno s raspravljanjem o glavnoj stvari.

Član 427.

Nakon održanog ročišta za raspravljanje o prijedlogu predsjednik vijeća prvostepenog suda donosi odluku o prijedlogu, osim ako se razlog za ponavljanje postupka odnosi isključivo na postupak pred višim sudom (član 428).

U rješenju kojim se dopušta ponavljanje postupka izreći će se da se ukida odluka donesena u prijašnjem postupku.

Predsjednik vijeća odredit će glavnu raspravu tek nakon pravomoćnosti rješenja kojim se dopušta ponavljanje postupka, ali u tom rješenju može odlučiti da se odmah otpočne raspravljanje o glavnoj stvari. Na novoj glavnoj raspravi stranke mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze.

Protiv rješenja kojim se dopušta ponavljanje postupka nije dopuštena posebna žalba ako je predsjednik vijeća odlučio da se odmah otpočne raspravljanje o glavnoj stvari.

Ako je predsjednik vijeća dopustio ponavljanje postupka i odlučio da se odmah raspravlja o glavnoj stvari, ili ako se o prijedlogu za ponavljanje postupka raspravljalo zajedno s glavnom stvari, rješenje kojim se dopušta ponavljanje postupka i ukida odluka donesena u prijašnjem postupku unosi se u odluku o glavnoj stvari.

Član 428.

Ako se razlog za ponavljanje postupka odnosi isključivo na postupak pred višim sudom, predsjednik vijeća prvostepenog suda nakon održanog ročišta za raspravljanje o prijedlogu za ponavljanje postupka dostavit će predmet tome višem sudu radi donošenja odluke.

Kad predmet stigne višem sudu, predsjednik vijeća postupit će prema odredbama člana 361. ovog zakona.

O prijedlogu za ponavljanje postupka viši sud odlučuje bez rasprave.

Kad viši sud ustanovi da je opravdan prijedlog za ponavljanje postupka i da nije potrebno da se održi nova glavna rasprava, ukinut će svoju odluku, a i odluku višeg suda ako takva postoji, i donijeti novu odluku o glavnoj stvari.

6. Odnos između prijedloga za ponavljanje postupka i drugih izvanrednih pravnih lijekova

Član 429.

Ako u roku za izjavljivanje revizije stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka samo iz razloga iz kojih se može izjaviti i revizija, smatrat će se da je stranka izjavila reviziju.

Ako stranka izjavi reviziju iz razloga iz člana 354. stavka 2. točke 11. ovog zakona i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz bilo kojeg razloga iz člana 421. ovog zakona, sud će prekinuti postupak u povodu prijedloga za ponavljanje postupka do završetka postupka po reviziji.

Ako stranka izjavi reviziju iz bilo kojeg razloga, osim iz razloga iz člana 354. stavka 2. točke 11. ovog zakona, i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz razloga iz člana 421. toč. 4. do 6. ovog zakona koji su potkrijepljeni pravomoćnom presudom donesenom u krivičnom postupku, sud će prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka u povodu prijedloga za ponavljanje postupka.

U svima ostalim slučajevima u kojima stranka izjavi reviziju i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka sud će odlučiti koji će postupak nastaviti, a koji prekinuti, uzimajući u obzir sve okolnosti, a osobito razloge zbog kojih su oba pravna lijeka podnesena i dokaze koje su stranke predložile.

Član 430.

Odredbe člana 429. st. 1. i 3. ovog zakona primijenit će se i kad je stranka najprije podnijela prijedlog za ponavljanje postupka, a nakon toga izjavila reviziju.

U svima ostalim slučajevima u kojima stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka i nakon toga izjavi reviziju sud će, u pravilu, prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka u povodu prijedloga za ponavljanje postupka, osim ako ustanovi da postoje ozbiljni razlozi da postupi drugačije.

Član 431.

Rješenje iz člana 429. ovog zakona donosi predsjednik vijeća prvostepenog suda ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne prvostepenom sudu prije nego što je predmet u povodu revizije upućen revizijskom sudu. Ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne pošto je predmet u povodu revizije upućen revizijskom sudu, rješenje iz člana 429. ovog zakona donosi revizijski sud.

Rješenje iz člana 430. ovog zakona donosi predsjednik vijeća prvostepenog suda, osim ako je predmet, u vrijeme kad revizija stigne prvostepenom sudu, u povodu prijedloga za ponavljanje postupka upućen višem sudu radi donošenja odluke (član 428. stavak 1), u kojem slučaju rješenje donosi viši sud.

Protiv rješenja suda iz st. 1. i 2. ovog člana nije dopuštena žalba.

Član 432.

Odredbe čl. 429. do 431. ovog zakona na odgovarajući će se način primjenjivati i kad nadležni javni tužilac u republici odnosno autonomnoj pokrajini ili savezni javni tužilac podigne zahtjev za zaštitu zakonitosti, odnosno kad stranka podnese zahtjev za izvanrednog preispitivanje pravomoćne odluke pred Saveznim sudom, a stranka prije, istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka.

D i o t r e ć i

POSEBNI POSTUPCI

G l a v a d v a d e s e t s e d m a

POSTUPAK U PARNICI IZ RADNOG ODNOSA

Član 433.

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz radnih odnosa primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 434.

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a osobito pri određivanju rokova i ročišta, sud će uvijek obraćati osobitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja radnih sporova.

Član 435.

U toku postupka sud može i po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere koje se primjenjuju u izvršnom postupku radi sprečavanja nasilnog postupanja ili radi otklanjanja nenadoknadive štete. Protiv tog rješenja nije dopuštena posebna žalba.

Član 436.

Sud će u presudi kojom nalaže izvršenje kakve činidbe odrediti rok od osam dana za njezino izvršenje.

Član 437.

Rok za podnošenje žalbe jest osam dana.

G l a v a d v a d e s e t o s m a

POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA POSJEDA

Član 438.

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama zbog smetanja posjeda primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 439.

Član 439. se briše.⁽⁵⁾

Član 440.

Pri određivanju rokova i ročišta po tužbama zbog smetanja posjeda sud će uvijek obraćati osobitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja prema prirodi svakoga pojedinog slučaja.

Član 441.

Raspravljanje o tužbi zbog smetanja posjeda ograničit će se samo na raspravljanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja. Isključeno je raspravljanje o pravu na posjed, o pravnoj osnovi, savjesnosti ili nesavjesnosti posjeda ili o zahtjevima za naknadu štete.

Član 442.

U toku postupka sud može po službenoj dužnosti i bez saslušanja protivne stranke odrediti privremene mjere koje se primjenjuju u izvršnom postupku radi otklanjanja hitne opasnosti protupravnog oštećenja ili sprečavanja nasilja ili otklanjanja nenadoknadive štete. Protiv toga rješenja nije dopuštena posebna žalba.

Član 443.

Rok za udovoljenje dužnostima koje su naložene strankama sud će odrediti prema okolnostima pojedinog slučaja.

Rok za podnošenje žalbe jest osam dana.

Iz važnih razloga sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Protiv rješenja donesenih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dopuštena.

Član 444.

Tužitelj gubi pravo da u izvršnom postupku zahtijeva izvršenje rješenja kojim se tuženiku po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže izvršenje određene radnje, ako nije zahtijevao izvršenje u roku od trideset dana nakon protoka roka koji je rješenjem određen za izvršenje te radnje.

Član 445.

Ponavljanje pravomoćno završenog postupka zbog smetanja posjeda dopušteno je samo iz razloga predviđenih u članu 421. toč. 2. i 3. ovog zakona, i to samo u roku od trideset dana od pravomoćnosti rješenja o smetanju posjeda.

⁽⁵⁾ Član 439, čl. 441. st. 2. i 3. i čl. 443. st. 1. prestali su važiti na temelju odredbe člana 89. Zakona o osnovnim vlasničkim pravnim odnosima - SL SFRJ, br. 6/80.

G l a v a d v a d e s e t d e v e t a

IZDAVANJE PLATNOG NALOGA

Član 446.

Kad se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo potraživanje u novcu, a to se potraživanje dokazuje vjerodostojnom ispravom priloženom tužbi u izvorniku ili ovjerenom prijepisu, sud će izdati nalog tuženiku da udovolji tužbenom zahtjevu (platni nalog).

Vjerodostojnim ispravama smatraju se osobito:

- 1) javne isprave;
- 2) privatne isprave na kojima je potpis obveznika ovjerio organ nadležan za ovjeru;
- 3) mjenice i čekovi s protestom i povratnim računima ako su oni potrebni za zasnivanje zahtjeva;
- 4) izvaci iz ovjerenih poslovnih knjiga;
- 5) fakture;
- 6) isprave koje prema posebnim propisima imaju značenje javnih isprava.

Platni nalog izdat će sud iako tužitelj u tužbi nije predložio izdavanje platnog naloga, a udovoljeno je svim uvjetima za izdavanje platnog naloga.

Kad se na temelju vjerodostojne isprave može zahtijevati izvršenje po Zakonu o izvršnom postupku, sud će izdati platni nalog samo ako tužitelj učini vjerojatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga.

Ako tužitelj ne učini vjerojatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga, sud će tužbu odbaciti.

Član 447.

Kad se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo potraživanje u novcu koje ne prelazi svotu od 800 dinara, sud će izdati platni nalog protiv tuženika iako tužbi nisu priložene vjerodostojne isprave, ali je u tužbi iznesena osnova i visina dugovanja i naznačeni dokazi na temelju kojih se može utvrditi istinitost tužbenih navoda.

Platni nalog iz stavka 1. ovog člana može se izdati samo protiv glavnog dužnika.

Član 448.

Platni nalog izdaje predsjednik vijeća bez održavanja ročišta.

U platnom nalogu sud će izreći da je tuženik dužan u roku od osam dana, a u mjeničnim i čekovnim sporovima u roku od tri dana, nakon primitka platnog naloga udovoljiti zahtjevu tužbe zajedno s troškovima koje je sud odmjerio ili u istom roku podići prigovore protiv platnog naloga. U platnom nalogu sud će tuženika upozoriti da će odbaciti nepravovremeno podnesene prigovore.

Platni nalog dostavlja se objema strankama.

Tuženiku se uz platni nalog dostavlja i primjerak tužbe s priložima.

Član 449.

Ako sud ne prihvati prijedlog za izdavanje platnog naloga, nastaviti će postupak po tužbi.

Protiv rješenja suda kojim se ne prihvaća prijedlog za izdavanje platnog naloga nije dopuštena žalba.

Član 450.

Platni nalog tuženik može pobijati samo prigovorom. Ako se platni nalog pobija jedino u pogledu odluke o troškovima, ta se odluka može pobijati samo žalbom protiv rješenja.

U dijelu u kojemu nije napadnut prigovorom platni nalog postaje pravomoćan.

Član 451.

Nepravovremene, nepotpune ili nedopuštene prigovore odbacit će predsjednik vijeća, bez održavanja ročišta.

Ako su prigovori podneseni pravovremeno, predsjednik vijeća ocijenit će je li potrebno da zakaže pripremno ročište ili može odmah odrediti ročište za glavnu raspravu.

U toku pripremnog ročišta i glavne rasprave stranke mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze, a tuženik može isticati i nove prigovore u vezi s pobijanim dijelom platnog naloga.

U odluci o glavnoj stvari sud će odlučiti da li se platni nalog u cijelosti ili djelomično održava na snazi ili se ukida.

Član 452.

Ako tženik prigovori da nisu postojale zakonske osnove za izdavanje platnog naloga (čl. 446. i 447) ili da postoje smetnje za daljnji tok postupka, sud će najprije odlučiti o tom prigovoru. Ako ustanovi da je takav prigovor osnovan, ukinut će rješenjem platni nalog i nakon pravomoćnosti rješenja otpočeti raspravljanje o glavnoj stvari, kad takvu raspravljanju ima mjesta.

Ako sud ne prihvati taj prigovor, prijeći će na raspravljanje o glavnoj stvari, a rješenje suda unijet će se u odluku o glavnoj stvari.

Ako u povodu prigovora nedospjelosti sud ustanovi da je zahtjev tužbe dospio nakon izdavanja platnog naloga, ali prije zaključenja glavne rasprave, sud će presudom ukinuti platni nalog i odlučiti o tužbenom zahtjevu (član 326. stavak 1).

Član 453.

Sud se može po službenoj dužnosti oglasiti mjesno nenadležnim najkasnije do izdavanja platnog naloga.

Tuženik može istaći prigovor mjesne nenadležnosti samo u prigovoru protiv platnog naloga.

Član 454.

Ako se sud nakon izdavanja platnog naloga oglasi stvarno nenadležnim, ukinut će platni nalog i nakon pravomoćnosti rješenja o nenadležnosti ustupiti predmet nadležnom sudu.

Ako sud nakon izdavanja platnog naloga utvrdi da je mjesno nenadležan, neće ukinuti platni nalog, nego će nakon pravomoćnosti rješenja kojim se oglasio nenadležnim ustupiti predmet nadležnom sudu.

Član 455.

Kad sud u slučajevima predviđenim ovim zakonom donese rješenje kojim se odbacuje tužba, ukinut će i platni nalog.

Član 456.

Tužitelj može povući tužbu bez pristanka tuženika samo do podnošenja prigovora. Ako se tužba povuče, sud će rješenjem ukinuti platni nalog.

Ako tuženik do zaključenja glavne rasprave odustane od svih podnesenih prigovora, platni nalog ostaje na snazi.

G l a v a t r i d e s e t a

POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Član 457.

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 458.

Sporovi male vrijednosti, prema odredbama ove glave, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi svotu od 800 dinara.

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužitelj je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi svotu iz stavka 1. ovog člana (član 40. stavak 1).

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčana svota, već predaja pokretne stvari čija vrijednosti, koju je tužitelj u tužbi naveo, ne prelazi svotu iz stavka 1. ovog člana (član 40. stavak 2).

Član 459.

Ne smatraju se sporovima male vrijednosti, prema odredbama ove glave, sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja posjeda.

Član 460.

Postupak u sporovima male vrijednosti provodit će se i u povodu prigovora protiv platnog naloga ako vrijednost osporenog dijela platnog naloga ne prelazi svotu od 800 dinara.

Član 461.

Postupak u sporovima male vrijednosti provodi se pred nižim sudovima prvog stepena, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Član 462.

U postupku u sporovima male vrijednosti dopuštena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se završava postupak.

Ostala rješenja protiv kojih je po ovom zakonu dopuštena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava.

Rješenja iz stavka 2. ovog člana ne dostavljaju se strankama, već se objavljuju na ročištu i unose u pismeni sastav odluke.

Član 463.

U postupku u sporovima male vrijednosti zapisnik o glavnoj raspravi, osim podataka iz člana 124. stavka 1. ovog zakona, sadrži:

1) izjave stranaka od bitnog značenja, a osobito one kojima se, u cijelosti ili djelomično, priznaje tužbeni zahtjev, ili se odriče od tužbenog zahtjeva ili od žalbe, ili se preinačava ili povlači tužba;

2) bitni sadržaj izvedenih dokaza;

3) odluke protiv kojih je dopuštena žalba i koje su objavljene na glavnoj raspravi;

4) jesu li stranke bile prisutne objavi presude i, ako su bile prisutne, da su poučene uz koje uvjete mogu podnijeti žalbu.

Član 464.

Ako tužitelj preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi svotu od 800 dinara, postupak će se dovršiti prema odredbama ovog zakona o redovnom postupku.

Ako tužitelj do zaključenja glavne rasprave koja se vodi prema odredbama ovog zakona o redovnom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi svotu od 800 dinara, daljni postupak provest će se prema odredbama ovog zakona o postupku u sporovima male vrijednosti.

Član 465.

Ako tužitelj ne dođe na prvo ročište za glavnu raspravu, a uredno je pozvan, smatrat će se da je povukao tužbu, osim ako se tuženik na tom ročištu ne upusti u raspravljanje.

Ako s kojeg kasnijeg ročišta izostanu obje stranke, sud će odgoditi ročište. Ako i na novo ročište ne dođu obje stranke, smatrat će se da je tužitelj povukao tužbu.

U postupku u sporovima male vrijednosti ne primjenjuju se odredbe ovog zakona o mirovanju postupka.

U pozivu za glavnu raspravu navest će se, među ostalim, da će se smatrati da je tužitelj povukao tužbu ako ne dođe na prvo ročište za glavnu raspravu, da se u postupku u sporovima male vrijednosti ne primjenjuju odredbe o mirovanju postupka i da u tom postupku stranke trebaju sve činjenice i dokaze iznijeti do zaključenja glavne rasprave, jer se u žalbi protiv presude ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, te da se odluka može pobijati samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Član 466.

Presuda u postupku u sporovima male vrijednosti objavljuje se odmah nakon zaključenja glavne rasprave.

Prijepis presude uvijek se dostavlja stranci koja nije bila prisutna objavi, a stranci koja je bila prisutna objavi samo na njezin zahtjev. Taj zahtjev stranka može postaviti najkasnije na ročištu na kojemu se presuda objavljuje.

Pri objavi presude sud je dužan poučiti prisutne stranke o uvjetima uz koje mogu podnijeti žalbu (član 467).

Član 467.

Presuda ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti može se pobijati samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 354. stavka 2. ovog zakona i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

U postupku u povodu žalbe u sporovima male vrijednosti ne primjenjuju se odredbe člana 370. ovog zakona.

Protiv prvostepene presude odnosno rješenja iz stavka 1. ovog člana stranke mogu podnijeti žalbu u roku od osam dana.

Rok za žalbu računa se od dana objave presude odnosno rješenja; a ako je presuda odnosno rješenje dostavljeno stranci, rok se računa od dana dostave.

U postupku u sporovima male vrijednosti rok iz člana 328. stavka 2. i člana 339. stavka 1. ovog zakona jest osam dana.

Protiv odluke drugostepenog suda nije dopuštena revizija.

Član 468.

Član 468. briše se.

G l a v a t r i d e s e t p r v a

POSTUPAK PRED IZBRANIM SUDOVIMA

Član 468a.

Odredbom ove glave uređuje se postupak pred izbranim sudovima čije je sjedište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, osim ako iz odredaba drugoga saveznog zakona ili međunarodnog ugovora ne proizlazi da se određeni izbrani sud, čije je sjedište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, smatra inozemnim izbranim sudom.

Član 469.

Za sporove s međunarodnim elementom o pravima kojima slobodno raspolažu, stranke mogu ugovoriti nadležnost domaćega ili inozemnoga izbranog suda ako je barem jedna od njih fizička osoba s prebivalištem ili trajnim boravištem u inozemstvu odnosno pravna osoba sa sjedištem u inozemstvu, ako za te sporove nije predviđena isključiva nadležnost jugoslavenskog suda.

Član 469a.

Sporove bez međunarodnog elementa o pravima kojima slobodno raspolažu, stranke mogu iznositi pred stalne izbrane sudove, osnovane pri privrednim komorama i drugim organizacijama predviđenim zakonom, ako zakonom nije utvrđeno da određene vrste sporova rješavaju isključivo drugi sudovi.

Nadležnost izbranih sudova u drugim slučajevima može se predvidjeti samo zakonom.

Član 470.

Ugovor o izbranom sudu može se sklopiti u pogledu određenog spora i u pogledu budućih sporova koji mogu proizići iz određenog pravnog odnosa. Ugovor o izbranom sudu pravovaljan je samo ako je sklopljen u pismenom obliku.

Ugovor o izbranom sudu sklopljen je u pisanom obliku i kada je sklopljen razmjenom pisma, brzjava, teleksa ili drugih telekomunikacijskih sredstava koja omogućuju pisani dokaz o sklopljenom ugovoru.

Ugovor o izbranom sudu sklopljen je u pisanom obliku i kada je sklopljen razmjenom tužbe u kojoj tužitelj navodi postojanje tog ugovora i odgovora na tužbu u kojem tuženik to ne osporava.

Ugovor o izbranom sudu može se dokazivati samo ispravama.

Član 471.

Ugovor o izbranom sudu pravovaljano je sklopljen i kad je odredba o nadležnosti izbranog suda sadržana u općim uvjetima za sklapanje pravnog posla.

Član 472.

Broj sudaca izbranog suda mora biti neparan.

Ako ugovorom stranaka nije određen broj sudaca, svaka stranka postavlja po jednog suca, a oni biraju predsjednika.

Suci redovnih sudova i suci na radu u sudovima udruženog rada mogu biti birani samo za predsjednika izbranog suda.

Član 473.

Ako su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile nadležnost izbranog suda, sud kojemu je podnesena tužba u istom sporu i među istim strankama na prigovor tuženika oglasit će se nenadležnim, ukinuti provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

Prigovor iz stavka 1. ovog člana tuženik može staviti najkasnije na pripremnom ročištu; a ako se pripremno ročište ne održava, onda na glavnoj raspravi prije nego što se upusti u raspravljanje o glavnoj stvari.

Član 474.

Stranku koja na temelju ugovora o izbranom sudu treba da postavi suca izbranog suda može pozvati protivna stranka da u roku od petnaest dana obavi to postavljenje i da je o tome obavijesti.

Poziv prema stavku 1. ovog člana pravovaljan je samo ako je stranka koja ga upućuje postavila svoga izbranog suca i o tome izvijestila protivnu stranku.

Kad na temelju ugovora o izbranom sudu postavljenje suca treba da obavi treća osoba, svaka stranka može uputiti poziv iz stavka 2. ovog člana toj osobi.

Osoba koja je pozvana da postavi suca izbranog suda vezana je za postavljenje koje je obavljeno čim je to postavljenje saopćeno protivniku odnosno jednoj od stranaka.

Član 475.

Ako sudac izbranog suda ne bude na vrijeme postavljen, a iz ugovora ne proizlazi što drugo, suca će na prijedlog stranke postaviti sud.

Ako se izbrani suci ne mogu složiti o izboru predsjednika, a iz ugovora ne proizlazi što drugo, predsjednika će na prijedlog svakog suca ili stranke postaviti sud.

Za postavljenje suca odnosno predsjednika izbranog suda nadležan je sud koji bi za spor bio nadležan u prvom stepenu da nije sklopljen ugovor o izbranom sudu.

Protiv rješenja suda nije dopuštena žalba.

Stranka koja se ne želi koristiti ovlaštenjem iz stavka 1. ili stavka 2. ovog člana može tužbom zahtijevati da sud nadležan za postavljenje proglasi prestanak važenja ugovora o izbranom sudu.

Član 476.

Osim slučaja iz člana 475. ovog zakona svaka stranka može tužbom zahtijevati da sud proglaši prestanak važenja ugovora o izbranom sudu:

- 1) ako se stranke ne mogu složiti o izboru sudaca koje one zajednički trebaju postaviti;
- 2) ako osoba koja je u samom ugovoru o izbranom sudu postavljena za suca izbranog suda neće ili ne može obavljati tu dužnost.

O zahtjevu odlučuje sud predviđen u članu 475. stavku 3. ovog zakona.

Na ročište za raspravljanje o zahtjevu sud će pozvati stranke, ali sud može odluku donijeti i kad stranke koje su uredno pozvane nisu došle.

Član 477.

Sudac izbranog suda dužan je da se izuzme kad postoje razlozi za izuzeće iz člana 71. ovog zakona. Iz istih razloga mogu stranke zahtijevati izuzeće suca izbranog suda.

Stranka koja je sama ili zajedno s protivnom strankom postavila izbranog suca može zahtijevati njegovo izuzeće samo ako je razlog za izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala nakon što je izbrani sudac postavljen.

Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, o izuzeću odlučuje sud predviđen u članu 475. stavku 3. ovog zakona.

Član 478.

Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, izbrani suci odredit će postupak pred izbranim sudom.

Član 479.

Svjedoci pred izbranim sudom saslušavaju se bez polaganja zakletve.

Prema svjedocima, strankama i drugim osobama koje sudjeluju u postupku izbrani sud ne može upotrijebiti prisilna sredstva niti izricati kazne.

Izbrani sud može zatražiti od redovnog suda mjesno nadležnog za davanje pravne pomoći (član 179) da izvede pojedine dokaze koje sam ne može izvesti. Na postupak za izvođenje dokaza primijenit će se odredbe ovog zakona o izvođenju dokaza pred zamoljenim sucem.

Član 479a.

Izbrani sud može donijeti presudu po pravičnosti, samo ako su mu stranke dale takvo ovlaštenje.

Član 480.

Kad se izbrani sud sastoji od više od jednog suca, presuda se donosi većinom glasova, ako u ugovoru o izbranom sudu nije drugačije određeno.

Ako se ne može postići potrebna većina glasova, izbrani sud dužan je o tome obavijestiti stranke.

Ako se za slučaj iz stavka 2. ovog člana stranke nisu drugačije sporazumjele, svaka od njih može tužbom zahtijevati da sud predviđen u članu 475. u stavku 3. ovog zakona izrekne prestanak važenja ugovora o izbranom sudu.

Član 481.

Presuda izbranog suda mora biti obrazložena, ako stranke nisu što drugo ugovorile.

Izvornik presude i sve prijepise potpisuju svi izbrani suci. Presuda važi i kad koji sudac uskrati da je potpiše ako je presudu potpisala većina sudaca i na presudi utvrdila to uskraćivanje potpisa.

Strankama se dostavljaju prijepisi presude preko suda predviđenog u članu 475. u stavku 3. ovog zakona. Stalni izbrani sudovi sami dostavljaju svoje presude.

Član 482.

Izvornik presude i potvrde o obavljenoj dostavi čuvaju se kod suda predviđenog u članu 475. u stavku 3. ovog zakona; a ako je presudu donio stalni izbrani sud – onda kod tog suda.

Član 483.

Presuda izbranog suda ima prema strankama snagu pravomoćne presude ako ugovorom nije predviđena mogućnost pobijanja presude pred izbranim sudom višeg stepena.

Na zahtjev stranke sud predviđen u članu 475. u stavku 3. ovog zakona stavit će na prijepisu presude potvrdu o pravomoćnosti i izvršnosti. Stalni izbrani sudovi sami stavljaju potvrdu o pravomoćnosti i izvršnosti na svojim presudama.

Član 484.

Presuda izbranog suda može se poništiti po tužbi stranke.
Za rješavanje o tužbi nadležan je sud predviđen u čl. 475. u st. 3. ovog zakona.

Član 485.

Poništaj presude izbranog suda može se zahtijevati:

- 1) ako uopće nije sklopljen ugovor o izbranom sudu ili ako taj ugovor nije bio pravovaljan (čl. 469. do 471);
- 2) ako je u pogledu sastava izbranog suda ili u vezi s odlučivanjem povrijeđena koja odredba ovog zakona ili ugovora o izbranom sudu;
- 3) ako presuda nije obrazložena prema članu 481. stavku 1. ovog zakona ili ako izvornik i prijepisi presude nisu potpisani na način određen u članu 481. u stavku 2. ovog zakona;
- 4) ako je izbrani sud prekoračio granicu svog zadatka;
- 5) ako je izreka presude nerazumljiva ili je sama sebi proturječna;
- 6) ako je presuda izbranog suda u suprotnosti s Ustavom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i utvrđenim osnovama društvenog uređenja;
- 7) ako postoji koji od razloga za ponavljanje postupka iz čl. 421. ovog zakona.

Član 486.

Tužba za poništaj presude izbranog suda može se podnijeti nadležnom sudu u roku od 30 dana. Ako se poništaj zahtijeva iz razloga navedenih u članu 485. u toč. 1. do 6. ovog zakona, taj se rok računa od dana kad je presuda dostavljena stranci; a ako je stranka za razlog saznala kasnije, onda od dana saznanja. U pogledu računanja roka kad se poništaj zahtijeva iz razloga navedenog u članu 485. u točki 7. ovog zakona, primjenjivat će se odgovarajuće odredbe člana 423. st. 1. i 2. ovog zakona.

Nakon proteka jedne godine od pravomoćnosti presude izbranog suda ne može se zahtijevati poništaj te presude.

Član 487.

Stranke se ne mogu sporazumno odreći primjene odredaba člana 477. st. 1. i 2, člana 481. st. 2. i 3. i čl. 484. do 486. ovog zakona.

G l a v a t r i d e s e t d r u g a

POSTUPAK U PRIVREDNIM SPOROVIMA

Područje primjene

Član 488.

U postupku u privrednim sporovima primjenjivat će se odredbe ovog zakona ako u odredbama ove glave nije što drugo određeno.

Član 489.

Pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjuju se:

- 1) u sporovima u kojima su obje stranke društveno-političke zajednice, poduzeća, organizacije udruženog rada, samoupravne interesne zajednice ili druge samoupravne organizacije i zajednice;
- 2) u sporovima koji se odnose na brodove i na plovidbu na moru i na unutrašnjim vodama te u sporovima na koje se primjenjuje plovidbeno pravo (plovidbeni sporovi), osim sporova u prijevozu putnika.

Član 489a.

Pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjuju se i u sporovima koji proizlaze iz međusobnih privrednih odnosa imalaca radnji i drugih pojedinaca koji u obliku registriranog zanimanja obavljaju neku privrednu djelatnost odnosno iz međusobnih privrednih odnosa tih osoba i pravnih osoba iz člana 489. točke 1) ovog zakona.

Član 490.

Pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjuju se i u sporovima između osoba iz člana 489. točke 1. ovog zakona i inozemnih fizičkih i pravnih osoba koji proizlaze, iz njihovih međusobnih privrednih odnosa te u takvim međusobnim sporovima inozemnih fizičkih ili pravnih osoba.

Član 491.

Pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjivat će se i kad u sporu, uz osobe iz člana 489. točke 1. i člana 490. ovog zakona, kao suparničari iz člana 196. stavka 1. točke 1. ovog zakona sudjeluju i druge fizičke ili pravne osobe.

Nadležnost i sastav suda**Član 492.**

U sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja ugovora, radi izvršenja ili raskidanja ugovora, a i u sporovima radi naknade štete zbog neizvršenja ugovora, osim suda opće mjesne nadležnosti, mjesno je nadležan i sud mjesta gdje je prema sporazumu stranaka tuženik dužan izvršiti ugovor.

Član 493.

Kad sudi u postupku u privrednim sporovima u prvom stepenu, vijeće je sastavljeno od jednog suca kao predsjednika vijeća i dvojice sudaca porotnika.

Kad sudi u drugom stepenu u sjednici vijeća, vijeće je sastavljeno od dvojice sudaca, od kojih je jedan predsjednik vijeća, i jednog suca porotnika.

Član 494.

U postupku u privrednim sporovima sudac pojedinac sudi ako vrijednost predmeta spora ne prelazi 15.000 dinara i u sporovima za plaćanje kamata, bez obzira na vrijednost spora.

U toku postupka stranke se mogu sporazumjeti da privredne sporove sudi sudac pojedinac, bez obzira na vrijednost predmeta spora.

Sudac pojedinac provodi postupak i donosi odluke u predmetima pravne pomoći i osiguranja dokaza.

Pripremanje glavne rasprave**Član 495.**

U postupku u privrednim sporovima uvijek će se tužba dostaviti tuženiku na odgovor.

Nakon primitka odgovora na tužbu ili nakon proteka roka za odgovor na tužbu predsjednik vijeća odlučit će hoće li zakazati pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu. Pripremno ročište zakazat će se samo ako bi to, s obzirom na složenost predmeta i druge okolnosti, pridonijelo bržem ili jeftinijem rješavanju spora.

U hitnim slučajevima predsjednik vijeća može odmah nakon prethodnog ispitivanja tužbe zakazati pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu. Protiv te odluke predsjednika vijeća nije dopuštena žalba.

Predsjednik vijeća ovlašten je da u hitnim slučajevima ročište zakaže telefonom ili brzojavom.

Član 496.

Kad nakon primitka odgovora na tužbu predsjednik vijeća utvrdi da među strankama nije sporno činjenično stanje i da ne postoje druge smetnje za donošenje odluke, može bez zakazivanja ročišta donijeti odluku o sporu.

Član 496a.

U postupku u privrednim sporovima u žalbi se mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi samo ako žalitelj učini vjerojatnim da ih bez svoje krivnje nije mogao iznijeti odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave.

Predsjednik vijeća prvostepenog suda će, prema potrebi, sam ili na zahtjev suca izvjestitelja drugostepenog suda, provesti uvidaj radi provjere istinitosti navoda žalitelja.

Pravni lijekovi**Član 497.**

Revizija u privrednim sporovima nije dopuštena ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 45.000 dinara.

Revizija u privrednim sporovima uvijek je dopuštena u sporovima iz člana 382. stavka 4. toč. 3, 4. i 5. ovog zakona.

Ostale odredbe**Član 498.**

Ako obje stranke sporazumno predlože da se ročište odgodi da bi pokušale nagodbu, sud će uvažiti taj prijedlog i odmah obavijestiti stranke o danu i satu kad će se održati novo ročište.

Član 499.

U postupku u privrednim sporovima neće se primjenjivati odredbe ovog zakona o mirovanju postupka.

Ako s pripremnog ročišta ili prvog ročišta za glavnu raspravu ili s nekoga kasnijeg ročišta izostanu obje stranke, sud će ročište odgoditi, a ako ni na novo ročište ne dođu obje stranke, smatrat će se da je tužitelj povukao tužbu.

Član 500.

U postupku u privrednim sporovima važe ovi rokovi:

- 1) rok od trideset dana za podnošenje prijedloga za povrat u prijašnje stanje iz člana 118. stavka 3. ovog zakona;
- 2) rok od osam dana za žalbu protiv presude odnosno rješenja, a rok od tri dana za podnošenje odgovora na žalbu.
- 3) rok od osam dana za izvršenje činidbe, a za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok.

Član 501.

U postupku u privrednim sporovima stranke ne mogu izvan ročišta davati izjave usmeno na zapisnik kod suda.

Isprava na temelju koje se izdaje platni nalog prema čl. 446. ovog zakona ne mora biti priložena u izvorniku ili u ovjerenom prijepisu. Dovoljno je ako je prijepis takve isprave ovjerio ovlaštenu organ pravne osobe.

U postupku u privrednim sporovima neće se primjenjivati odredbe čl. 447. ovog zakona.

Član 502.

U postupku u privrednim sporovima male vrijednosti jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi svotu od 4.500 dinara.

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužitelj je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenju određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi svotu iz stavka 1. ovog člana (član 40. stavak 1).

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčana svota, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužitelj u tužbi naveo, ne prelazi svotu iz stavka 1. ovog člana (čl. 40. st. 2).

U postupku u sporovima male vrijednosti u privrednim sporovima tužba se ne dostavlja tuženiku na odgovor.

D i o č e t v r t i**G l a v a t r i d e s e t t r e ć a****POSTUPAK PRED SAVEZNIIM SUDOM U IMOVINSKIM SPOROVIMA IZMEĐU FEDERACIJE I REPUBLIKE ODNOSNO AUTONOMNE POKRAJINE TE IZMEĐU REPUBLIKA ODNOSNO IZMEĐU AUTONOMNE POKRAJINE I DRUGE REPUBLIKE****Član 503.**

U postupku pred Saveznim sudom u imovinskim sporovima između Federacije i republike odnosno autonomne pokrajine te između republika odnosno između autonomne pokrajine i druge republike, koji su nastali iz odnosa u kojima su one nastupale u svojstvu društveno-političkih zajednica, te u sporovima o zaštiti inovinskih prava Federacije u slučaju neizvršavanja ili povrede saveznih zakona, drugih propisa i općih akata primjenjivat će se odredbe od Glave prve do Glave dvadeset četvrte i odredbe Glave dvadeset šeste, odjeljka petog ovog zakona, ako u slijedećim članovima nije drugačije određeno.

Član 504.

U postupku pred Saveznim sudom mirovanje postupka nastupit će samo ako se stranke o tome sporazumiju prije zaključenja glavne rasprave.

Savezni će sud uvijek dostaviti tužbu tuženiku na odgovor. Rok za podnošenje odgovora na tužbu odredit će predsjednik vijeća, ovisno o prirodi i složenosti spora.

U postupku pred Saveznim sudom ne primjenjuju se odredbe čl. 332. ovog zakona.

Član 505.

Odluka Saveznog suda donesena u prvom stepenu jest pravomoćna.

Član 506.

Protiv odluke Saveznog suda iz čl. 505. ovog zakona stranke mogu podnijeti zahtjev za izvanredno preispitivanje odluke u roku od šest mjeseci od dana dostave odluke.

Zahtjev iz stavka 1. ovog člana može se podnijeti samo zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

O zahtjevu stranaka odlučuje Savezni sud u sastavu određenom u čl. 45. ovog zakona. Primjerak zahtjeva Savezni sud dostaviti će protivnoj stranci, koja se u roku od tri mjeseca od dana dostave zahtjeva može izjasniti o podnesenom zahtjevu.

Član 507.

U postupku u povodu zahtjeva iz člana 506. ovog zakona na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe čl. 386, 392, 393, 395. i 414. st. 1. i 2. ovog zakona.

D i o p e t i

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 508.

Ako je prije stupanja na snagu ovog zakona donesena prvostepena presuda ili rješenje kojim se postupak pred prvostepenim sudom završava, daljnji postupak provest će se prema dosadašnjim propisima.

Ako nakon stupanja na snagu ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stavka 1. ovog člana, daljnji postupak provest će se prema ovom zakonu.

O zahtjevu za zaštitu zakonitosti koji je do dana stupanja na snagu ovog zakona podignut pred nadležnim sudom prema dosadašnjim propisima rješavat će se prema tim propisima.

Član 509.

Na dan stupanja na snagu ovog zakona prestaju važiti:

1) Zakon o parničnom postupku (»Službeni list FNRJ«, br. 4/57 i 52/61 i »Službeni list SFRJ«, br. 12/65, 1/71, 23/72 i 6/74);

2) Zakon o rješavanju sporova iz međusobnih poslovnih odnosa organizacija udruženog rada pred stalnim izbranim sudovima (»Službeni list SFRJ«, br. 22/73);

3) Odredbe čl. 40. do 45. Zakona o Saveznom sudu (»Službeni list SFRJ«, br. 21/74).

Odredbe Zakona o parničnom postupku o stvarnoj nadelžnosti i o postupku u bračnim sporovima i sporovima o utvrđivanju i osporavanju očinstva važe, prema čl. 14. i 15. stavku 2. Ustavnog zakona o provođenju Ustava SFRJ, do dana određenog republičkim odnosno pokrajinskim zakonom.

Član 510.

Do donošenja zakona o izvršnom postupku, u pogledu nadležnosti suda za odlučivanje o zahtjevu za zaštitu zakonitosti nadležnoga javnog tužioca protiv pravomoćnih odluka sudova donesenih u izvršnom postupku, uvjeta za podnošenje zahtjeva i postupka na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovog zakona (čl. 401. do 415).

Član 511.

Odredbe člana 468. ovog zakona primjenjivat će se od dana određenog republičkim odnosno pokrajinskim zakonom.

Član 512.

Ovaj zakon stupa na snagu 1. srpnja 1977.

IZ ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU (SL SFRJ, br. 35/91)

Član 4.

Postupci u sporovima iz člana 1. (čl. 34. st. 2. Zakona) ovog zakona koji su započeti do dana stupanja na snagu ovog zakona okončat će se do donošenja pravomoćne odluke po pravilima parničnog postupka koja su važila do dana stupanja na snagu ovog zakona.

O reviziji izjavljenoj protiv pravomoćne odluke drugostepenog suda u postupku koji je pokrenut do dana stupanja na snagu ovog zakona rješavat će se po pravilima parničnog postupka koja su važila do dana stupanja na snagu ovog zakona.